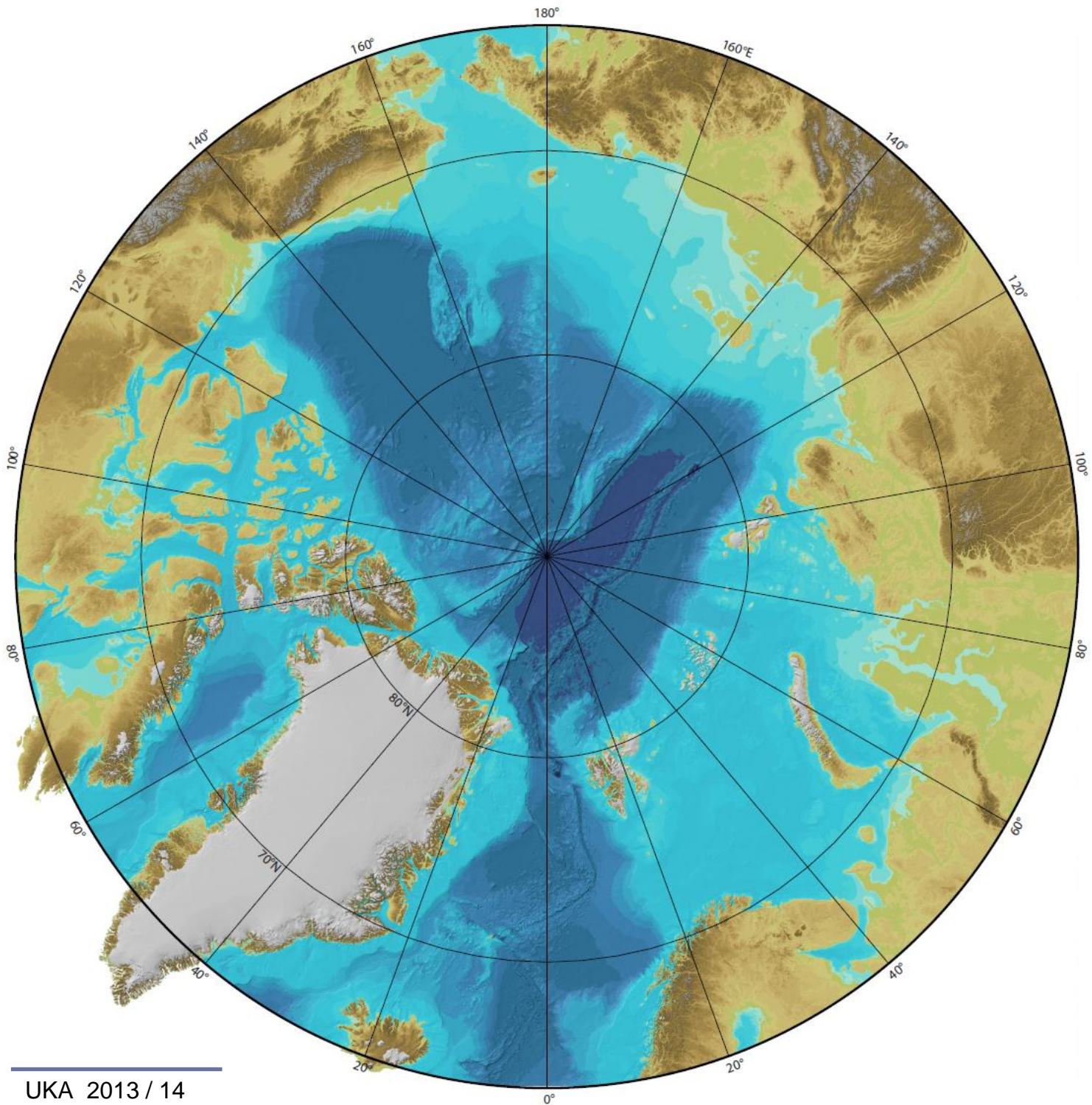

Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut
ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2013

UKA 2013 / 14

NAP. J.nr.: 01.25-01

Suliap normua.: 2013-084862

Dok.nr.: 1297656

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2013

Nassuiaami assit takussutissiallu pisinnaatitaaffimmik piginnittunik akuersisoqarneratigut atorneqarput

Aaqquissuussineq ilusilersuinerlu: Nunanut Allanut Pisortaqaarfik

Saqqaaani assiliaq:

International Bathymetric Chart of the Arctic Ocean (IBCAO)

Issittumi naalagaaffinnit sinerialinnit kiisalu Tysklandimit aamma Sverigemi sinniisoqartumik nunani tamalaanit paasisimasaqartunik pilersitsisoqarluni IBCAO-mi suliniut 1997-mi aallartippoq.

Siunertaq tassaasimavoq itissusermik uuttuinermi nalunaarsukkanik katersinissaq ingerlatitseqqinnissarlu, Issittumi imarpimmi ilisimatusarluni angalanernit pissarsiarineqarsimasut.

Ilulissani 2008-mi aalajangiineq naapertorlugu nalunaarsukkat taakku Imaani Pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqaatigiissut malillugu nunap imartaanik killilersuinermit attuumassuteqarput.

Nunaviup toqqavia pillugu suliniut aamma qallunaat LOMROG-imi ilisimasassarsiorlut tunniussisunut akuupput.

Jakobsson, M., L. A. Mayer, B. Coakley, J. A. Dowdeswell, S. Forbes, B. Fridman, H. Hodnesdal, R. Noormets, R. Pedersen, M. Rebecco, H.-W. Schenke, Y. Zarayskaya A, D. Accettella, A. Armstrong, R. M. Anderson, P. Bienhoff, A. Camerlenghi, I. Church, M. Edwards, J. V. Gardner, J. K. Hall, B. Hell, O. B. Hestvik, Y. Kristoffersen, C. Marcussen, R. Mohammad, D. Mosher, S. V. Nghiem, M. T. Pedrosa, P. G. Travaglino, and P. Weatherall, The International Bathymetric Chart of the Arctic Ocean (IBCAO) Version 3.0, Geophysical Research Letters, doi: 10.1029/2012GL052219.

<http://www.ibcao.org>

maintained by: NOAA/NGDC & World Data Service for Geophysics

AALLAQQAASIUT.....	1
---------------------------	----------

Immikkoortoq 1 Naalackersuisut nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsinerat (Nunanut Allanut Pisortaqarfik)

1. NAALAGAAFFEQATIGIIT NUNANUT ALLANUT AAMMA SILLIMANIARNERMUT ATAATSIMORUSSAMIK POLITIKKIAT.....	5
1.1. NAALAGAAFFEQATIGIIT ATAATSIMEEQATIGIITTARNERAT.....	5
1.2. NUNANUT ALLANUT MINISTERIAQARFIMMIK SULEQATEQARNEQ.....	5
1.3. JOINT COMMITTEE	5
1.4. PERMANENT COMMITTEE	7
1.5. IMAANI PISINNAATITAAFFIIT PILLUGIT ISUMAQATIGIISST AAMMA NUNAVIUP TOQQAVIA PILLUGU SULINIUT.....	7
1.6. ISSITTOQ PILLUGU NAALAGAAFFEQATIGIIT PERIUSISSAAT.....	7
2. ISSITTUMI SULEQATIGIINNEQ.....	8
2.1. ISSITTUMI SIUNNERSUISOQATIGIIT	8
2.2. NUNAT INOQQAAVISA ALLATTOQARFIAT (IPS)	9
2.3. PIUJUARTITSINEQ TUNNGAVIGALUGU INERIARTORTITSINEQ PILLUGU SULEQATIGIIFFIK (SDWG)	9
2.4. UNIVERSITY OF THE ARCTIC (UARCTIC).....	10
2.5. CANADA-MIK SULEQATEQARNEQ	11
3. NUNANI AVANNARLERNI SULEQATIGIINNEQ.....	12
4. EUROPAMI SULEQATIGIIFFIK – EU	13
4.1. AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSTIP NUTARTERNERA.....	13
4.2. POLITIKKIKKUT ATAATSIMORUSSAMIK NALUNAARUTIP NUTARTERNEQARNERA.....	14
4.3. ILANNGUNNERMUT ISUMAQATIGIISSTIP NUTARTERNERA (OLT-MIK AAQQUSSUSSINEQ).....	14
4.4. EUROPÆISKE UNIONIP AAMMA KALAALLIT NUNAATA AKORNANNI PEQATIGIINNERANNIK ISUMAQATIGIISSTIP	15
4.5. 'LETTER OF INTENT' – SIUNNIUSSAQARNERMIK NALUNAARUT	15
4.6. NUNANI IMARPIUP AKIANIITTUNIK NUNALLU IMMIKKOORTUNI SULEQATIGIINNEQ (OLT)	17
4.7. EU PEQATIGALUGU SULINIUTITIGUT SULEQATIGIINNEQ	20
4.8. KALAALLIT NUNAATA AAMMA EU-P AKORNANNI IMMIKKOORTUT SULEQATIGIIFFIUSUT ALLAT	21
5. NUNARSUARMIOQATIGIINNI SULEQATIGIINNEQ – NP.....	24
5.1. INUIT PISINNAATITAAFFII PILLUGIT NP-IP SIUNNERSUISOQATIGIIVI.....	24
5.2. NUNAT INOQQAAVISA OQAASSISQARFIINUT NP-IP PERMANENT FORUM-IA	24
5.3. NP-IP NUNAT INOQQAAVI PILLUGIT IMMIKKUT NALUNAARUTEQARTARTUA	25
5.4. NUNAT INOQQAAVISA PISINNAATITAAFFII PILLUGIT IMMIKKUT ILISIMASALITTUT SULEQATIGIISSTIPAT	25
5.5. NUNAT INOQQAAVI PILLUGIT NP NUNARSUARMIOQATIGIINNIT 2014-IMI ATAATSIMEERSUARTITSINISSAA	26
5.6. WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION (WIPO)	27
5.7. ANINGAASARSIORNIKKUT, INUTTUT INOOQATAANERMILU KULTURIKKULLU PISINNAATITAAFFIIT PILLUGIT NP-T ISUMAQATIGIISSTIATAAT MALILLUGU DANMARK-IP NALUNAARUTEQARNERA	28
5.8. INUIT PISINNAATITAAFFIINUT KALAALLIT NUNAANNI SIUNNERSUISOQATIGIIT.....	29
6. NIUEQATEQARNERMI POLITIKKI.....	30
6.1. ILLUGIILLUNI NIUERNIKKUT ISUMAQATIGIISSTIP, AVAMMUT NIUERNERMIK SIUARSAANEQ ANINGAASALIISUSSANILLU PILERISITSILERNEQ	30
6.2. ILLUATUNGERIIT AMERLASUUT ISUMAQATIGIISSTIATAAT – NUNAT AVANNARLIIT, EU, IL.IL.....	31
6.3. ILLUGIIT ARLALLIT ISUMAQATIGIISSTIATAAT - WTO	32
7. NUNANUT ALLANUT PISORTAQARFIUP AAQQUSSUGAANERA	33

7.1.	KALAALLIT NUNAATA SINNIISOQARFIA KØBENHAVN-IMIITTOQ.....	33
7.2.	KALAALLIT NUNAATA SINNIISOQARFIA BRUXELLES-IMIITTOQ.....	33
7.3.	WASHINGTON, D.C.-MI SINNIISOQARFISSAQ.....	33

Immikkoortoq 2 Naalakkersuisut suliassaqarfimmini nunanik allanik suleqateqarnerat

8.	INEQARNERMUT, PINNGORTITAMUT AVATANGIISINULLU NAALAKKERSUISOQARFIK.....	37
8.1.	NUNAT TAMALAAT SILAP PISSUSAA PILLUGU ISUMAQATIGIINNIARNERI	37
8.2.	ISSITTUMI SULEQATIGIINNEQ – ISSITTORMIOQATIGIIT SIUNNERSUISOQATIGIIVI	38
8.3.	NUNANI AVANNARLERNI SULEQATIGIINNEQ – AVATANGIISIT PILLUGIT APEQQUTINUT NORDISK MINISTERRÅD-I	39
8.4.	ENVIRONMENTAL SUBCOMMITTEE UNDER PERMANENT COMMITTEE	40
8.5.	OSLO - PARIS-IMI ISUMAQATIGIISSUT (OSPAR)	40
8.6.	ESPOO-MI ISUMAQATIGIISSUT	40
8.7.	NUNARSUARMI KULTURIKKUT PINNGORTITAMILLU KINGORNUSSAT ILLERSORNEQARNISSAAT PILLUGU UNESCO-MI ISUMAQATIGIISSUT, WORLD HERITAGE	41
8.8.	UUMASSUSILLIT ASSIGIINGISITAARLUINNARNERAT PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT (CBD).....	41
8.9.	WASHINGTON-IMI ISUMAQATIGIISSUT (CITES).....	42
8.10.	MASARLOQARFIIT NUNAT TAMAT AKORNANNI PINGAARUTEQARTUT PILLUGIT ISUMAQATIGIISSUT (RAMSAR- IMI ISUMAQATIGIISSUT)	42
8.11.	EUROPA-MI AVATANGIISIT PILLUGIT SULLISSIVIK.....	43
8.12.	WWF.....	43
9.	ANINGAASAQARNERMUT NUNAMULLU NAMMINERMUT NAALAKKERSUISOQARFIK.....	44
9.1.	KALAALLIT NUNAATA AAMMA EU-MI NUNAT AKORNANNI INUK PILLUGU NALUNAARSUKKANIK PAARLAASSEQATIGIINNEQ.....	44
9.2.	KALAALLIT NUNAANNI INUK PILLUGU PAASISSUTISSANIK SULIARINNINNEQ.....	44
10.	AALISARNERMUT, PINIARNERMUT NUNALERINERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK.....	45
10.1.	ATLANTIKUP AVANNAANI AALISARNERMUT MINISTERIT ATAATSIMEEQATIGIITTARNERAT – NAFMC	45
10.2.	NUNARSUUP ILAANI AALISARNERMIK NAKKUTILLIINERMI SULEQATIGIIFFIIT.....	45
10.3.	AALISARNERMUT, AALISAKKANIK TUKERTITSIVEQARNERMUT, NUNALERINERMUT, INUUSSUTISSANUT ORPIPPASSUALERINERMULLU NUNANI AVANNARLERNI MINISTERRÅD-I – MR-FJLS.....	46
10.4.	AALISARNEQ PILLUGU EU-MIK ISUMAQATIGIISSUMMUT TAPILIUSSAQ	47
10.5.	KALAALLIT NUNAATA RUSLAND-ILLU AKORNANNI AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT 2013-IMULLU TAPILIUSSAP NAAMMASSINEQARNERA.....	47
10.6.	KALAALLIT NUNAATA NORGE-LLU AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUTAAT ISUMAQATIGIISSUMMULLU TAPILIUSSAP 2013-IMI NAAMMASSINEQARNERA.....	48
10.7.	KALAALLIT NUNAATA SAVALIMMIULLU AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUTAAT 2013-IMULLU ISUMAQATIGIISSUMMUT TAPILIUSSAQ.....	48
10.8.	KALAALLIT NUNAATA, ISLAND-IP AAMMA NORGE-P (JAN MAYEN) AKORNANNI IMARTANI AMMASSANNIARNEQ PILLUGU ISLAND-IMI AAMMA NORGE-MIK ISUMAQATIGIISSUT	49
10.9.	ISSITTUP IMARPIANI SIUNISSAMI AALISARNISSAMUT PERIARFISSAASINNAASUNUT TUNNGASUNIK OQALLINNERIT.....	49
10.10.	ATLANTIKUP AVANNAANI MILUUMASUT IMARMIUT PILLUGIT SULEQATIGIIFFIK – NAMMCO	50
10.11.	ARFANNIARNEQ PILLUGU NUNAT TAMALAAT ATAATSIMITALIARSUAT – IWC.....	51
10.12.	UUMASUNIK NUNGUTAANISSAMIK ULORIANARTORSIORTUNIK NIUERNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT (CITES).....	52
10.13.	PINNGORTITAP ALLANNGUTSAALIORNERA PILLUGU NUNAT TAMALAAT KATTUFFIAT – IUCN	54

10.14. QILALUKKAT QAQORTAT QERNERTALLU PILLUGIT ATAATSIMORUSSAMIK KOMMISSION-I – JCNB	54
10.15. OSLO-MI ISUMAQATIGIISSUT	55
10.16. NANNUT PILLUGIT JOINT COMMISSION-I – JCPB.....	56
11. AATSITASSANUT, INUUSSUTISSARSIORNERMUT SULIFFEQARNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK.....	57
11.1. AATSITASSATIGUT TUNNGASUNI INERIARTORNEQ.....	57
11.2. NUNAT ARLALLIT INGERLATAAT	58
11.3. ILLUGIILLUNI INGERLATAT	58
11.4. NUNAT AVANNARLIIT KILLIIT SULEQATIGIINNERAT	58
11.5. KALAALLIT NUNAATA TAKORNARIAQARNIKKUT PERIARFISSAANIK NITTARSAANEQ	60
12. PEQQISSUTSIMUT ATTAVEQARNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK.....	61
12.1. ISUMAGINNINEQ PEQQINNISSARLU PILLUGIT MINISTERRÅD-I 2012	61
12.2. 15TH INTERNATIONAL CONGRESS ON CIRCUMPOLAR HEALTH (ICCH15).....	61
12.3. USA-P DANMARK-IMI AALLARTITAQARFIAT	61
12.4. AKUERSISSUTEQANERMIK EU-MIK ISUMAQATIGIISSUTEQARNEQ	61
12.5. NUNAVUMI NUALLUUT PILLUGU IMMIKKUT ILISIMASALLIT	62
12.6. ICS-IMI NUALLUUMMIK NAKKUTILLIINEQ (INTERNATIONAL CIRCUMPOLAR SURVEILLANCE)	62
12.7. SULISUSSARSIORNEQ PILLUGU NUNANI TAMALAANI SULEQATIGIINNEQ.....	62
12.8. INGERLATAT ALLAT.....	62
13. ILAQTARIINNUT INATSISINILLU ATORTITSINERMUT NAALAKKERSUISOQARFIK.....	63
13.1. ARNANIK IMMikkoORTITSINERIT SULLUUNNIIT TAMARMIK ATORUNNAARSINNISSAAT PILLUGU NP ISUMAQATIGIISSUTAAT PILLUGU ARFINEQ PINGAJUSSAANNIK NALUNAARUSIORNEQ (CEDAW)	63
14. ILINNIARTITAANERMUT, ILAGEEQARNERMUT, KULTUREQARNERMUT NALIGIISSITAANERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK.....	64
14.1. KULTUREQARNERMUT TUNNGASUT	64
14.2. ILISIMATUSARNERMUT TUNNGASUT	64
14.3. ILINNIARNERTUUNNGORNIARFINNUT TUNNGASUT	65

Aallaqqaasiut

Nunarsuarmiut avatitsinniittut Issittoq aamma Issittumi pisuussutit annertooujussuit pillugit takunnilersimapput. Nunatsinni aamma Issittup imartaani isumalluutit pineqarput. Ukiuni makkunani unamminartoq tassaavoq soqutiginninneq imatut aqussallugu inuit kalaallit aamma Nunatta ineriartornissamut periarfissai nukittorsarneqarlutik. Tamanna qulakkeerniarlugu annertusiartuinnartumik nunani tamalaani akisussaaffipput ilisimasariaqarparput.

Nunat tamalaat soqutiginninnerat annertusiartuinnartoq ilaatigut Kiruna-mi Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ministerit ulloq 15. maj 2013-mi ataatsimiinneranni takutinneqarpoq, tassani Japan, Kina, India, Singapore, Korea Kujalleq aamma Italia Issittumi Siunnersuisoqatigiivini ataavartumik alaatsinaattut nutaatut akuerineqarlutik. Issittoq aamma nunarput nunarsuaq tamakkerlugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaaruteqalersimapput. Nammineq uagutsinnut kinguneqartussanik aamma nunarsuarmi avatitsinni nunanut pingaaruteqartunik aalajangiinernik ilungersunartunik aalajangiinerni peqataanissamut tamanna uagutsinnut nutaanik unamminartoqarpoq. Erseqqissaatigineqassaaq ataavartumik alaatsinaattuusussat pillugit aalajangiinerup, Kiruna-mi maj-ip 15-iani aalajangiiffigineqartup qulakkeerneqarnissaanut nunarput aamma Danmark peqatigiillutik tamaviaarnikummata.

Taamatut aalajangiinerit pingaaruteqarput, ukiunilu makkunani nunarput aalajangiinernut ilungersunartunut aalajangiisartussaassaaq – aamma nunani tamalaani kinguneqartussanik. Akisussaaffik tamanna qimarratigisinnaangilarput. Nunatta ukiuni makkunanerpiaq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni nerrivimmi isumaqatiginninniarfiusumiit peertinniarneqarnera taamaattumik nalaatsornerunngilaq. Oqalliffimmi tassani aalajangiinerit qullersaasunit naalakkersuinikkut ingerlatsiffiulersimapput – ilai isumaqarput nunarput nunatut nerrivimmi issiaqataasariaqarneranut qullersaasut naalakkersuinikkut ingerlatsinerat pingaaruteqarpallaartut. Kisianni

aalajangiussimassavarput nunarput innuuttagullu Issittumi nunat inoqqaavini kisiartaalluta namminersorneq pillugu inatsiseqarluta namminerisatsinnik naalakkersuisoqaratta, nammineersinnaanermullu ikaarsaarnissamut akuerineqarluta. Taamaattumik nunarput taamaattussaaginnartutut Danmark peqatigalugu, 2011 tikillugu tamatigut Issittumi Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiinneranni isumaqatiginninniaqataasarsimavoq.

Tamatumunnga periarfissaqarfitsinni nammineq sinnerluta tamatigut isumaqatigiinniarnerni peqataasinnaanerpup nunatsinnut pingaarutepoq. Tamanna Issittumi Siunnersuisoqatigiinni atuuppoq, kisianni aamma nunani tamalaani suleqatigiinnerni allani, assersuutigalugu nungusaataannngitsumik tunngaveqarluni iluaquteqarneq aamma isumalluutit uumassuseqartut pillugit pisassiissutinik aalajangersaasernerit eqqarsaatilugit. Nunani tamalaani suleqatigiinnerni kalaallit oqaaseqarsinnaanerit pingaaruteqarpoq.

Taamaattorli nammineq ineriartornerpup pillugu kalaaliulluta aalajangiitilluta, ilaatigut ilanngullugu uran-imut naaggaarlunnarnerup atorunnaarsinnissaa pillugu aalajangiinissaaq, aalajangiinerit taamatut ittut København-imi aamma Asia-mi Amerika-milu Avannalermi illoqarfinni pingaarnersani ungasissuniittuni malinnaaffigineqartarnerat sungiutissavarput.

Naak nunanut allanut sillimaniarnikkullu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi apeqqutit eqqarsaatigalugit qallunaat naalakkersuisui suli inaarutaasumik akisussaagaluartut, apeqqutini nunatsinnut pingaaruteqartuni nunarput suli ilanngutitinneqartassammat pissutsini Danmark-imut tunngasuni erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq. Taamaattumik nunanut allanut sillimaniarnikkullu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi sunik sammisaqarnissatsinnut uagut kisitta killiliisussaavugut.

Kunngaqarfiup Issittumi Periusissaa 2011-meersoq aamma Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasuni periusissaat 2011-meersoq suli naleqquttut pingaaruteqartuupput. Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasuni

periusissaanni 2011-meersumi nunatsinnut nunanut allanut tunngasuni maannakkut ukiuni qulini pingaarnertut anguniakkat aalajangersarneqartut tassaasariaqartut suliniutit siunnerfeqartumik pingaarnersiorneqarsimasut, "namminersornerup naalagaaffittut aningaasarsiornikkut allanik isumalluuteqarunnaarluni ineriartorneranut siuarsaasussat".

Tassani aamma nunanut allanut sullivitta sammisanut nutaanut naleqqussartariaqarnera pisariaqarpoq, assersuutigalugu tunisassiatta nunani tamalaani pitsaannerusumik tunineqartarnissaasa qulakkeernissaannut pisariaqartutigut niuernikkut isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniernerit, kiisalu aatsitassatigut ingerlataqarfitsinni nutaajusumi namminersortut aningaasaliisinnaasut kajumilersinnissaat. Tassami aningaasarsiornikkut siuariartorfiusunut aningaasalersuisinnaasunut nutaanut aamma avammut niuernermut niuerfittut nutaatut Asia-mut aamma Amerika-mut Avannarlermut allanullu qiviarnissaq pisariaqarpoq.

Taamaattumik immikkoortumi, tassungalu ilanngullugu Washington D. C.-mi sinniisoqarfik, 2012-mi upernaakkut ataatsimiinnermi aalajangiiffiqineqartoq maannakkullu malitseqartinneqartoq tungaatigut aningaasat nutaat pisariaqarput.

Unamminartunut tullinguuttunut Naalackersuisut ingerlaavartumik misissuissapput, aamma isumalluutinut tunngasunut. Nunanut allanut tunngasut Naalackersuisunit ineriartortinneqassapput naleqqussarneqarlutillu, taamaalilluni nunatta nunanut allanut sullissivia annertusarneqarluni aamma Namminersorlutik Oqartussani suliatigut pikkorissumik piginnaasaqartutullu immikkoortunngorluni, nunaqavissunillu amerlanerpaanik sulisoqarluni.

Nunanik allanik isumaqatigiissutitta attaveqarfigisattalu ineriartortinnerisigut nunanut allanut tunngasut Namminersorlutik Oqartussat naalackersuinikkut ingerlatsinerat aningaasaqarnikkullu ineriartornerisa qulakkeerneranni peqataasinnaavoq. Nunani tamalaani suleqatigiinnermi kalaallit nipaata nukittoq atatiinnarniarlugu nukittuunngorlugulu ineriartortinniarlugu tamanna pisariaqarpoq.

Aaqqissuunneqarnera

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaammi Naalackersuisut immikkoortuni pingaarutilinni ukiuni kingullermi suliniutaasa kiisalu siunissami qaninnermi ineriartornermi ilimagisat killiffii saqqummiunneqarput. Inatsisartunut qinersisoqarmat, aamma Naalackersuisut nutaat ulloq 5. april 2013-mi ivertinneqarmata nassuiaat manna siusinnerusukkut Naalackersuisut suliniutaannut angusaannullu tunngasuvoq, kiisalu suliniutit, inernerit anguniakkallu Naalackersuisunit nutaanit piareersarneqarsimasut, nunanut allanut tunngasuni naalackersuisooqatigiit isumaqatigiissutaanni anguniakkat piviusunngortinneri ilanngullugit.

Ukiut siuliinisulli nassuiaat suli marlunnik immikkoortortaqaqpoq: Immikkoortoq I-imi nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsinermi sammisat pingaarutillit qanoq ittuuneri sammineqarput, Immikkoortumilu II-mi oqartussaqaarfiit nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut sammisat tunniunneqarsimasut, taakkunanani ingerlatat nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliarbornerannik annertusiartuinnartumik sunnerneqalersimasut sammineqarlutik.

Aaqqissuineq 27. juni 2013 naammassineqarpoq

Immikkoortoq 1

**Naalackersuisut nunanut allanut
tunngasutigut naalackersuinikkut
ingerlatsinerat (Nunanut Allanut
Pisortaqarfik)**

1. Naalagaaffeqatigiit Nunanut Allanut aamma Sillimaniarnermut ataatsimoorussamik politikkiat

1.1. Naalagaaffeqatigiit ataatsimeeqatigiittarnerat

Danmark-ip ministeriunerata, Savalimmiut naalakkersuisuisa siulittaasuata aamma nunatsinni Naalakkersuisut Siulittaasuata akornanni naalagaaffeqatigiit ukiumoortumik ataatsimeeqatigiittarput, nunallu naalagaaffeqatigiit pingasut tulleriarlugit ataatsimiiffigisarlugit. Naalagaaffeqatigiit kingullermik ataatsimeeqatigiinnerat august-imi 2012-mi Kujataani ingerlanneqarpoq.

Peqatigisaatigut atorfilittatigut immikkoorlutik attaveqatigiinnermi ataatsimiititaliat ataatsimiittarput:

- ◆ Ataaseq Statsministeriaqarfiup Naalakkersuisoqarfiani pisortap aamma Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani pisortap aamma Nunanut allanut Pisortaqaarfiup pisortap akornanni
- ◆ Ataaseq Statsministeriaqarfiup Naalakkersuisoqarfiani pisortap aamma Lagmand-ip allaffiata akornanni.

Naalagaaffeqatigiit ataatsimiinneranni ilaatigut IWC-mi politikki, Issittumi Siunnersuisoqatigiinni naalagaaffeqatigiinni immikkoortut inissinnissaat pillugit apeqqutit kiisalu naalagaaffeqatigiinnermi ataatsimut soqutigisani apeqqutit allat oqallisigineqartarput.

Tullianik Naalagaaffeqatigiit ataatsimiinniissaat Danmark-imi august 2013-mi ingerlanneqassaaq.

1.2. Nunanut allanut ministeriaqarfimmik suleqateqarneq

Nunanut allanut aamma sillimaniarnikkut naalakkersuinikkut ingerlatsinnermi atorfilittatigut ingerlataqarneq Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani pisortamit aqunneqartumik Nunanut Allanut Pisortaqaarfimmi pisortap august 2012-mi ataatsimiinnermi ilaatigut eqqartorpaat

aatsitassanik piaasinnaanermi isumannaallisaanikkut isiginiarneqartussat, assersuutigalugu ujaqqat qaqutigoortut aamma urani (naaggaavinnermik ingerlataqarnermik iluarsisoqassappat). Isumaqaatigiissutigineqarpoq ajornartorsiutit taakku naalagaaffeqatigiinnermi oqartussat aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinnerup paasisutissanillu paarlaasseqatigiittarnermi pisariaqartinneqartut annertusissasut. Taamaattumik suleqatigiinnermut isumaqaatigiissutissaq pillugu isumaqaatigiinniartoqassasoq, ilaatigut suliat ingerlasut, angalanissamut pilersaarutit il.il. pillugit video atorlugu ingerlaavartumik ataatsimiinnermik imaqartut. April 2013-mi allaffissorneq pillugu isumaqaatigiissut pillugu isumaqaatigiinniarnertit aallarteqqinneqarput.

Aammattaaq kalaallit tungaanniit siunnersuut pillugu ilisimatitsisoqarpoq, ilaatigut Inatsisartut tungaanniit sinniisoqarfimmik allamik pilersitsisoqarnissaa pillugu 2014-mut Inatsisartut aningaasanut inatsisissaannut ilanngunneqarsinnaanera tunngavigalugu. Apeqqut taanna allaffeqarfikkut suliareqqinneqarpoq Nunanut Allanut Pisortaqaarfiup aamma Nunanut Allanut Ministeriaqarfiup akornanni, tassani allaffeqarfikkut suleqatigiinneq pillugu apeqqutit aalajangersimasut suliarineqartarlutik. 2014-p ingerlanerani Washington D. C.-mi sinniisoqarfimmik nunatta pilersitsinissaa Naalakkersuisunit siunniunneqarpoq.

1.3. Joint Committee

Kalaallit Nunaata USA-llu akornanni suleqatigiinnerup sakkortusineqarnissaa, taamaalliluni amerikamiut nunami maani najuunnerisa Kalaallit Nunaannut naleqarnerulersinneqarnissaa Joint Committee-p (JC) suliaassaraa. Kalaallit Nunaata USA-llu imminnut attuumassuteqarnerat sakkutuut nunatsinniisinnerqarnerannik taamaallaat tunngaveqartinneqassanngitsoq tamatumami qulakkeerneqassaaq.

Januar 2013 tikillugu JC-mi suleqatigiinneq suleqatigiissitani pingasuni aaqqissuunneqarsimavoq:

- ◆ tulleriiaarisartussat, immikkoortunik suleqatigiiffiusussanik tulleriiaarinermik aallussisussat, suleqatigiinnissamut kaammattuisussat aamma suliniutit aallartinneqarnissaannut ikiuisussat, JC-milu suliniutinik inaarutaasumik akuersisartussat
- ◆ killiffik pillugu suleqatigiissitaq, suliniutinik ingerlasunik malinnaasusaaq aamma suliniutiniit ukiumoortumik nalunaarusiortartusaaq
- ◆ ilisimatuut suleqatigiit, ilisimatuussutsikkut suleqatigiinnernik akuersisarnermik attaveqarfittullu suliaqartussat

Kalaallit Nunaat suleqatigiissitani pingasuni tamani sinniisoqarsimavoq, aamma tulleriiaarisartuni kiisalu killiffik pillugu suleqatigiissitani siulittaasuusmalluni.

Ulloq 13. juni 2012-mi JC-mi ataatsimiinnerit qulingiluussaat København-imi ingerlanneqarpoq, tassani nunatta siulittaasuuffik Danmark-imiit tigullugu, tamannalu isumaqarluni tullianik ukiumoortumik ataatsimiinneq nunatsinni ingerlanneqassasoq. Ukiumoortumik piffissap qiteqqunnerani video atorlugu ataatsimeersuarneq ulloq 15. januar 2013-mi ingerlanneqarpoq.

Suleqatigiissitat marluk ataatsimuulersillugit - "Language and Education" - aaqqissuussinnermut nutaamut tunngaviit illuatungeriinnit akuerineqarput. Aammattaaq tamatumunnga pisariaqartitsisoqassappat pingaarnersiunerit allannortinnissaat siunertaralugu pingaarnersiunerinik nalilersuisoqarnissaa isumaqatigiissutigineqarpoq.

2013-imi amerikamiut aallartitaqarfiata Nuummi Niuernermut Ilinniarfimmi inuussutissarsiutigalugu tuluttut atuartut amerlassusaat amerlivai, aamma Qaqortumi Niuernermik Ilinniarfimmi suliniutit annertusillugit takornarianut tuluttoorneq pingaarnerrutillugu. Aammattaaq Fulbright Kommission-imi pisortaq aamma aningaasaateqarfik Danmark-Amerika-p nunarput 2013-mi upernaakkut tikeraarniarlugu pilersaaruteqarlutik. Tikeraarnerup siunertarissavaa Fulbright-imiit tapiissuteqarluni ilinniagaqarnissamut aamma suliffimmi sungiusarnermut aningaasat pillugit

aningaasaateqarfimmut Danmark-Amerika-mut qinnuteqarnissamut kalaallit ilinniagaqartut ilisimatinneqarnissaat kaammattornissaallu.

2012-p ingerlanerani kingumut kalaallit ilinniagaqartut aamma Issittoq pillugu ilisimatusarnermik ilinniagaqartut pilerisarnissaannik aallussisoqassaaq Kangerlussuarmi Aasaanerani atuartitsisoqarneratigut, ataatsimoorluni ilisimatusarnikkut (Joint Science in Education week), kiisalu ilisimatusartut ilinniartinnerisigut paarlaaqatigiinnerisigullu (Graduate Research Training and Exchange).

Pinngortitamik ilisimatusarnernik siuarsaalluni sulineq nanginneqarluni ilisimatusartut pisussaaffiini pingaaruteqarluni ilaassaaq. Kangerlussuarmi Aasaanerani atuarfik kingumut 2013-mi ingerlanneqassaaq. Aasaanerani atuarfiup siunertaa tassaavoq nunanit taakkunannga pingasunit ilinniartitsisut ilinniarnertuunngorniarfinnilu ilinniartut katersuutsinnissaat aamma Issittumi ilisimatusarnermi paasisaqarnissaannik periarfissiinissaq, saniatigullu kalaallit qallunaallu ilinniartut tuluttut piginnaasaasa pitsaanerulernerit pissarsiarisassaalluni. Siunissami ungasinnerusumi siunertaq tassaavoq kalaallit ilinniagaqartut amerlanerusut Issittumi ilisimatusarnerup iluani ilinniagaqalernissaat. Atuarfik sapaatit akunnerinik marlunnik siviussuseqarpoq, asimi sulisoqartarluni oqalugiartoqartarlunilu. 2012-mi suliniummi tassani ilaapput ilinniagaqartut arfinillit USA-meersut, kalaallit ilinniagaqartut aqqaneq marluk aamma qallunaat ilinniagaqartut pingasut ilisimatusartunit tikeraartunit atuartinneqartut.

Taakku saniatigut Issittumi peqqissuuneq pillugu Nunat tamalaat peqqinneq pillugu ataatsimeersuarnissaata 2013-mi nunatsinni ingerlanneqarnissaa pilersaarutaavoq.

Nuummi Niuernermik Ilinniarfiup TOEFL - oqaatsinik misilitsinneq - maannakkut aqutaraa (Test of English as Foreign Language), taannalu 2010-mili iluatsilluartunik misilitsinnernik ingerlatsisarsimavoq. Tamatuma saniatigut Nuummi Niuernermik Ilinniarfik København-imi USA-paallartitaqarfiat qanimut suleqatigalugu tuluttut pikkorissartitsinerinik ingerlataqarsimavoq, nalinginnaasumik pikkorissaanerit, qarasaasiat atorlugit ilinniartitsinerit aamma internet-ikkut

atuartitsinerit ataqatigiissillugit ingerlanearlutik. Tuluttut atuartitsineq kikkunnut tamanut neqeroorutaavoq.

1.4. Permanent Committee

Permanent Committee december 2012-mi Washington-imi ataatsimiippoq. Ataatsimiinnermi ilaatigut Pituffimmi atortut inuinnarnit siunertanut atorineqarnissaannut pitsaanerusumik periarfissaqarneq pillugu apeqqut oqallisigineqarpoq (assersuutigalugu ilisimatusarneq aamma aatsitassanik ujaasineq), kiisalu qallunaat kalaallillu suliffeqarfiutaannik nioqqutissanik kiffartuussinernillu USA-p sapinngisamik annertunerpaamik pisisarnissaata qanoq qulakkeerneqarnissaa pillugu apeqqut oqallisigineqarluni. Apeqqutit taakku Permanent Committee 2013-mi ataatsimiinnerani annertunerusumik oqallisiginissaat pillugu isumaqatigiittoqarpoq.

1.5. Imaani pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissut aamma nunaviup toqqavia pillugu suliniut

Naalagaaffeqatigiit december 2012-imi nunatta kujataani imartami nunap toqqaviata allineqarnissaa pillugu piumasaqaat saqqummiuppaat. Piffissap sivikitsup ingerlanerani suliat amerlasuut tunniunneqarsimaneri pissutigalugit NP-imi Nunaviup Toqqavia pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ingerlariaqqinnissamut ajornartorsiuteqartoqarpoq. Taamaattumik piumasaqaat aatsaat ukiualuit qaangiuppata suliarineqarsinnaassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Nunatta avannamut kangiani aamma nunatta avannaani imartat pillugit piumasaqaatit oqaasertalersorlugit suliamik suliaqartut sulinertik ingerlatissavaat.

1.6. Issittoq pillugu

Naalagaaffeqatigiit Periusissaat

Nunanut allanut ministerip Issittoq pillugu nassuiaataa aamma Issittoq pillugu periusissaq 2012-mi aasakkut Folketingimi saqqummiunneqarpoq, tassanilu nassuiaat pitsaasumik tiguneqarluni. Issittoq pillugu periusissamik malitseqartitsineq aqutsisoqatigiinnit qulakkeerneqassaaq. Assersuutitut eqqaaneqarsinnaavoq uuliakoornermut atatillugu suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissut Issittumi Siunnersuisoqatigiinni isumaqatigiissutigineqartoq. Maj 2013-mi Issittumi Siunnersuisoqatigiit Kiruna-mi ataatsimiinneranni atsiorneqarpoq.

2. Issittumi suleqatigiinneq

2.1. Issittumi Siunnersuisoqatigiit

Svenskit siulittaasuunerat 2011-2013

Siulittaasuuffik maj 2011-mi naalagaaffeqatigiinnit Sverige-mit tiguneqarpoq. Issittumi Siunnersuisoqatigiit allattoqarfianni pilersitsinikkut kiisalu uuliakoorneq pillugu isumaqatigiissusiornikkut svenskit siulittaasuuneranni suliaasaq pingaarneq tassaasimavoq Issittumi Siunnersuisoqatigiit nukittorsarnissaat. Tassaavorlu Siunnersuisoqatigiit oqaluttuarisaaneranni isumaqatigiissutit inatsitsitigut pituttuisut aappaat.

Aammattaaq alaatsinaattussatut qinnuteqaatit arfinillit Kiruna-mi ministerit ataatsimiinneranni akuerineqarsinnaanerannut tunngavissat inissinneqarput.

Naalakkersuisut, Nunanut Allanut Pisortaqarfikkut, Senior Arctic Officials-it (SAO) ataatsimiinnerini kiisalu Siunnersuisoqatigiit allat ataatsimiinnerini Naalagaaffeqatigiit aallartitaasa ulluinnarni isumagineranut peqataallutik tapertaasarsimapput. Aammattaaq Siunnersuisoqatigiit sulinerannut kiisalu suleqatigiit 'suligasuartussallu' sulinerinut atatillugu nunatta soqutigisaannik ataqatigiissaarineq Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit isumagineqarluni. Nunarput Task Force on Institutional Issues-imi pimoorussilluni peqataasimavoq, taannalu Issittumi Siunnersuisoqatigiit Tromsø-mi Allattoqarfianik pilersitsiniarneranni tunngaviliisuusimalluni.

Svenskit siulittaasuuneranni Senior Arctic Officials-imi (SAO) ileqqusumik ataatsimiinnerit sisamat aamma immikkut ataatsimiinnerit marluk ingerlanneqarput, taakkulu saniatigut piareersarluni ataatsimiinnerit pingasut ingerlanneqarsimallutik. Tullianik SAO-mi ataatsimiinnissaq ulluni 23. - 25. oktober Canada-mi Whitehorse-imi ingerlanneqassaaq.

Inissiinissami ajornartorsiut

Svenskit siulittaasuuneranni 2011-mi ukiakkulli Issittumi Siunnersuisoqatigiit pingaaruteqartumik ataatsimiinneranni nunarput aamma Savalimmiut peqataatinngittarnissaat aalajangiussimavaat. Nunarput aamma Savalimmiut pisortatiguunngitsumik ataatsimiinnerni tamani, Issittumi Siunnersuisoqatigiinni aalajangiiffiusussani isumaqatigiinniarfiusussanilu, peqataatinneqarsimangillat.

Ukiuni marlunni nunatta, Danmark aamma Savalimmiut peqatigalugit, periutsimi nutaami ajornartorsiutaasoq uparuartarsimavaa, tamannali pitsangoriaammik kinguneqarsimanani. Svenskit siulittaasuuneranni oqallinnerit Kiruna-mi ministerit ataatsimiinnissaasa tungaannut ingerlanneqarsimapput. Tamanna tunngavigalugu Sverige-mi Kiruna-mi Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ministerit 15-issaannik ataatsimiinneranni peqataannnginnissaq nunatsinnit aalajangiunneqarpoq. Peqatigisaanik Issittumi Siunnersuisoqatigiinni nunatta peqataasarnera pillugu naammaginaratumik aaqqiisoqarnissaata tungaanut Namminersorlutik Oqartussat Issittumi Siunnersuisoqatigiinni peqataasarnini unitsikkallarniarlugu aalajangerput.

Issittoq ilanngullugu nunani tamalaani suleqatigiinnerup, Namminersorlutik Oqartussanit pingaarnersiorneqarnera allangortinneqanngilaq. Unitsitsigallarneq pissutigalugu isumalluutit maannakkut atorneqanngitsut, Namminersorlutik Oqartussat nunanut allanut naalakkersuinikkut ingerlatsinerisa nukittorsarnissaannut atorneqassapput, tassungalu Issittumi Nunanilu Avannarlerni allani oqalliffiit ilanngullugit.

Paasinnittoqarnissaanut taamatut iliuseqarneq pisariaqarsimavoq aamma piffissami 2013 – 2015-mi Canada-miut siulittaasuuneranni svenskit periusimasaannik nangitsinnginnissaat pinngitsoortinniarlugu.

Unitsitsigallarnissaq pillugu aalajangiisoqarnissaata tungaanut siunissami suleqatigiinnissamut aaqqiissutaasinnaasut pillugit Danmark aamma Savalimmiut oqaloqatigineqarput. Maannakkut Nunanut Allanut

Ministeriaqarfiup, Nunanut Allanut Pisorta qarfiup kiisalu Lagmand-ip allaffeqarfiata akornanni ataatsimoorussamik periuseqarnissaq isumaqatigiissutigineqarpoq, taanna nunatsinni Namminersorlutik Oqartussat Issittumi Siunnersuisoqatigiinni peqataanerat sapinngisamik sukkanerpaamik aallarteqqinneqarnissaanut tunngaviliilluni. Nunanut Allanut Ministeriaqarfik Naalagaaffeqatigiit sinnerlugit nunatsinnut akuerineqarsinnaasumik aqqiisummik nassaartoqarnissaa pillugu Canada-p siulittaasuunerani oqaloqateqarnerit aallartinneqarput.

Ministerit ataatsimiinneranni takkutinngitsoorneq aamma unitsitsigallarneq pillugu tusagassiutinut nalunaarut ulloq 14. maj 2013-mi Naalackersuisut Siulittaasuata nassiuppaa. Aammattaaq Danmark-ip, nunatta aamma Savalimmiut ataatsimoorlutik tusagassiutinut nalunaarutaat ulloq 21. maj 2013-mi nassiunneqarluni.

2.2. Nunat Inoqqaavisa Allattoqarfiat (IPS)

Nunat Inoqqaavisa Allattoqarfiata (IPS) nunat inoqqaavisa sinniisuisa (Permanent Participants) Issittumi Siunnersuisoqatigiinni sulinermit peqataanerat tapersorsorpaa. IPS manna tikillugu København-imi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani ineqartinneqarsimavoq. Issittumi Siunnersuisoqatigiit Tromsø-mi ataavartumik allattoqarfimmik pilersitsinerata kingunerisaanik Nunat Inoqqaavisa Allattoqarfiata (IPS) Tromsø-mut nuunneqarnissaa naleqqunnerpaajussasoq isumaqatigiissutigineqarsimavoq. Issittumi Siunnersuisoqatigiit 2012-mi ataatsimiinnerinut atasumik ataatsimiinnerni Permanent Participants-
ini oqallisigineqarsimavoq Issittumi Siunnersuisoqatigiit Allattoqarfiani imaluunniit Tromsø-mi inissisimasumi allattoqarfimmik sapinngisamik suliatigut suleqatiginniffiusoq sulissutigineqassanersoq. Kingullerut taaneqartup sulissutigineqarnissaa akuerineqarpoq.

2.3. Piujuartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsineq pillugu suleqatigiiffik (SDWG)

Piujuartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsineq pillugu suleqatigiiffimmi (SDWG) Naalagaaffeqatigiit peqataanerat Namminersorlutik Oqartussani Nunanut Allanut Pisorta qarfimmit isumagineqarpoq, aamma peqqissutsimut tunngasuni suleqatigiinneq siuarsarniarlugu suliaqarluni, kiisalu Issittumi kiisalu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiink ataqqinnittumik Issittumi piujuartitsinermik ingerlatsinerup, aningaasarsiomerup, inuttut inooqataanerullu inuusaatsillu ataatsimoorlutik paasineqarnissaat pillugu sakkunik ineriartortitsilluni – tassunga ilanngullugu oqaatsitigut ineriartorneq.

2011 - 2013-mi Issittumi Siunnersuisoqatigiinni Sverige-p siulittaasuunerani nunarput SDWG-mi pimoorussilluni peqataasimavoq, siulittaasuunittalu nalaanili Issittumi suleqatigiinnermi inunnut tunngasut annertuumik aallunneqarnissaat nangingeqarsimalluni: Tassunga ilanngullugit uku iluanni suliniutit; Issittumi peqqissuuneq akiuussutissaqarnerlu, Issittumi inuit inuunermi atugaat, nerisassatigut isumannaallisaaneq, Corporate Social Responsibility (CSR) inuttut inooqataanermilu inuiaqatigiillu akisussaassuseqarnerat, kiisalu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa iluanni atulersitsinerit iluanni sammisat arlallit.

Svenskit siulittaasuunerisa ingerlanerani suliniutini arlalinnit peqataaffigineqartunut SDWG tapertaasimalluni ilaatigut Issittumi silap pissusaata allanngoreranut naleqqussarnermut tunngasuni Issittumi Siunnersuisoqatigiit suleqatigiissitani arfinilinni assigiinngitsuni ingerlanneqartuni. Suliniutit arlallit Canada-p siulittaasuunerani nangingeqassapput, soorlu aamma niuernikkut suleqatigiinnerup, isumalluutininik iluaquteqarnerup iluini suliniutinik nutaaqarumaartoq, taamatuttaaq CSR-imut tunngasutigut sulineq nangingeqassalluni.

Issittumi imaatigut silaannakkullu assartuinikkut attaveqaatigut suliniutit Arctic Maritime and Aviation Transportation Infrastructure Initiative (AMATII), piareersarneqarneranni nunarput pimoorussisumik tapertaanikuuvoq, taannalu tassaavoq attaveqarnerit pillugit

sunniiveqatigiiffiusumik nalunaarsugaasivik, tassungalu pingaartumik Issittumi umiarsualiviit mittarfeqarfiillu ilanngunneqarlutik. Nunarput aamma Issittumi kulturikkut eqqaassutissanik eriaginartunik nalilersuisunik immikkut ilisimasalinni sinniisoqarpoq.

Svenskit siulittaasuuneranni SDWG-p ataani immikkut ilisimasalinnik allanik pilersitsisoqassasoq aalajangiisoqarpoq, peqqjssutsimut tunngasutigut immikkut ilisimasallit, AHHEG, assigalugu inuttut inooqataanermullu, aningaasarsiornikkut kulturikkullu pissutsinut tunngasutigut immikkut ilisimasatigut, suliniutitigut nalunaarusiatigullu ikiuuttussa. Taanna taaneqarpoq "Social, Economic and Cultural Expert Group" - naalisarlugu SEC.

Nunarput Canada peqatigalugu Arctic Human Development Report-ip 2004-meersup malitseqartinnissaanut Island-ip aquttuuffigisaani suliummi akisussaaqataavoq, taanna NP-imi Ineriartortitsinikkut suliniutai (UNDP) tunngavigalugit ineriartortitsinermi ukiumoortumik najoqqutassamit isumassarsiarineqarnikuulluni. Arctic Human Development Report-imi nunarsuaq tamakkerlugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi, inuttut inooqataanermi, aningaasarsiornikkut, kulturikkut il.il. najoqqutassat arlallit pillugit nassuiaasoqarluni killiffinnik nalunaarsuisoqarpoq. Suliniummi aqutsineq aamma suliniummi pilersaarutigineqarpoq. Arctic Human Development Report II Issittumi Siunnersuisoqatigiinnut 2014-mi saqqummiunneqassaaq.

2.4. University of the Arctic (Uarctic)

University of the Arctic (Uarctic) tassaavoq ilinniarfeqarfii ilisimatusarfiillu attaveqarfii tassaasut universitet-it, qaffasinnerusumik iliniarfii allallu suleqatigiiffii 142-uusut. Ilisimatusarfik aamma ARTEK ilaasortaapput. Uartic ilinniartitaanermi suliniutinik Issittumi nunani ilinniagaqartunut naleqquttunik pissarsiarineqarsinnaasunik inerisaallunilu neqerooruteqartarpoq. Uartic-imut - Issittumi Siunnersuisoqatigiinnit pilersinneqartumut - pingaarnertigut anguniagaq tassaavoq Issittumi piujuartitsinermik tunngaveqarluni ineriartornermut iluaqutaasumik ilinniartitaanerup

ilisimatusarnerullu nukittorsarnissaanut peqataanissaq.

Uartic 2001-mi pilersinneqarmalli ilinniagaqartut 1.200-init amerlanerusut Uartic aqutugalugu neqeroorutigineqartunut paarlaasseqatigiittarnernik iluaquteqarsimapput. Soorlu aamma ilinniagaqartut 1.300-nit amerlanerusut *Issittumi Ilinniarfimm*i internet tunngavigalugu bachelor-inngorniartut ilinniarnermi malinnaasimasut. Ilisimatusarnermut tunngasuni Issittumi ilisimatusartut sammisatigut attaveqarfii 25-nik amerlanerusut aqutugalugit qanittumik suleqateqarnissamut ingerlaavartumillu oqaloqateqarnissamut periarfissaqarsimapput.

Uarctic Issittumi nunani tamangajanni siaruarsimasumik siamasissumik aaqqissuunneqarsimavoq, allaffitsigullu qullersaqarfia Finland-imi, Rovaniemi-mi, Lapland-ip Universitet-iani inissisimalluni. Uarctic-imi rektor-iusorli Norge-mi allaffeqarpoq. Issittumi nunat inoqqaavisa Uarctic-imi peqataanerat nukittorsarniarlugu ataqatigiissarniarlugulu, kiisalu nunat inoqqaavisa qangali ilisimasaat ilanngutitinniarlugit Uarctic nunat inoqqaavisa sammisaat pillugit immikkut rektor-eqartinneqarput. Nunanit tamalaanit siulersuisut Uarctic-ip ilaasortaanit toqqarnesimasut tassaapput Uarctic-imi aalajangiisartuni qullersaasut.

Uarctic-ip aningaasalersorneqarnera ilaasortat ilaasortaanermut akiliuteqarnerisigut, universitetit nammineq akiliuteqarnerisigut kiisalu aningaasaateqarfinit namminersortunit Issittumilu naalakkersuisunit tapiissutitigut pisarpoq. Nunani avannarlerni Naalakkersuisut akiliuteqartartuupput, taamatullu Danmark ukiuni 2009 - 2012-mi ukiumut 3 mio.-nik akiliuteqartarluni.

Uarctic-ip aningaasaqarneranut unamminartuusooq tassaavoq akiliutit amerlanersaasa sumut atorneqarnissaat aalajangereerneqartarmat, soorlu Uarctic-imi suliniutinut, sulianut imaluunniit atorfinnut (soorlu rektor-itut aamma prorektor-itut atorfik) aalajangersimasunut aningaasaliissutaallutik, taamaattumik Uarctic ingerlaavartumik ingerlatsinermi allaffissornermullu suliniutinullu nutaanut aningaasalersuinissamut ajornartorsiuteqarpoq. Ajornartorsiut 2013-miit annertunerulissaaq, tassani aamma Danmark Ilisimatusarnermut

Nutaaliornermullu Ilinniartitaanernullu ingerlaqqiffiusunut Ministeriap Uarctic-imi akiliutini sunut atorneqarnissaat aalajangiutereersimammagit. Nunatta tungaaniilli nuannaarutigineqarsinnaavoq qallunaat akiliutaannit sunut atorneqarnissaannut aalajangerneqareertuni Uarctic-imi kalaallit, savalimmiormiut qallunaallu ilinniagaqartut ilisimatusartullu peqataanerisa nukittorsarnissaannut atorneqartussaammata.

Uarctic-ip aningaasaqarniarnikkut inissisimanera aamma Uarctic pillugu Nalilersuilluni nalunaarusiami januar 2013-meersumi maluginiarneqarpoq, inassuteqaatit pingaarnerit ilaat tassaalluni Uarctic-ip aningaasalersuinikkut periusissaa pimoorullugu nukittorsarneqassasoq, tamannalu Uarctic-ip erseqqinnerusumik nittarsaanneranut atatinneqassasoq.

Issittumi naalakkersuisut, nunani avannarlerni aamma Europa-mi suleqateqarnermikkut Uarctic-ip ukiuni aggersuni patajaannerusumik aningaasalersorneqarnissaa qulakkeerniarpaat, peqatigisaanillu kalaallit ilinniagaqartut, ilisimatusartut sullissiviillu Uarctic aqqutigalugu ilinniartitaanernut ilisimasanullu neqeroorutigineqartunut pissarsisinnaanerit iluaquteqarsinnaanerallu pitsaanerulersinniassallugu.

2.5. Canada-mik suleqateqarneq

November 2012-mi Canada-p aamma nunatta akornanni nunaviit toqqaviisa killeqarfii pillugit isumaqatigiissut inaarlugu isumaqatigiissutigaat. Isumaqatigiissutip kingunerisaanik, manna tikillugu qeqqatigut titarneq, 1974-mi isumaqatigiissutaasimasoq. Atortorissaarutit nutaaliaanerisut tunngavigalugit nutaamik naatsorsorneqassaaq, aamma allorniusat sanimukartut 82 grad-imik avannarpasissulimmut avannamut tallineqassalluni. Naalagaaffeqatigiit Canada-mik isumaqatigiissuteqarneranni Namminersorneq pillugu inatsimmi § 13 malillugu nunarput isumaqatigiissummut atsioqataasussaalluni. Isumaqatigiissutigineqarpoq killeqarfinnik qaangiisumik ikummatissanik nunap iluaneersunik nassaartoqassappat suleriaasissaq il.il. pillugit nutaamik isumaqatigiinniutigineqassasoq. Isumaqatigiissut taanna nunatta aatsitassatigut

oqartussaaffiata ataaniippoq, taamaattumillu Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12 malillugu Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfimmit isumaqatigiinniutigineqassalluni. Isumaqatigiissutigineqarpoq killeqarfinnik qaangiisumik ikummatissanik nunap iluaneersunik nassaartoqarnera pillugu isumaqatigiissut inissinneqarpat killeqarfik pillugu isumaqatigiissut atsiorneqassasoq.

Killeqarfik pillugu isumaqatigiissummut Tartupaluk ilaangilaq. Canada-mit nalunaarutigineqarpoq killeqarfik pillugu isumaqatigiissut atsiorneqariarpat Tartupaluk pillugu pivisorsortumik isumaqatigiinniarnissamut Canada piareersimasoq.

3. Nunani Avannarlerni Suleqatigiinneq

Ataatsimiinnermi matumani ileqquumsumik Nunat Avannarliit pillugit nassuiaat Inatsisartunut saqqummiunneqassaaq, Nunani Avannarlerni suleqatigiinnermut tunngatillugu Naalakkersuisunit isumagineqartuni nunanut allanut tunngasut itinerusumik tassani sammineqarlutik.

Nunatta nunanut allanut tunngasutigut nutaamik ineriartorfiusoq pingaarutilik tassaasimavoq Nunani Avannarlerni Suleqatigiiffiusup ukioq kingulleq oktober-imi atsiorneqarnera. Nunani Avannarlerni Suleqatigiiffiusumi Savalimmiut, nunarput aamma Åland ataatsimoorlutik nalunaarut atsiorpaat, tamatumalu kingunerisaanik siunissami nunani avannarlerni suleqatigiinnerit ataatsimoortumik aaqqiineri aamma tapersersoqatigiinnissaq anguniarneqassallutik. Nalunaarut taanna nunani taakkunani pingasuni naalakkersuisuni aquttunit aamma Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivianni nunat aallartitaannit atsiorneqarnermigut immikkoortuuvoq.

Takussutissiaq: Nunani Avannarlerni naalakkersuisut siuttuisa naapinnerat, ulloq 16. maj 2013 Stockholm-imi

Rio de Janeiro-mi NP-t avatangiisit pillugit ataatsimiinnerisa malitsigisaatut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiiffianni piujuartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsineq pillugu suleqatigiinneq junip qaammataani 2012-mi nutarterneqarpoq. Nunani Avannarlerni suleqatigiinnermi nunatta sunneeqataanera matumani imatut ersersinneqarpoq kulturimut tunngasut piujuartitsinermut tunngasuni sulinerup ilaatulli pingaaruteqalermat. Nunani Avannarlerni

suleqatigiinnermi maannakkut akuerineqarpoq, soorlu aamma aningaasaqarnermut, inuttut inooqataanermut avatangiisinullu apeqqutini taamaattoq.

Nuna Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiiffianni Issittoq pillugu apeqqutini sulineq ukioq manna ajunngitsumik ineriartorsimavoq. Suleqatigiinnermi ministerit aamma suliaqarfinni Ministerit Siunnersuisoqatigiiffianni arlalinni Issittoq pillugu apeqqutit oqaluuserineqarsimapput, aamma 2013-mi suleqatigiinnermi ministerit Issittoq pillugu immikkoortitaannit tapiiffigineqarlutik suliniutit affai sinnilaarlugit nunatsinnit peqataaffigineqarsimallutik.

Killeqarfinni akornutit pillugit Inatsisartuni ulloq 21. april 2012-imi oqallinnermut malitsitut immikkoortumi tassani Nunani Avannarlerni nutarterilluni sulinnermi Naalakkersuisut peqataasimapput. 2014-imi januar-ip aallaqqaataani maannakkut oqalliffik nunani avannarlerni Killeqarfinni akornutit pillugit siunnersuisoqatigiinnit nutaani taarserneqassaaq. Killeqarfinni akornutit pillugit siunnersuisoqatigiit aallartinnerannit nunatta sinniisoqarnissaa Naalakkersuisunit sulissutigineqarpoq.

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiiffianni nalinginnaasumik sulineq ukiuni 2014 - 16-mi Siunnersuisoqatigiiffiup missingersuutaani 10 % tikillugu ikililerinermik sunnerneqarsimavoq, tamannalu ukioq manna januar-imi suleqatigiinnermi ministerinit inaarutaasumik akuerineqarluni. Sulineq arlalitsigut allatut pingaarnersiunerimik kinguneqassaaq, tassani nunatta immikkut soqutigisaasa sammineqarnissaannut immikkut suliniuteqartoqarnissaa pisariaqassalluni.

Ukiup affaani tulliuuttumi Savalimmiunik aamma Danmark-imik suleqateqarneq immikkut pingaaruteqassaaq, taamaalilluni kalaallit ilungersuutigisaat qallunaat siulittaasuuneranni suliniutinut ilanngunneqassallutik, tamannalu 2015-mi Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiiffimmi sulinnermut aqutsisuusaalluni.

4. Europami suleqatigiiffik – EU

Takussutissiaq: EU-mi aallartitat Ilulissani - Juulimaap eqqaani

Nunarput 1985-mi Europamiut peqatigiiffiannit animmalli EU-mut atatillugu arlalinnik isumaqatigiissuteqartoqarsimavoq, ullumikkullu tassaallutik:

- ◆ Kalaallit Nunaata EU-mit aninera pillugu EU-mi isumaqatigiissummut ilanngussa q isumaqatigiissutaasoq
- ◆ OLT-mik aaqquissuussinikkut EU-mut ilanngunneq, tassunga ilanngullugu EU-mi suliniutinut ilaasinnaaneq
- ◆ Aalisarnikkut peqatiginneq pillugu isumaqatigiissut, tassungalu atasoq aalisarneq pillugu ilanngussa q isumaqatigiissutaasoq
- ◆ Politikikkut peqatigiilluni nalunaarut
- ◆ Peqatiginneq pillugu isumaqatigiissutitigut ilinniartitaaneq aallunneqarluni
- ◆ EU-mi Northern Periphery Programme-imi peqataaneq
- ◆ Aalisakkanik tunisassiat aalajangersimasut pillugit akitsuusigaanginnisaq pillugu isumaqatigiissut
- ◆ Kimberley-p ingerlannerani diamant-inik suliarineqanngitsunik nunatsinniit avammut niunerneq
- ◆ Uumasut nakorsaasa nakkutilliisarnerat pillugu isumaqatigiissut
- ◆ Aatsitassanut tunngatillugu Letter of Intent – siunniussa qarnermik nalunaarut

EU-p sullissiviit 320 million kr.-inik nunatta karsianut ataatsimoortumik ukiumut akiliuteqartarnikkut EU tassaavoq nunatsinnut suleqatigisaq pingaaruteqartoq. Tamatuma saniatigut EU-mi sullissiviit Namminersorlutik

Oqartussani pilersaarusiornermi peqatigisanut pingaarutilinnut ilaapput. Tamanna ineriartornermut tunngatillugu aamma EU-mi suliniutinut nunatsinnit peqataaffigineqarsinnaasut iluaqutiginerinut, aamma immikkoortunut attuumassuteqartunut allanut tunngatillugu, Nunatsinni toqqaannangitsumik missingersuutitigut tapiissutinik pissarsiffiuneq ajortunut. Nunatta EU-mi isumaqatigiissummi OLT pillugu Kap. 4-mut ilanngunneqarnera suleqatigiinnissamut periarfissanik arlalinnik ammaassivoq. EU-p Issittumi apeqqutinut soqutiginninnerulernera EU nunarput pillugu aallussinerulerpoq, pingaartumik 2012-mi ilaatigut EU-kommissæri-nik marlunnik, EU-mi aallartitanik 27-nik minnerunngitsumillu OLT-mi ministerinut nunarput tikeraarneqarluni.

4.1. Aalisarneq pillugu isumaqatigiissutip nutarternera

Tunngaviummik isumaqatigiissutit tamarmiullutik nunatta aamma EU-p akornanni isumaqatigiissutinut attuumassuteqartuusut, 2011-mi aamma 2012-imi isumaqatiginninniutigeqqinneqarput. Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut isumaqatigiissutini tamarmiusuni pingaarnersaasutut 2012-mi siusissukkut naammassillugu isumaqatigiissutigineqarpoq, taamatullu 2013-mi januar-ip aallaqqaataani atuutilerluni.

Kalaallit Nunaannik peqatigiinnermik isumaqatigiissutip nutarternissaa pillugu, Ministerråd-ip isumaqatigiinniarnissaannut,

isumaqatigiissutissamut missingiut ulloq 7. december 2011-mi EU-kommission-imit saqqummiunneqarpoq. Råd-i isumaqatigiinniarnermut, danskit isumaqatigiinniarnissaannut piginnaatitsissut Namminersorlutik Oqartussat aamma Nunanut Allanut Ministeriaqarfiup akornanni ataqatigiissarneqarpoq, tamatumalu kingorna Råd-imi suleqatigiissitami Danmark-ip ilaasortaa danskit EU-mi 2012-mi siulittaasuuneranni peqatigiinnermik isumaqatigiissut isumaqatigiinniutigalugu. Tassani EU-mi aallartitat 27-t paasisassarsiorlutik angalanissaat pillugu qanittumik suleqatigiinneq qulakkeerneqarpoq, EU-mi ministerit Ministerråd-imi inaarutaasumik aalajangiinissaannik piareersaasussat. Paasisassarsiorluni angalaneq ulluni 24. - 27. maj 2012-imi ingerlanneqarpoq, tassanilu ilanngullugit siunissami inuussutissarsiuutigut periarfissat isiginiarlugit Naalakkersuisut Nuummi suliatigut ataatsimeeqatigineqarlutik, Inatsisartut ataatsimeeqatigineqarlutik kiisalu nunatta assigiinngissusersua misigisaqarfiginiarlugu Ilulissanut aamma Ilimanamut tikeraartoqarluni. Angalaneq iluatsilluarpoq. Nunatta ineriartornikkut pisariaqartitsineranik annertunerusumik paasinninnermik kiisalu EU-mik suleqateqarnerup iluaqutaaneranut tamanna tapertaavoq. Tamatumalu kingorna 2012-mi juli-p qaammataani Kalaallit Nunaannik peqatigiinnermik isumaqatigiissut Ministerråd-imi akuerineqarpoq, ataaserli naammassinagu, tassa aningaasat, piffissamut 2014 - 2020-mut EU-p aningaasatigut missingersuutaata akuerineqarnissaat apeqqutaammata. EU-p aningaasaqarnikkut sinaakkutissai naatsorsuutigineqarpoq 2013-p naanerani aalajangiiffigineqassasut.

4.2. Politikikkukut

ataatsimoorussamik nalunaarutip nutarterneqarnera

Naalakkersuisut siulittaasuata aamma EU-kommission-ip siulittaasuata akornanni 2012-imi maj-ip qaammataani ataatsimiinneranni pingaarnertigut politikikkukut ataatsimoorussamik nalunaarutip nutarterneqarnissaa pillugu isumaqatigiinniarnernit Namminersorlutik Oqartussanit saqqummiunneqarput. EU-kommission-ip allattuunneqarfiata aatsaat ma-ip qaammataanij 2013-mi ineriartorneq pillugu

pisortaaneqarfianut nunatsinni Namminersorlutik Oqartussanik aamma Naalagaaffimmik ataatsimoorussamik politikikkukut nalunaarummik taamatut isumaqatigiinniarnissamut piginnaatitsissut tunniuppaa. Oqaasertat pillugit isumaqatigiinniarniluni sulineq maj-ip qaammataani 2013-ip naanerani suli ingerlanneqarpoq. Politikikkukut ataatsimoorussamik nalunaarut 2014-ip aallartinnerani atsiorneqarsinnaasasooq naatsorsuutigineqarpoq. Taamatut politikikkukut ataatsimoorussamik nalunaaruteqarnerup maannakkut ataatsimoorussamik nalunaarut Nunatsinni Naalakkersuisunit, danskit naalakkersuisuinit aamma EU-p Siulittaasoqarfianit akuerineqarsimasooq aamma 27. juni 2006-imi atsiorneqarsimasooq taarsissavaa. Ataatsimoorussamik nalunaarut tassaavoq EU-p aalisarnikkut soqutigisaanut aamma nunatta ineriartornikkut soqutigisaanut politikikkukut qullersaasoq.

4.3. Ilanngunnermut

isumaqatigiissutip nutarternera (OLT-mik aaqqissuussineq)

OLT-mik aaqqissuussinerup nutarterneqarnissaanut EU-kommission-ip missingersuutini, piffissami 2014 - 2020-mi atuuttusaaq, Råd-imi aalajangiiffigisassanngorlugu juli-p qaammataani 2012-imi saqqummiuppaa. Namminersorlutik Oqartussat Nunanut Allanut Ministeriaqarfik suleqatigeqqissaarlugu danskit isumaqatigiinniarnernannut piginnaatitsissut piareersarpaat, aamma Råd-ip suleqatigiissitaanni isumaqatigiinniarnernit 2013-ip qiteqqunnerani suli ingerlanneqarlutik. OLT-mik aaqqissuussineq nutaaq / aalajangiineq naatsorsuutigineqarpoq Litauen-ip EU-mi siulittaasuunerani 2013-ip naanerani piareersimassasooq.

EU-p nunatsinnut akiliutai tamarmiusut (aalisarneq pillugu isumaqatigiissut aamma peqatigiinnermik isumaqatigiissut) piffissami 2014 - 2020-mut naatsorsuutigineqarpoq ukiumut 320 mio. kr.-it missaaniissasut. Aningaasat taakku EU-p piffissami 2007 - 13-mi nunatsinnut ukiumoortumik tamakkiisumik akiliutaanik ingerlatitseqqippat. EU-p ukiumut arfineq marlunnut missingersuutaata akuerineqarnerani aatsitassanut tunngasutigut siunniussaqlarluni nalunaarummi "Letter of Intent"-imi immikkoortut

suleqatigiiffiusussat naammassineqarnissaannut aningaasat immikkoortinneqassanersut ilisimaneqanngilaq. Taamaattoqassappat aningaasat taakku nutaat Kommission-ip aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni siunniussaqaarluni nalunaarummi nassuiarneqartut ataatsimoorluni soqutigisat taamaallaat naammassineqarnissaannut atorneqassapput.

4.4. Europæiske Unionip aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigiinnerannik isumaqatigiissut

Ilinniartitaanikkut suleqatigiinneq 2010-p qiteqqunnerani - piffissap atuunnerata qiteqqunnerani - nalilersorneqarsimavoq, tassani EU-kommission-imit atorfinitsitaq siunnersorti nalunaarusiortuulluni. Piffissap qiteqqunnerani nalilersuineq tunngavigalugu inassuteqaatini 2012-imi qaammatini pingasuni siullerni Kommission-ip naammassivai. Siunnersortip nalunaarusiaani ilaatigut allattoqarpoq nunatta pisussaaffini naammaginatut atulersissimagai, aamma ilinniartitaanermut tunngasutigut suleqatigiinneq ingerlalluatoq. Nalunaarusiami uparuarneqarpoq inuussutissarsiortut ilinniartitaanermut tunngasutigut pingaarnersiunerit qaninnerusumik atassuteqartariaqartut.

Ilinniartitaanermut tunngasutigut Peqatigiinnermik isumaqatigiissut pillugu sulineq Bruxelles-imi Sinniisoqarfik aamma Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugit Ilinniartitaanermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfimmit isumagineqarpoq.

Maannakkut peqatigiinnermik isumaqatigiissumut tunngatillugu Naalakkersuisut siulittaasuut september-ip qaammataani 2012-imi, Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit EU-kommission-imik aningaasalersuinissaq pillugu isumaqatigiissummik atsiortoq. Tamanna pivooq OLT-EU Forum-ip Ilulissani naapinnerani, tassani nunarput OLT-imi siulittaasuulluni aamma ukiumoortumik ministerit ataatsimiinneranni. Aningaasalersuinissamut isumaqatigiissutit

missingersuutitigit tapiissutit 2012-imut akilerneqarnissai qulakkeerpai. Piumasaqaatit aalajangersimasut naammassineqarsimappata akiliineq marlunngorluni isumagineqassaaq.

4.5. 'Letter of Intent' – siunniussaqaqarnermik nalunaarut

EU-kommission-ip aatsitassanut tunngasutigut suleqatigiinnissamut politikikkut soqutiginninnera nutaaq ulloq 13. juni 2012-imi Nuummi pisortatigoortumik atsioqatigiinnermi aalajangersarneqarpoq. Tassani tusagassiortunik ataatsimiisitsineri Inuussutissarsiortermut Aalisaanermullu EU-kommissær-ip Naalakkersuisut siulittaasuut peqatigalugu suleqatigiinnissaq pillugu siunniussaqaarluni nalunaarut atsiortaa. Ujarassiornikkut ilisimasatigut, attaveqarnermik misissuinikkut aamma aningaasaliinissamik pisariaqartitsinikkut, piginnaasatigut ineriartortitsineri kiisalu avatangiisinut tungaasutigut suleqatigiinnissamik kissaateqarneq nalunaarummi erseqqissarneqarput. Siunniussaqaqarnermik nalunaarut suleqatigiinnermut aningaasanik nassaarniarnermi kivitsissutit EU-kommission-imit atorneqartussaavoq.

2012-imi august-ip naalernerani attaveqarfiit aaqqissugaat siulleq ingerlanneqarpoq. EU-kommissær-ip Nuummi tikeraarnermini Ineqarnermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoq qaammataasiat pillugit Europa-mi allaffimmut (ESA) ilisimasassiorluni tikeraaqqaa. EU-mi allaffiup taassuma nunap sananeqaatai, ujarassiorneq, silap pissusaa il.il. pillugit nunani tamalaani ataatsimeersuarnerit piareersarnerinut oqartussanut siunnersuisarpoq. Tamanna Europa-mi aatsitassarsiortermik soqutiginnittut aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni attaveqarfinnik pilersitsinissamut aqqutissiuisinnaavoq. Tamatuma kingorna Italia-mi Premierminister-ip allaffianiit aamma Italia-mi inuussutissarsiortuniit sinniisunik ataatsimeeqateqartoqarpoq, tamatumani aatsitassarsiortermik inuussutissarsiortermip ineriartortinneranut atasumik attaveqarfinni aningaasaliinissaq isiginiarneqarluni. Nunarput pillugu annertuumik soqutiginnittoqarpoq, apeqqutini uppernarsarneqarluni nunatsinni pissutsinut annertunerusumik ilisimasaqalernissaq aamma ataatsimeeqqinnissaq kiisalu attaveqatigiilluni ingerlatseqatigiiffiit

pilersinneqarnissaannut italia-miit peqataasut tungaanniit kissaatigineqartoq. Tamanna siunnersorneqarnikkut aaqqissuunneqarnialersaarpoq, attaveqarfimmillu pilersitsisussa q tassavaoq Pragmata Institute.

Pragmata Institute pingaartumik ingerlatseqatigiiffimmi ataatsimi, erngup nukinganik nukissiorfinnut turbin-inik pilersuisartumi, annertuumik soqutiginnilersitsivoq. November-ip qaammataani 2012-imi Pragmata Institute aamma nukissiorfik Sorgent'e Nukissiorfiit aamma Sorgnet'e-p akornanni niueqatigiinnissamut periarfissat misissornissaat siunertaralugu nunatsinni angalapput. Ataatsimiinnerit inerneraat suleqatigiissinnaaneq pillugu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutissamut missingersuusiorneq (Memory of Understanding). 2013-mi februar-ip qaammataani naanerani Inatsisartunut qinersisoqarnera pissutigalugu annertunerusumik pisoqaqqissimangilaq.

2012-imi september-ip qaammataani siunniussaqluni nalunaarutip ataani peqataasut siullermik Bruxelles-imi ataatsimiipput. Ataatsimiinneq marloqiusamik ingerlanneqarpoq, siullermik oqartussat suliffissuaqarfiillu akornanni isumasioqatigiinnerat, kingornalu oqartussat ataatsimiinnerat. Isumasioqatigiinnerup siunertaa tassavaoq ingerlatseqatigiiffinnut Europa-miunut qaaqquneqarsimasunut paasissutissiinnissaq nunatsinnilu misissuinissamut periarfissanik killiffiliinnissaq. Ingerlatseqatigiiffinnit nunatsinneersunut Nuna Minerals, Hudson Resources kiisalu Greenland Minereals & Energy peqataapput. Aammattaaq Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik misissuinerni killiffik pillugu saqqummiussivoq, aamma misissuinerni piaanernili piumasaqaatit saqqummiullugit. Sulinertaanut tunngasut tassaa simapput Europa-mi suliffissuit kajumissuseqalersinnissaat, tassungalu ilanngullugu EU-mi ujarassiornikkut misissuisartunik suleqateqalernissamut periarfissanik pilersitsinissaq.

Kingornatigut oqartussat ataatsimiinnerini nunatsinniit peqataasut arlaliupput, Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik aamma Bruxelles-imi nunatta sinniisoqarfia kiisalu Nunanut Allanut Ministeriaqarfik, kiisalu aamma GEUS. EU-kommission-imiit aallartitat

tassaa simapput inuussutissarsiornermut ineriartortitsinermullu pisortaaneqarfik kiisalu EuroGeoService. Siunertani pingaarneq tassaa simavoq suleqatigiinnissamut periarfissat pillugit, kiisalu tamatuminnaga aningaasalersuisoqarsinnaanera pillugu illuatungeriit ataatsimiinnissaat. Kommission-ip tungaanniit immikkut kissaatigisat pingasut sammeneqarput. Siullermik EU-kommissær-imit kissaatigineqarsimavoq nunatsinnik suleqateqarnissamut periarfissanik nassaarniarnissaq. Tulliatullu aatsitassanut tunngasutigut EU-p suliniutaani annertuuni nunatta peqataalersinnissaa, tassa siunniussatut nalunaarutip naammassineqarnissaanut immikkut aningaasalersuisussanik nassaarnissaq ajornakusoortussaammat. Kiisalu erseqqissaatigineqarluni EU-p ukiunut tulliuuttunut arfineq marlunnut aningaasanut inatsisissaa pillugu isumaqatigiinnissaq anguniarlugu annertuunik unamminartoqarunartoq, tassani kommissær-ip kissaataa ajoraluartumik pingaarnersiunernut annertuunut naleqqiulluni sanngiinnerusumik inissisimalluni. EuroGeoService taamaattumik siunnersuutinik marlunnik saqqummiussaqaarpoq, ilaatigut Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik EuroGeoService-mi namminersortutut ilaasortanngorsinnaanersoq misissorniarlugu, taamaallillunilu ilisimasanik katersorneqartunut toqqaannartumik atassuteqarsinnaalluni. Siunnersuutip aappaa suliniummi EURARE-mi peqataasinnaanermut tunngasuvoq, taanna ujaqqanik qaqutigoortunik EU-p iluaquteqarneranik nungusaataanngitsumik EU-p qanoq ingerlataqarnissaanik qulakkeerinnissaanik misissuisartuulluni.

Naalakkersuisut siulittaasuat erseqqissumik EU-kommission-imut nalunaarpoq Namminersorlutik Oqartussani aningaasalersuinissaq pillugu suliassat pingaarnersiortariaqlugit, EU-kommission-ilu aatsitassanut tunngasutigut suleqatigiinneq naammassiniarlugu aningaasassaqaanngippat siunniussatut nalunaarummut atsiorneqarsimasumut inatsisitigut pituttorneqarsimanani. 2013-p qiteqqunnerani aatsitassanut tunngasut salliutinissaat EU-kommission-imi suli sulissutigineqarput, ilisimaneqaanngilarli siunissami aatsitassatigut suleqatigiinnissamut matussutissanik aningaasat qanoq annertutigisut immikkoortinniarneqarnersut. Namminersorlutik Oqartussat tungaanniit

oqaatigineqarpoq suleqatigiinneq naammassiniarlugu aningaasalersuinissaq nutaaq pillugu EU-p erseqqissumik nalunaaruteqarnissaa qanoq iliortoqartinnagu utaaqqineqartoq.

4.6. Nunani imarpiup akianiittunik nunallu immikkoortuni suleqatigiinneq (OLT)

OLT-mik aqqissuussineq aqputigalugu EU-mut ilaaneq isumaqatigiissummi kapitali IV-mik tunngaveqarpoq (TEUF). Aqqissuussinerup ilaatigut kingunerisaanik akitsuuseriviit aqputiginagit akitsuuteqanngitsumillu EU-p iluani niuerfintut EU-milu suliniutinut arlalinnut isersinnaasoqarpoq. Aqqissuussineq 2001-imi atulersinneqarpoq, 2007-imi allanngortinneqarluni aamma 2013-ip naanerani atorunnaassalluni.

OLT-mik aqqissuussinerup nutarternissaa pillugu piareersarnek ukiuni arlalinni ingerlanneqarsimavoq, tassani inatsisit nutaat pillugit Kommission-ip suleriaasia malinneqarluni. EU-kommission-ip OLT-mik aqqissuussinerup nutarterneqarnissaanut missingersuutini piffissamut 2014 - 2020-mut atuuttussamut Råd-imi aalajangiiffisassanngorlugu juli-p qaammataani 2012-imi saqqummiuppaa. Namminersorlutik Oqartussat Nunanut Allanut Ministeriaqarfik suleqatigeqqissaarlugu danskit isumaqatigiinniarnernannut piginnaatitsissut piareersarpaat, Råd-ip suleqatigiissitaanni isumaqatigiinniarnernit 2013-ip qiteqqunnerani suli ingerlanneqarlutik. OLT-mik aqqissuussineq nutaaq / aalajangiineq naatsorsuutigineqarpoq Litauen-ip EU-mi siulittaasuunerani 2013-ip naanerani piareersimassasoq.

Ilanngunnermi EU-mit pingaarnertigut kissaatigineqarpoq OLT-imiittut aningaasarsiornikkut, inuttut inooqataanikkut kulturikkullu ineriartornerat siuarsassallugu. OLT-imi isumaqatigiissummut nutaamut piffissaq 2014 - 2020-mut ingerlavoq Europa-mi ineriartornermut aningaasaateqarfiup aqqanilissaannik ingerlatsinera malillugu. Ineriartortitsinermut aningaasaateqarfiup OLT-mi pilersaarutit suliniutillu aningaasalersorpai. OLT-it immikkoortut uku iluanni: avatangiisit, silap pissusaata allanngornera, uumasut assigiinngisitaartuuneri, mingutsitsinngitsumik nukissiorneq, attaveqarneq, nutaaliorneq, inuttut

inooqataanermilu kulturikkullu suleqatigiinneq aamma aqqissugaasumik pinerlunniarnernit iluani suleqatigiinneq atasinnaasumik. Ineriartornerup anguneqarnissaata ilungersuutigineqarnerani EU suleqataarusuppoq tapersersuerusullunilu.

Mannakkut, kisianni aamma siunissami OLT-imi aqqissuussisoqarnerani nunarput EU-p iluani niuerfintut akitsuusersorneqanngitsumik niuersinnaavoq. Aqqissuussineq taanna OLT-imi nunat niuernermut tunngasutigut EU-mi naalagaaffintut ilaasortaasunut naligiissinneqarput. OLT-mi nunanut tamanut atuuppoq, tunisassiammi nioqputissallu EU-mut eqqussorneqartut akitsuuserneqarnatillu akileraarusersorneqanngimmata.

Aqqissuussineq OLT-imi nunat nioqputissat EU-miit OLT-mi nunanut eqqunneqartut akitsuusernissaanut akornusiinngilaq. Nunarput eqqarsaatigalugu tamanna aqqissuussineq pissarsiffiullunilu iluaqutaasimavoq, tassa 1985-mili nioqputissanit EU-mit eqqussorneqatunit akitsuutitigut akileraarutigullu nunatta karsia annertuunik isertitaqarsimammat. EU-mi suliniutinut peqataasinnaanermut tunngatillugu maannakkut erseqqissarneqarpoq OLT-iniit peqataallutik attuumassuteqartut tamarmik EU-p suliniutaanit tamanut peqataasinnaatitaallutillu aningaasalersorneqarsinnaanissaat.

OLT-imi aqqissuussinerup december 2013-imi naanissaata tungaanut EU-mi aamma OLT-mi nunat akornanni siunissamut attuumassutaasussat pillugit tamakkiisumik sulineq ingerlanneqartussaassaaq, tassunga ilanngullugu aqqissuussinerup nutaaq imarisassaa. OLT-imi aqqissuussineq nutaaq 1. januar 2014 – 31. december 2020-mi atuutilertussaassaaq.

Nunarput eqqarsaatigalugu pingaarnertigut isigalugu OLT-mi ilaanerup aalajangiussimanissaa pilersaarusiornikkut pingaarpoq, tassa ilaatigut nunatta aamma EU-p akornanni peqatigiinnermi isumaqatigiissuteqarnissamut tunngavissimmat, ilinniartitaanermut tunngasunut ukiumut 200 million kr.-inik missingersuutitigut tapiissuteqartarnikkut. 2012 aamma 2013 Aalisarnek pillugu isumaqatigiissutit, Peqatigiinnermik isumaqatigiissutit minnerunngitsumillu pingaarnertigut OLT-mik aqqissuussinerup nutarterneqarnerisigut ukiut aalajangiisuusimapput. Naatsorsuutigineqarpoq

taanna 2013-ip ingerlanerani Ministerråd-imi akuerineqartussanngorlugu naammassineqassasoq.

2012-mi Kalaallit Nunaata OLT-imi siulittaasuunera

Nunatta OLT-mi OCTA-mi ilaanermut siulittaasuuffik januar 2012- imi tiguaa. 2012-imi september-ip qaammataa tikillugu OLT-mi ilaasortat 26-t aamma Kommission-ip akornanni sulineq nunatsinniit siuttuuffigineqarlunilu aaqjissuunneqarpoq. Siulittaasuunermi suliassaq pingaarneq tassaasimavoq OLT-mi nunat pillugit EU-mi oqaluuserineqartarnissaat, naalackersuinikkut ingerlatsinerup erseqqissuunissaa kiisalu ataatsimiinnerit aaqjissuunissaat aqunneqarnissaallu. Nunat siulittaasuusut tamarmik killiliussat aalajangersimasut iluanni suliat immikkoortullu suut piffissap siulittaasuuffiusup ingerlanerani sulissutigissanerlugit tullerriiaarsinnaavai.

Siulittaasuuneq aamma OLT-mi ministerit ukiumoortumik ataatsimiinneri kiisalu EU-OLT-mi oqalliffiup ingerlanneqarnissaanut isumagineqarnissaanullu akisussaavoq, tamannalu september-imi 2012-imi Ilulissani ingerlanneqarpoq. Tassani Kommission-imiit sinniisut, nunat ilaasortaasut sisamat OLT-imi akisussaasut ministerii, OLT-mi nunat tamarmik naalackersuisuni siuttui, Europa Parlament-imi, Inatsisartunit sinniisut kiisalu atorfillitanit peqataasut 130-t missaaniipput. Ataatsimiinneq ulluni sisamani ingerlanneqarpoq, Nunarpullu siulittaasuunerminut kiisalu taamatut annertutigisumik nunanut tamalaanut aaqjissuussinermik ingerlatsisinnaaneranut annertuumik iluarineqarlunilu nersorneqarpoq.

OLT-imi siulittaasuunermi pingaartitat sammisallu

Nunatta sammisassatut Politikkikkut Erseqqissuuneq aamma Mingutsitsinertaqanngitsumik Siuariatorneq salliutissimavai "Ilinniartitaaneq, Nutaaliorneq Ilisimatusarnerlu" isiginiarlugit. Tassunga atatillugu Bruxelles-imi Sinniisoqarfik misissuitisisimavoq inernerilu quppersakkami saqqummiullugit taaguuteqartillugu "How cool is

Green? Discover it in Greenland 2012".

Quppersakkami mingutsitsinertaqanngitsumik siuariatornerup iluini OLT-imi unamminartut periarfissallu ilaatigut erseqqissarneqarlutillu takutinneqarput. OLT-imi nunat amerlanerit ilinniartitaanerup, nutaaliorneq ilisimatusarnerullu iluini naalackersuinikkut ingerlatsinerit ilusilersornerini mingutsitsinertaqanngitsumik siuariatorneq isiginiarneqarpoq. Misissuinerami aamma inerniliisoqarpoq OLT-imi nunani naalackersuisut kinguaariinnut tulliuuttunut ilinniartitaanerup pingaaruteqassasusia akuerisimagaat, taannalu siunissami aningaasaqarnikkut, inuttut inooqataanermilu aamma mingutsitsinertaqanngitsumik siuariatornermut tunngaviusussaammat. OLT-it EU-mut annertuumik pingaaruteqarput, assersuutugalugu avatangiisinut tunngasut takugaanni, taava Europa-mi uumasut assigiinngissitaartuusut tamarmiusut 90%-iisa missaat OLT-imi nunaniipput. Nunarsuarmi naalackersuinikkut ingerlatsinikkut oqalliffimmi OLT-imi nunat nunarput ilanngullugu nunarsuarmi nunap assigani pingaaruteqartumik inissisimapput. Immikkoortut allat quppersakkami aamma erseqqissarneqarput, ilaatigullu taamaattumik EU aamma OLT-imi nunanut pingaaruteqarluni - aamma paarlattuanik.

OLT-imi siulittaasuunermi naalackersuinikkut ingerlatsinerami erseqqissuunissaq nunatsinni siunnerfigineqarpoq. Siulittaasuuffip tiguneqarnissaanut piareersarnerup ilaatut Naalackersuisut Siulittaasuat nunani ilaasortaasuni sisamani - Danmark, England, Frankrig aamma Holland - OLT-imi akisussaasuni ministerinut tikeraarpoq. Suleqatigisanik annertuumik ilisimasaqarnissaq pingaaruteqarpoq. Taamaattumik siulittaasoq aamma OLT-imi nunanut Caribia-miittunut - De Britiske Jomfruøer, Aruba aamma Curaçao, paasisassarsiorluni angalavoq, taakkunanilu ilaatigut naalackersuisuni siuttut pingasut kiisalu Holland-ip aamma tuluit guvernør-ii ataatsimeeqatigineqarlutik. Angalanermi siunertaq tassaasimavoq Kalaallit Nunaata siulittaasuunissaa oqalligissallugu, tassungalu ilanngullugu 2012-imi september-ip qaammataani Ilulissani ministerit ukiumoortumik ataatsimiinnissaannut aamma OLT-forum-imi oqaluuserisassat, sammisassamat mingutsitsinertaqanngitsumik siuariatornermut

politikikkullu aalajangiinissanut tapersersuisoqarnissaanut qulakkeerinissaq, minnerunngitsumillu ministerit ataatsimiinneranni naalakkersuisut siuttuisa taakku pingasut najuunnissaat qulakkeerniarlugu.

2012-imi OLT-imi siulittaasuunerup ingerlanerani Naalakkersuisut Siulittaasuat aamma Kalaallit Nunaata EU-mut attuumassutai tamaasa pillugit pingaaruteqartunik ataatsimeeqateqarpoq, tassungalu ilanngullugit aalisarnej pillugu isumaqatigiissut, peqatigiinnermik isumaqatigiissut, OLT-imik aaqqissuussineq, aatsitassanut tunngasutigut nutaamik suleqatigiilersinnaaneq kiisalu isumaqatigiissutinut tamanut ataatsimoortitsisumik politikikkut ataatsimoorussamik nalunaarutip isumaqatigiinniuteqqinneqarnera sammineqarlutik. Tamanna isumaqarpoq qullersatigut, Kommission-ip siulittaasuanik José M. Barroso-mik, ineriartornermut kommissær-imik Andris Piebalgs-imik, aalisarnermut kommissær-imik Maria Damanaki-mik kiisalu Kommission-imi siulittaasup tullianik Antonio Tajani-mik ataatsimeeqateqarnerit. Ataatsimiinnerit Bruxelles-imi aamma Nuummi 2012-ip ingerlanerani ingerlanneqarput. Taakku saniatigut 2012-imi maj-ip qaamataani EU-mi ambassadørit 27-it nunatsinnut tikeraarneranni Naalakkersuisut Siulittaasuat qaaqquisuuvoq.

Bruxelles-imi Sinniisoqarfik OCTA peqatigalugu 2012-imi juli-p qaamataani Europaparlament-imi ataatsimeersuarnermut taaguuteqartumik: "Issittumiit Nunanut Kiattunut – OLT-imi nunani mingutsitsinertaqanngitsumik piorsariartorneq" aaqqissuussisuuvoq,

Tassani siulittaasuuffimmi mingutsitsinertanngitsumik siuariartorneq pillugu sammisaqartitsineq saqqummiunneqarpoq aamma Eropaparlament-imi ilaasortat, Kommission-i, OLT-imi nunat allallu nunanut sinnisut peqatigalugit oqallisigineqarluni. Tassani "*The OCTs are Green Growth generators in their regions*" akuersaarneqarpoq, aalajangiunneqarlunilu ilinniartitaanermi, nutaaliornermi ilisimatusarnermilu annertunerusumik aningaasalersuisoqarnissaanik pisariaqartitsineq OLT-imi nunani piujuartitsinermik tunngaveqarluni mingutsitsinertaqanngitsumillu siuariartornermut ingerlatsisuussasut. Ataatsimeersuarneq

oqallinnermi erseqqissuunermillu pilersitsisuunera pillugu nersualaarneqarpoq. EU sullissivinni aalajangiisartunut OLT-eermiunut unamminartut periarfissaasalu isigineqalersinnissaannik siunertaq taamaalilluni ataatsimeersuarnermi tassani inuit 100-it missaannik peqataaffigineqartumi anguneqarpoq.

Silap pissusaanut avatangiisinullu tunngasut isiginiarneri

Avatangiisit aamma silap pissusaata allanngornera pillugu suleqatigiissitami aalajangersimasumi, "Partnership Working Parties"-imik taaneqartumi siulittaasut tullersortaaneq nunatta avitseqatigiiffigaa. 2012-imi avatangiisit aamma silap pissusaata allanngornera pillugu suleqatigiissitami ataatsimiittoqarpoq, nunatta siulittaasuunermi suliassai kiisalu pingaarnersiugai, sammisai isiginiagaalu Bruxelles-imi Sinniisoqarfimmit saqqummiunneqarlutik. EU-mi uumasut assigiinngisitaartuunerini suliniutit arlallit killiffii pillugit Kommission-i saqqummiussivoq, kiisalu Bruxelles-imi aamma OLT-imi nunani aaqqissuussinerit attuumassuteqartut pillugit illugiinnit paasissutissiisoqarluni. RIO +20-mut ilimagisat tulleriiaarinerillu aammattaaq oqallisigineqarput.

Suleqatigiissitami alaatsinaattut siulittaasumullu tulliunermi 2012-imi december-ip qaamataani NP COP 18-imi Doha, Qatar-imi silap pissussaa pillugu isumaqatigiinniarnerni nunarput peqataavoq taamaalillunilu OLT-imi nunat sinniisuuffigalugit. Ataatsimoornermi saniatigullu pisuni assigiinngitsuni peqataanissamat periarfissaqarpoq. OLT-eermiut aamma nunatta najuunnera pingaartumik saniatigut aaqqissuussineri erseqqissarneqarpoq, "the Global Green Growth Institute"-mit aaqqissuunneqartoq, taannalu siusinnerusukkat statsminister-imit Lars Løkke Rasmussen-imit siulittaasuuffigineqarpoq. Tassani mingutsitsinertaqanngitsumik siuariartornerup iluani OLT-imi nunanut unamminartut periarfissallu saqqummiunneqarput. Taamaalilluni nunatta siulittaasuunerani OLT-it pingaarnersiukkat akornanni sunniiveqatigiinneq ataqatigiinnerlu nunani tamalaani politikikkut pisoqarfiusumi erseqqissoq pilersinneqarpoq.

Sila avatangiisillu annertunerusumik isiginiarneqaleraluartut pingaartinneqaleraluartullu, maannakkut OLT-mik aaqqissuussineq aqquktigalugu OLT-mi nunani uumasut assigiinngisitaartuunerisa aamma avatangiisitigut suliniutit iluanni piviusumik suliniutit pilersinnissaat ajornakusoorsimavoq. Taamaattumik 2012-imi BEST-imik aaqqissuussineq iluatsilluarsimavoq, tassani ilaatigut Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik Avatangiisit Ineriartornerlu pillugit Nunani Avannarlerni aningaasaateqarfik suleqatigalugu uumasut assigiinngisitaartuunerisa illersorneqarnissaat pillugu suliniummut EU-mit aningaasanik tunineqarluni, peqatigisaanillu nunaqqatigiinnut iluaqutinik pilersitsisussaalluni.

IUCN peqatigalugu OCTA 2013-imi OLT-mi nunani uumasut assigiinngisitaartuuneri pillugit suleqatigiinnerup ineriartortinnissaanut periarfissanik misissuineq aallartippaat. Europaparlament-ip suliniuteqarneratigut BEST-imik aaqqissuussineq Kommission-imit aallartinneqarpoq, taannalu tassaavoq ukiuni pingasuni suliniut, OLT-mi nunani uumasut assigiinngisitaartuuneri aamma avatangiisit pillugit suliniutinut aningaasanik qinnuteqartoqarsinnaalluni.

OLT-ip allattoqarfia

2011-mi aamma 2012-imi OLT-p allattoqarfianik pilersitsiniarluni sulineq OLT-mi siulersuisunit aallartinneqarlunilu naammassineqarpoq. Kalaallit Nunaat ataatsimiititaliami nalilersuisumi peqataavoq, taannalu siunnersuisarfimmik, allattoqarfimmik ingerlatsisussamik aamma ulloq naallugu sulisussamik immikkut ilisimasalinnik sisamanik atorfinitsitsisussamik toqqaalluni. OLT-p allattoqarfiata siunertaa tassaavoq OLT-mi nunanut ataasiakkaanut suliatigut immikkut ilisimasaqarnissaq siunnersuisarnissarlu qulakkiissallugit, kiisalu siulersuisut sulinerannut tapersersuinissaq. EU-mi suliniutit atulersinnissaannut sulinermut tunngasutigut, suliniutinut qinnuteqarnermi, isumasioqatigiinnissanik aaqqissuussinerni aamma OLT-p nittartagaanik nutaamik allattoqarfik ikiutissaaq. Allattoqarfik aamma paasissutissiisarfittut, ilisimasaqarfittut aamma ilisimasanik avitseqatigiittarfittut ingerlassaaq.

OLT-p allattoqarfia EU-mit ukiuni pingasuni aningaasalersorneqassaaq, 2016-llu tungaanut ingerlassalluni.

4.7. EU peqatigalugu suliniutitigut suleqatigiinneq

Nunarpud EU-p ataani suliniutinut arlalinnut periarfissaqarpoq. Den Europæiske Regionale Udviklingsfond-imi (ERDF) maleruagassat taamaalillutik INTERREG IVb-mi suliniummut Northern Periphery Programme-imut (NPP) peqataanissamut periarfissiippud, OLT-milu aaqqissuussineq nunanut avinngarussimasanut suliniutinut arlalinnut periarfissiilluni.

ERDF-imi maleruagassat imaappud 'naalagaaffiit ilaasortaanngitsut' suliniutinut immikkoortitanut nammineq akiliisariaqarlutik. Kalaallit Nunaat ukiumut NPP-mi suliniutinut 600.000 kr.-inik tapersersuivoq. Aningaasat taakku kingornatigut nunat tamalaat akornanni suliniutini kalaallit peqataanerannut atornerqartarput. EU-mi nunanit peqataasunit isumaqatigiissuteqarnikkut nunarpud aamma Savalimmiut namminneq aningaasaatitik nungunneqaraangata ERDF-imi aningaasat ilaannik atuisinnaappud.

Nunanut Allanut Pisortaqarfik, naalakkersuisoqarfiit allat peqatigalugit, nalilersuisimavoq: "Nunani tamalaani suliniutitigut suleqatigiinnerni aningaasaateqarfinilu Kalaallit Nunaata peqataanerata nalilersornera". Tassani Nunani Avannarlerni suliniutit aamma EU-mi suliniutit peqataaneq pillugu nassuiaasoqarpoq, kiisalu pitsannguutissatut siunnersuuteqartoqarluni.

Nalunaarusiami inerniliisoqarpoq EU-mi suliniutit peqataanermit atatillugu soqutiginninneq annertusiartortoq iluatsisisarnerlu aamma annertusiartortoq. Tassunga ilanngullugu pingaartumik atuarfinni atuartitsinermi suliniutit aamma Northern Periphery Programmep iluanni. Nalunaarusiap inassuteqaataasa atulersinnissaannut Naalakkersuisut suliaqarput.

NPP piffissami suliniuteqarfiusussamut tullinnguuttumik piareersarneq

NPP-mi sulineq atorfilittatigut ingerlanneqarpoq, aamma ukiup ataatsip affallu ingerlanerani kingullermi ilaatigut piffissaq suliniuteqarfiusussap tullinnguuttup piareersarnissaanut tunngasimalluni (2014 – 2020).

Sulinermi suliniutit annerusumik pissarsiariuminartuunissai pingaartinneqarsimavoq, allaat immikkoortuni avinngarusimanerpaani, kiisalu allaffissornikkut annertuumik piomasaqartoqarneratigut piffissamilu sivisuumi utertitsilluni akiliiniartarnertigut ajornartorsiutit aaqinneqarnissaat anguniarneqarluni.

Pisortatigoortumik piareersarnerup ingerlanera tassaavoq Program Monitoring Committee-mik taaneqartumi (PMC) ataatsimiinnermik aallartinneqartoq, tassanilu nunarput 2012-imi september-ip qaammataani qaaqqusisuuvoq. Ataatsimiinneq Uummannami ingerlanneqarpoq, ullunilu marlunni ataatsimeereermermi lkerasammut paasisassarsiorluni angalasoqarluni – tassanilu nunaqarfimmi atuarfik EU-p atuarfinni paarlaasseqatigiilluni suliniutini peqataasimalluni. Ataatsimiinnerup Uummannami ingerlanneqarneranut siunertaq tassarpiaavoq suliniutip allaassutaasinnaaneranut periarfissat takutinniarlugit, nunarsuup ilaani avinngarusimasuni illoqarfiit pingaarnersat kisiisa pinnagit ungasinnerusumut angussinnaasunngorpata. Nunatsinni tassa Nuuk aamma Sisimiut, maannakkut NPP-mi suliniutit tamakkiusallutik taakkunani ingerlanneqarlutik. Peqataasut nunanit allaneersut, "avinngarusimasut" qanoq isumaqarneranik nassuiaatertik allangortippaat, aamma suliniutit "inunnut suliniutaasussaanera" kikkut tamarmik isumaannut ikkussimalluni.

Naliliisoqarpoq Uummannami ataatsimiinnermi aalajangiisartunik sunniiniarneq annertuumik iluatsinneqarsimasoq.

Takussutissiaq: Uummannami Børnehjem-imi meeqqat Uummannami PMC-p ataatsimiinnerani peqataasunut annertuumik misigisaqartitsipput

EU-p Issittumut Politikianut ilaasutut NPP pingaaruteqarnerusumik sunniuteqarnissaatut inissinneqarpoq. Taamaattumik Kommission-imit aalajangerneqarpoq suliniut allatut taaguuteqalissasoq: "Northern Periphery and Arctic" 2014-imi januarip aallaqqaataaniit, piffissap nutaap aallartinneraniit.

Piffissaq nutaaq pillugu isumaqatigiinniarnert naatsorsuutigineqarpoq 2013-imi december-ip qaammataani naammasineqassasut, tamatumalu kingorna sammineqartussat tamanut saqqummiunneqarumaarlutik.

4.8. Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni immikkoortut suleqatigiiffiusut allat

EU'p Issittoq pillugu politikia

2008-mi november-ip qaammataani Issittoq pillugu nalunaarut allaaserineqarluni nunani Issittuni pimoorussinerulluni ingerlassaqarnissaminut Kommission-i qanoq kissaateqarnerasoq ujartorneqarpoq. EU-mit erseqqissarneqarpoq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ataavartumik alaatsinaattuulernissaq kissaatigineqartoq. Kalaallit Nunaannut tunngatillugu erseqqissarneqarpoq Kalaallit Nunaannik annertuumik imaqartumik suleqatiginnilluni (Kalaallit Nunaata, OLT-imi nunatatut EU-mut ilanngunera tunngavigalugu, aamma Naalagaaffeqatigiiffiup ilaatut inissisimanermigut). 2011-p ingerlanerani Kommission-ip ilumini

Issittoq pillugu nalunaarut nutaaq sulissutigaa, annertuutigit 2008-mili EU-p pilersaarusiorduarnikkut politikikkullu angusimasaanik saqqummiusooq. 2008-mi nalunaaruteqarnermili suliatigit anguniakkatigullu 2012-imi juni-p qaammataani siunissaq pillugu nalunaarusiani Kommission-ip saqqummiuppaa. Tassani Kalaallit Nunaat pillugu immikkut allanneqarpoq Kommission-imit missingersuut malillugu EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigeeqatigiinnerup nukittorsarneratigit avatangiisit illersorneqarnerat pillugu suleqatigiissinnaaneq Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata ineriartorneratalu siaruartinneranut tunngatilluguperiarfissaasoq. Peqatigiinneq aatsitassat pillugit oqaloqatigiinnerup annertusinissaanut periarfissiisoqarpoq, taamaalillunilu ilisimasat misilittakkallu avinneqarsinnaallutik. EU-p Kalaallillu Nunaata peqatigiinnerini killiliussat iluini aatsitassanut tunngasut pillugit siunniussaarluni nalunaarut ulloq 13. juni 2012-imi atsiorneqarpoq. Tamatuma saniatigit erseqqissarneqarpoq aamma avatangiisit peqqissutsimullu apeqqutit pillugit suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit Europa-milu nukissiorneq pillugu allaffimmit januari-mi 2012-imi atsiorneqarsimasooq.

Puisinit tunisassianik eqqussuinissamut inerteqqussut aamma Inuit ilaatinnginnissaat kiisalu WTO-mut suliaq

Namminersorlutik Oqartussat Nunanut Allanut Ministeriaqarfik suleqatigalugu 2012 – 2013-mi killilersuineri Kommission-ip suliaqarneranik malinnaanissamut periarfissaqarsimapput, kalaallit puisit amiinik avammut nioqquteqarnerat pillugu paasissutissanik tunngaviusunik pimoorussillutik tunniussisarnermikkut.

2012--mi februar-ip qaammataani EU-parlament-imi ilaasorta Pat the Cope Gallagher parlament-imi tusarniaavoq taaguuteqartillugu "The impact of the EU sealban on the Inuit population in Greenland" (EU-p puisit pillugit inerteqqussutaata Kalaallit Nunaata inuinit sunniutai). Tusarniaanermut tunuliaqutaasoq tassaasimavoq EU-mi eqqussuinissamut inerteqqussutsip sutigit kingunerlutsitsisinaanera pillugu oqallinnermik pilersitsinissaq, naak inuit ilaatinnginnissaat Kalaallit Nunaannut kinguneqartitsigaluartoq.

Aalisarnermut, Pinianermut Nunalerinermullu Naalakkersuisooq, Great Greenland aamma KNAPK kalaallit puisinit tunisassiaat pillugit killiffimmik nalunaaruteqarput ilisimatitsillutillu. EU-parlament-imi ilaasortat, EU-mi nunat ilaasortat aamma NGO-t aqqissuussinermi pimoorussillutik peqataapput. Taamaalilluni politikikkut erseqqissuuneq, ilisimasat piviusut pilersinneqarput aamma nunatta tungaaniit puisit amiinik EU-mut eqqussuineq pillugu unamminartut immikkoortinneqarneri erseqqissarneqarlutik.

2012-ip aamma 2013-ip ingerlanerani APNN, Nunanut Allanut Pisortaarfik aamma Nunanut Allanut Ministeriaqarfik Kalaallit Nunatta uppersaasartutut oqartusnaanera pillugu Kommission-imik aamma avatangiisit pillugit pisortaaneqarfimmik annertuumik oqaloqatiginnissimapput, taamaalilluni puisit amiinik tunisassiat Kalaallit Nunaanniit EU-mut eqqussorneqartut inatsisit malillugit eqqussorneqarlutik. Kommission-ip april 2013-imi puisit amii nunatsinneersut EU-mi niuerfinnut avammut nioqqutiginerinut naleqqiullugu APNN-ip uppersaasartutut oqartusnaanera akueraa.

2012-ip naanerani aamma 2013-ip ingerlanerani Norge aamma Canada EU-p puisit amiinik eqqussuinerimik tamakkiisumik inerteqquteqarnera pillugu WTO-mut atatillugu suliassanngortitsipput. Kalaallit Nunaat piviusumik puisit amiinik EU-mut avammut niuernissamut kisermaassisuunera Norge-p aamma Canada-p naammaginarinngilaat, isumaqarlutilli inuit ilaatinneqannginneri uumasut atugarissaarnissat pillugu EU-p malittarisasaanut, tamanut ammasumik ileqqorissaarnissamut akerliusoq aamma inuussutissarsiuutigalugu aamma inuussutissarsiuutiginagu piniarnerup akornanni immikkoortitsineq WTO-mi nalinginnaasumik niuernermi tunngavinnut akerliusut.

Kalaallit Nunaat suliame tassani ilaanngilaq, inernali puisit amiisa EU-p iluani niuerfinnut eqqunneqarsinnaaneri sukangatitsinerulernermik imaluunniit ajornannginnerulertitsinermik kinguneqarsinnaalluni. Naatsorsuutigineqarpoq 2013-ip naanerani WTO suliame inerniilluni aalajangiissasoq.

Kimberley pillugu suliaq (KP).

KP tassaavoq naalagaaffit, dimant-ileriffissuit kiisalu NGO-t akornanni nunani tamalaani suleqatigiinneq, akerleriinnermik pilersitsisumik diamant-inik niuernerup unitsinneqarnissaa siunertaralugu.

Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfiup Nunanut Allanut Ministeriaqarfik aamma Bruxelles-imi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia peqatigalugit suliami tassani Kalaallit Nunaat peqataasinnaansoq misissorsimavaa. KP-mi peqataasunut diamant-inut suliarineqanngitsunut tunngatillugu suliaqarnermut atatillugu nakkutilliinissamik piumasaqaateqartoqarpoq. Siunissami qaninnerusumi pilersaarutaavoq KP-p tassunga atasut ataatsimiititaliat akuerissagaat Peqatigiinneq pillugu Isumaqatigiissut tunngavigalugu Kalaallit Nunaat EU-p ataatsimoortumik ataqatigiissaarineranut peqataasinnaanera, nuna ilaasortaasoq Danmark aqqutigalugu. Kalaallit Nunaata Bruxelles-imi Sinniisoqarfia Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfik peqatigalugu sulineq ataqatigiissarpaat peqatigiillutillu 2012-ip ingerlanerani ataatsimiititaliami pisortatigoortumik ataatsimiinnerni peqataasimallutik.

5. Nunarsuarmioqatigiinni suleqatigiinneq – NP

5.1. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit NP-ip Siunnersuisoqatigiivi

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiit piffissami 10. - 28. september 2012-imi Genève-mi 21-issaannik katersuunneranni (HRC21) nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiit tunngatillugu aalajangersimasumik piginnaatitaaffiit suliarineranni Kalaallit Nunaat Danmark peqatigalugu peqataapput. Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Nalunaarut (UNDRIP) piginnaatitsinernik taakkuninnga sulinermut qanoq iliortoqarnissaanut tunngaviliisuvoq, tamatumalu erseqqissarlugu nunarsuaq tamakkerlugu atuutilersinnissaanut siuarsaanissaq pisariaqartoq.

Sammisaqarluni suliniutini Kalaallit Nunaannit Danmark-imillu isiginiarneqartoq tassaavoq ataatsimoortumik nalunaarutitut taaneqartoq, tassa HRC-p ataani nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit piginnaatitsissutit tamarmik sammineqarneri, pisarnertullu Mexico-mit aamma Guatemala-mit saqqummiunneqarlutik tamakkiisumillu akuerineqarlutik.

Nalunaarummi immikkoortut pingaernerit, aallartitanit saqqummiunneqarnissaat sulissutigineqartut, Nunat Inoqqaavi pillugit Nunarsuarmioqatigiit 2014-imi ataatsimeersuarnissaannut piareersarnermi nunat inoqqaavinut tunngatillugu oqaatsit nukittorsarnissaannut attuumassuteqarpoq (takujuk WCIP-mut tunngasoq immikkoortoq). Tamatumani saniatigut aatsitassanik paaasartunut atatillugu aalajangiinerni nunat inoqqaavisa ilanngutittarnerinut tunngatillugu 'Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitat' nalunaarusiaannut tapersersuisumut oqaatsit ilanngunneqarnissaat aallunneqarpoq.

Angusaq tassaavoq, sutigut tamatigut pitsaavoq aamma NP-mi aalajangiisarnerni nunat inoqqaavisa ilanngutitinneqartarnerat pillugu oqaluuserisaqarnermut atatillugu siuarsaalluni, tassunga ilanngullugu 2014-imi nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarnissaannut piareersarnerulluni.

5.2. Nunat Inoqqaavisa Oqaasissaqarfiinut NP-ip Permanent Forum-ia

Nunat Inoqqaavisa Oqaasissaqarfiinut NP-ip Permanent Forum-iani (UNPFII) sulineq Naalakkersuisunit tapersersorneqarpoq, 2000-imi pilersinneqarnerani Kalaallit Nunaat Danmark peqatigalugu peqataasimalluni.

UNPFII-mi aqqaneq marlussaanni ataatsimiinneq piffissami 20. – 31. maj 2013-imi New York-imi NP-t qullersaqarfianni ingerlanneqarpoq. UNPFII aalajangerpoq ukiut aappasaanni ukiumi nalilersuisoqartassasoq aalajangersimasumik pingaarnertigut sammisaqartoqarnani, kaammattuuterpassuit Forum-imi akuerineqarsimasut atulersinneqarneri pillugit killiffiit paasisaqarfigerusullugit.

UNPFII 16-nik ilaasortaqarpoq, taakkunannga affai nunat inoqqaavinut nammineq toqqarneqarsimasut, nunarsuup ilaani immikkoortuni arfineq marlunni, nunat inoqqaavi nunarsuarmi aggorneqarneri malillugit. Affaatai aappai nunarsuup immikkoortuini taakkunani naalakkersuisunit toqqagaapput. Pisuni arlalinni naalakkersuisut aamma nunat inoqqaavinut sinniisut Forum-imi ilaasortaasut toqqartarsimavaat, taamaalilluni nunat inoqqaavi NP-ni oqartussani tassani amerlanerussuteqarlutik.

Danskit kalaallit saqqummiussaata ilaatigut Nunat Inoqqaavi pillugit Nunarsuarmioqatigiinnik NP ataatsimeersuurtitsinissaanut piareersarnermut tunngasuvoq, taanna 2014-imi ingerlanneqartussaalluni (aamma immikkoortoq 5.5 takujuk), saqqummiussineq Forum-ip aamma NP suleqatigiiffippassuisa akornanni oqaloqatigiinnerinut tunngasoq, ukioq manna Verdensbanken aamma aningaasaateqarfiit allat isiginiarlugit, akuersinissamik piumasaqarfiunngitsumut siunnersuinermut taarsiullugu taaguutip 'Killilersuinngitsumik, sumoortumik paasissutissiisumillu akuersinerup' akuerineqarnissaanut atorneqarnissaanullu sakkortuumik kaammattuisoq. NP-mi ambassadør-i Carsten Stauer "Post 2015" pillugu

isumaqatigiinniarneq pillugu oqallinnermi peqataavoq, taanna ilimagineqarpoq siunissami oqallisigineqalissasoq assersuutigalugu Nungusaataanngitsumik Ineriartornermut anguniakkat pillugit suleqatigiissitaq aqutugalugu – Sustainable Development Goals (SDG), siusinnerusukkut 2015-imut anguniakkanut taarsiisussa – Millennium Development Goals.

5.3. NP-ip Nunat Inoqqaavi pillugit Immikkut Nalunaaruteqartartua

Naalackersuisut ukiut ingerlanerini Nunat Inoqqaavi pillugit Immikkut Nalunaaruteqartartuanik (SR), Professor James Anaya-mik pitsaasumik suleqateqarsimapput.

Immikkut nalunaaruteqartartumut piginnaatitsissut, 2011-mi ukiunut pingasunut nutarterneqartoq, april 2014-imi naasussaavoq, taamaattumik Professor Anaya-mut naleqquttumik taartaasussamik nassaarniarneq piaartumik aallartinneqartariaqarluni, taanna nunat inoqqaavinut nunarsuaq tamakkerlugu unamminartut misissorneqarnissaannut annertoorujussuarmik sulissuteqarsimavoq, kiisalu aaqqiissutaasinnaasunik innersuussisarsimalluni ilaatigut naalagaaffiit, nunat inoqqaavi assersuutigalugulu tamanna naleqqutsilluguaatsitassanik paaasut akornanni oqaloqatigiinnissamut suleqatigiinnissamullu peqatigiilersitsinissamullu kaammattuisarnermigut.

5.4. Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitat

Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitaq (EMRIP) tallimassaannik katersuuppoq ulluni 9. – 13. juli 2012-imi Genève-mi. Kingornatigut sammisaqarluni misissuinerup aalajangiiniarnerni nunat inoqqaavisa ilanngutittarnissaat pillugu oqallinnerup nanginneqarnera qulakkeerneqarpoq, pingaartumik aatsitassanik paaasartunut atatillugu. Aammattaaq Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Nalunaarutip (UNDRIP) atulersinnissaa isiginiarneqarpoq, naak nunarsuaq tamakkerlugu

tapersersuisoqaraluartoq suli nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa pitsaanerulersinnissaat siunertaralugu nunat aalajangersimasumik suliniuteqarnissaat amigaatigineqarluni. Suliniutitut nutaatut UNDRIP-ip atulersinnera pillugu iluatsilluartumik katiteriffiusumik oqaloqatigiissitsisoqarpoq, immikkut ilisimasallit tassaallutik EMRIP-ip siulittaasua Chief Wilton Littlechild, Permanent Forum-imi siulittaasooq, Chief Edward John aamma immikkut nalunaaruteqartartoq Professor James Anaya. Suleqatigiissitat katillugit kaammattuutiniq qulingiluanik Inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiit (HRC) september-ip qaammataani katersuunnissaannut nassiussippot, tassunga ilanngullugu EMRIP-ip tullianik misissuinissaanut sammisassatut siunnersuut: "Nunat Inoqqaavisa Eqqartuussivinnut Saaffiginnissinnaaneri" - "Access to Justice").

EMRIP'-p tallimassaannik katersuunnerat ammarneqarpoq katersuunnerup siulittaasuatut Witon Littlechild-ip toqqarneqarneratigut, kiisalu HRC-mi præsident-imit, Laura Dupuy Lasserre-mit saqqummiussisoqarluni. Siunnersuisoqatigiini siulittaasup arajutsinaveersaaquaa NP-p iluanni ataatsimiinnerni nunat inoqqaavisa peqataasarnerat pillugu ajornartorsiut september-imi siunnersuisoqatigiit 21-issaannik katersuunneranni saqqummiunneqartussaasoq, pingaartumik nunat inoqqaavi pillugit nunarsuarmioqatigiit 2014-imi ataatsimeersuarnissaat eqqarsaatigalugu.

Aammattaaq katersuunnerup nalaani sammisaq "Nunat inoqqaavi eqqartuussivinnut saaffiginnissinnaanerat" ("Indigenous Peoples and Access to Justice") pillugu katiteriffiusumik oqaloqatigiittoqartussaalluni.

EMRIP-ip nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffinnik kinaassusaannillu siuarsaanermut illersuinerimullu atatillugu oqaatsit kulturillu inissisimani pillugit sammisaqarluni misissuineq katersuunnerup nalaani akuerineqarpoq. Misissuineq immikkut naleqquttut erseqqissarneqarpoq, tassa oqaatsit kulturilu qularutissaanngitsumik nunat inoqqaavisa kinaassutsimik misigisaqarnerinut atalluinarmata. Aammattaaq oqaatsinut kulturimullu pisinnaatitaaffik nammineq aalajangersinnaanermut pisinnaatitaaffik assigalugu pisinnaatitaaffittut isigineqartariaqartoq oqatigineqarpoq. Inatsisit immikkooortitsisut,

kulturikkut naalagaaniarluni
amerlanerussuteqarnerit aamma nunat
inoqqaavisa oqaasiinik kulturiinillu
akuersinnginneq erseqqissarneqarpoq suli
tassaasoq nunat inoqqaavisa oqaatsit kulturiilu
tammariartornerinut pissutaasut, taakku
nunguvissimannngippata. Naalagaaffiit
taamaattumik kulturikkut eqaassuseqarneq
isiginiartariaqarpaat, kiisalu nunat inoqqaavisa
oqaasii kulturiilu allanngutsaaliorneqarnissaanik
siunertaqartunik nunani aaqqiissutinik
atulersitsillutik.

Danmark-Kalaallit Nunaat oqaatsinut tunngatillugu
Kalaallit Nunaata suliniuteqarnera pillugu
innersuussutinik misissuinerup amigaateqarnerata
iluarsineqarnissaa pillugu saqqummiussippot -
taanna piffissaq eqqorlugu naak
tunniunneqaraluartoq. Ilaatigut Kalaallit Nunaata
oqaatsit pillugit inatsimmik nutarterineranik
nassuiaasoqarpoq, taanna Namminersorneq
pillugu inatsisip kalaallit oqaasiisa nunatsinni
pisortat oqaasiisut akuerineqarnerisa
malitsigisaanik pilersinneqarpoq kiisalu Issittumi
Siunnersuisoqatigiinni oqaatsinik suliaqarnermut
tapersersuisoqarluni.

UNDRIP nalinginnaasumik oqallinnermi
oqaluttuarisaanerup ingerlanerani nunat
inoqqaavisa naalliuuteqarnerisa nunanit
tamalaanik akuerineqarnerani ilisarnaatitut
pingaarutilittut piviusumillu sakkutut
naalagaaffinnit arlalinnit erseqqissaatigineqarpoq.
Akuliunnerit aamma nunat atulersitsiniarlutik
suliniutaannik isiginninniarput. Pingaartumik
oqartussat aamma nunat inoqqaavisa (USA)
akornanni suleqatigiinnerup annertusinera, nunat
inoqqaavisa naalagaaffiup inatsisaatigut
akuerineqarneri (Australia) aamma
eqqartuussivinni nunat inoqqaavisa oqaasiinut
nutserineq (Mexico) suliniutitut sunniuteqartut
erseqqissaatigineqarput.

Tunngaviatigut misissuineq peqataanerlu
immikkoortut naalagaaffinnit
isiginiarneqartussatut paasineqarput. Immikkut
ilisimasalinnit maluginiarneqarpoq
oqaluuserisassani immikkoortuni naalagaaffiit
pimoorussillutik peqataanerat pitsaasuusooq,

5.5. Nunat Inoqqaavi pillugit NP Nunarsuarmioqatigiinnit 2014- imi Ataatsimeersuartitsinissaa

Nunat inoqqaavi pillugit NP

Nunarsuarmioqatigiinnik ataatsimeersuartitsinera
(2014) New York-imi ulluni 22. – 23. september
2014-mi ingerlanneqassaaq. WCIP-mi siunertaq
tassaavoq nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa
piviusunngortinneri pillugit misilittakkanik
isummanillu paarlaasseqatigiinnissaaq, Nunat
Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugu NP
Nalunaarutaat ilanngullugu. Tamatuma saniatigut
2015-ip kingorna NP ineriartornermi
anguniagaanik nutaanik oqaasertalersuiner
mut ataatsimeersuarneq aamma tapersiisaaq,
RIO+20-mi nungusaataangitsumik ineriartorneq
pillugu anguniakkat ilanngunneqassallutik.

2012-imi ukiakkut NP-ip Ataatsimeersuarnermini
qanoq issuseq pillugu nalunaarut akueraa.
Oqartussani nunat inoqqaavinik immikkut
sammasaqartuni (EMRIP aamma UNPFII) nunat
inoqqaavisa peqataariaasiannut akissutitut nunat
inoqqaavisa peqataasarnerat pillugu nalunaarut
taanna isumaqatigiissutigineqarpoq. Taamaattorli
WCIP-mi sammisat pingaarnerit
immikkuualuttortai pillugit inaarutaasumik
akuersinissaaq kiserngorulluni. Tassani nunat
inoqqaavisa piareersarlutik sulinerat
utaqqineqassasoq kissaatigineqarpoq.

Nunat inoqqaavi 2012-imi ukiamili nunarsuup
immikkoortuini nammineq piareersarnitik
aaqqissuuttalersimavaat, soorlu aamma arnanut
inuusuttunullu immikkoortiternermi nammineq
suleriaatsit naammassineqarsimasut. Nunarsuaq
tamakkerlugu immikkoortiternerit (GCG)
København-imi januar 2012-imi qaaqqusillutik
Naalakkersuisut isumasioqatigiissitsinerannut
atatillugu toqqarneqartoq nunarsuarmi
immikkoortut assigiinngitsut akornanni
suleqatigiinnerit kiisalu arnanut inuusuttunut
immikkoortiternerit ataqatigiissarnerinut
akisussaasimavoq.

Nunanut Issittumiittunut piareersarluni
ataatsimiinneq Nuummi 2012-imi oktober-ip
qaammataani ingerlanneqarpoq.
Ataatsimiinnermut ICC aggersaasuvoq
Naalakkersiusuniit aningaasatigut suliatigullu
tapersersorneqarluni. Kaammattuutit 40-t
sinnilaarlugit amerlassuseqartut akornanni

pingaartumik siunnersuutit tallimat maluginiarneqartariaqarput:

- ◆ Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Nalunaarummut nammineq kajumissutsimik NP ilassutitut tapiliussaqaassasut, tassani immikkut nunat, nunat immikkoortui isumalluutillu pillugit kiisalu nammineq aalajangiisinnaanermut pisinnaatitaaffimmut sammisaqartumik.
- ◆ Nunat inoqqaavi pillugit NP-mi allattaanermut tullersortimik toqqaasoqaassasq, nunat inoqqaavi NP-p iluani qullersanit annerpaamik isiginiarneqarnissaat qulakkeerniarlugu.
- ◆ Issittumi Siunnersuisoqatigiit 2015-imi ministerit ataatsimiinnerini nungusaataangitsumik naapertuilluartumillu isumalluutiniq paaasoqarnissaaa pillugu siunissami ungasinnerusumi periusissamik akuersissasut.
- ◆ Suliffeqaffiit namminersortut akisussaassuseqartumik pissusilersortarnissaat pillugu ileqqorissaarnermi malitassat akuerineqassasut.
- ◆ Nunat inoqqaavinut tapersersuineri naleqquttumik ingerlatseriaatsinik najoqqutassanillu ineriartortitsinissamut OECD kaammattorneqassasq.

Taakku saniatigut nunat inoqqaavi ingerlaavartumik piareersarnerit pillugit EMRIP-imik aamma UNPFII-mik oqaloqateqarsimapput. Tassunga atatillugu nunat inoqqaavisa NP-ni peqataanerisa siuarsarnissaa pillugu UNDRIP-ip aalajangersagaasa piviusunngortinnissaat pillugu EMRIP-ip misissuineri siuarsarniarlugu sulisoqarsimavoq.

WCIP pillugu nunarsuaq tamakkerlugu nunat inoqqaavisa piareersarlutik ataatsimeersuarnerat ulluni 8. - 12. juni 2013-imi Norge-mi Alta-mi ingerlanneqarpoq. Norge-mi Sameting ataatsimeersuarnermi qaaqqusisuuvoq. Alta-mi nunarsuarmi immikkoortunit arfineq marlunnit tamaneersut nunat inoqqaavi kiisalu arnat inuusuttullu immikkoortitertut katersuupput, Nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarneranni naggataamik allakkiassaq aamma sammisassat inaarutaasumik kaammattuuteqartumik ataatsimoorussamik nalunaaruteqarnissamik isumaqatigiissuteqarnissaq anguniarlugu suliarineqarpoq. Nunarsuaq tamakkerlugu nunat

inoqqaavisa ataatsimoortumik nalunaaruteqarnerisigut nunat inoqqaavi pisortatigoortumik WCIP-mut piareersarnermut isumaqatigiinniarnert ingerlaqqinnerini peqataanissamut nukittunerussapput.

NP-ni piareersarnermi aamma Nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarneranni nunat inoqqaavisa sapinngisamik annertunerpaamik sunniuteqarnissaat peqataanissaallu qulakkeerniarlugu Naalackersuisut danskit naalackersuisunik, ICC-mik, Norge-mi Sameting-imik aamma GSG-mik sulisuleqateqarput, taamaallunili Nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarneranni siunertaq tamakkiisumik naammassineqarluni.

5.6. World Intellectual Property Organization (WIPO)

Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik illersuineri atugassanik nassaarniarneq eqqarsaatigalugu WIPO-mi siuariartoqannginnera pissutigalugu ukiuni kingullerni Namminersorlutik Oqartussat WIPO-mi naalackersuisut ataatsimiititaliaanni (IGS) peqataanissaq salliutissimangilaat, tassunga ilanngullugu pingaartumik Pinngooqqaatitigut Isumalluutitut (GR) pisinnaatitaaffinnut, Qanga Ilisimasanut (TK) aamma Inuit suliniutaat eqqaamasassat (TCE). EU-mi sakkortuumik ataqatigiissaarisooqarnera aamma nunani killerni assigiimmillu isumalinni immikkoortut taaneqartuni ataqatigiissaarisooqarnera pissutigalugu danskit naalackersuisuini kalaallit isumaannik sunniinarnerup angunissaa ajornakusoorsimavoq, naak iluarinnittoqaraluartoq aamma naak Danmark-ip nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik aamma oqallifinni allani UNDRIP-ip atulersinnissaanut tapersersuigaluartoq.

Naalackersuisut ataatsimiititaliaanni aaqqissuussaanikkut kukkuneq tassaavoq immikkoortut pingasut qulaani taaneqartut iluanni inuit pisinnaatitaaffiinut tunngatillugu isumaqatigiinniarnerni naligiimmik peqataanissamut nunat inoqqaavinut naalagaaffiit piviusumi periarfissiisannginneri. Ilaatigut immikkoortumi UNDRIP-ip atulersinnissaanut ilisimannittoqanngilaq, tassunga ilanngullugu nunat inoqqaavinut tunngatillugu oqaatsinik

atuinerup nutarternissaanut
piumassuseqannginneqarluni.

2013-imi manna tikillugu IGS-mi marloriarluni
ataatsimiittoqarsimavoq, ataatsimiinnerni tamani
immikkoortut taakku pingasut pillugit sulineq
aallunneqartarsimalluni. Taamaalluni ulluni 3. - 8.
februari ataatsimiinneq pinngoqqaatitigut
isumalluutitut tunngasuni pisinnaatitaaffinnut
tunngasimavoq, kiisalu ulluni 22 .- 26. april
ataatsimiinnermi qanga ilisimasat
sammineqarsimallutik aamma IGS-mi ulluni 15. -
19. juli ataatsimiinnermi inuit siuliminnit
eqqaamasannut tunngasimalluni, taakkulu
ataatsimiinnerni tamani killiffimmik
nalilersuinermik malitseqarlutik.

5.7. Aningaasarsiornikkut, inuttut inooqataanermilu kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit NP-t isumaqatigiissutaat malillugu Danmark-ip nalunaaruteqarnera

Aningaasarsiornikkut, inuttut inooqataanermilu
kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit NP-p
isumaqatigiissutaanik atulersitsinermut
tunngatillugu nalunaaruteqarnermi Kalaallit
Nunaat Savalimmiut peqatigalugit 2013-imi maj-ip
qaammataani Genève-mi peqataavoq. Taamatut
NP-mi ataatsimiititaliamut nalunaaruteqarnek
ukiut sisamakkaartuuvuq. Aallarniuteqarluni
saqqummiussinermi Kalaallit Nunaat
Namminersorneq pillugu aaqqissuussineq pillugu
ilisimatitsivoq, tassani isumaqatigiissummi
siunertamut naleqqiullugu pingaartumik
erseqqissarneqarluni aaqqissuussineq danskit
naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut
akornanni, naligiillutik illuatungeriittut,
isumaqatigiissummik tunngaveqartoq, aamma
naalagaaffiit innuttanut pisussaaffiit malillugit
kalaallit nammineq aalajangiisinnaatitaanerat
akuerineqarluni.

Oqaloqatigiinnermi danskit aallartitaat Kalaallit
Nunaannut tunngatillugu NP-p ataatsimiititaliaanit
apeqqutit arlallit akineqarput:

- ◆ Nunat inoqqaavisa nammineerlutik nunap
inoqqaavisut nassuiarsinnaanerit aamma
Inughuit nammineq nunap inoqqaavisut
nassuiarnerat Naalakkersuisut

akuerisinnaaneraat pillugu apeqqummut
Qaanaami suliami Højesteret-ip
eqqartuussutaanut 2003-meersumut
akissummut innersuussisoqarpoq. Tassani
Højesteret oqarpoq Inughuit tassaangitsut
naggueqatigiit imaluunniit immikkoorlutik
nunap inoqqaaviunngitsut imaluunniit kalaallit
inuini ataatsimoortut iluini peqataallutik
inooqataanngitsut. Peqatigisaanik
erseqqissarneqarpoq, oqaatsit pillugit
inatsimmi, Kalaallit Nunaata Avannaani
oqaatsit Kalaallit Nunaanni sumiussutsit
pingasut ilagigaat, aamma Inughuit soorunami
Kalaallit Nunaanni innuttaasut allat assigalugit
assinginillu pisinnaatitaaffeqartut.

- ◆ Avoqqaarlersinnaatitaaneq Kalaallit Nunaanni
inatsisikkut atorunnaarsinneqarsimanngitsaq
apeqqutigineqarpoq, soorlu Danmark-imi
taamaaliortoqarsimasoq.
Isumaqatigiissuteqarnikkut Isumaginninnermut
Ministeriaqarfik ilisimatitsivoq
Namminersorlutik Oqartussat aamma
naalakkersuisut akornanni
isumaqatigiissutigineqartoq angajoqqaatut
oqartussaassuseqarnek pillugu inatsit
ilaqtariinnut inatsisit allat peqatigalugit
Kalaallit Nunaannut
atuuttunngortinneqassasoq, taamaalluni
avoqqaarlersinnaatitaaneq
atorunnaarsinneqarluni. Sakkortuumik
avoqqaarinerit pinerluttulerinermi inatsit
malillugu pineqaatissiissutaasinnaapput.
- ◆ Danmark-imi kiisalu Kalaallit Nunaanni aamma
Savalimmiuni angutit arnallu akornanni
akissarsiatigut suli assigiinngitsogarnera
pillugu aperisoqarpoq.
Isumaqatigiissuteqarnikkut danskit aallartitaat
ilisimatitsivoq inatsisigit nalogiimmik
akissarsiaqartitsisoqartoq, kisiannili
akissarsiatigut assigiinnginnerit suliffeqarfiit
arnanut angutinullu agguarsimanagerinik
pissuteqartoq, angutit annerusumik pisortatut
atorfeqarlutik, kiisalu arnat amerlanertigut ullup
ilaannaani sulisarlutik, taamaattoqarneralu
Danmark-imi kiisalu Kalaallit Nunaanni aamma
Savalimmiuni atuuttuusoq.
- ◆ Danmark-imi piitsuunermut pisortatigoortumik
killeqartitsisoqarnera pillugu apeqqummut
atatillugu Kalaallit Nunaanni piitsoqarnera
pillugu paasisutissat ujarorneqarput.
Ilisimatitsissutigineqarpoq Kalaallit Nunaanni
piitsuuneq amerlanertigut

ilinniagaqannginnermut atasuusartog, aamma nunaqarfinni isorliunerusunilu isertitat qaffasiffii assersuutigalugit Kalaallit Nunaata sinneranut annertuumik appasinnerusut.

Apeqqutit NP-p ataatsimiititaliaanit naggasiilluni misissuinerannut ilaasut Danmark-imit / Kalaallit Nunaannit allakkatigut akineqarumaarput.

5.8. Inuit pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaanni Siunnersuisoqatigiit

Ulloq 15. november 2012-imi Inuit pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaanni siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 23, 3. december 2012-meersoq Inatsisartunit isumaqatigiittunit akuerineqarpoq. Inatsimmi siunertaq tassaavoq siunnersuisoqatigiinnik attaviitsunik Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsisoqarneratigut Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarnissaat illersorneqarnissaallu, tassa peqatigisaanik Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit naliginnaasumik ilisimasanik piginnaanngorsaanermullu peqataassammat. Siunnersuisoqatigiit NP Paris-imi tunngaviit 20. december 1993-meersut naapertorlugit sulissapput. Siunnersuisoqatigiit Nunatta Karsianiit tapiissutitigut aningaasalersorneqassapput, aamma Siunnersuisoqatigiinnut allattoqarfik Nunanut allanut Pisortaqarfimmi isumagineqassalluni.

Siunnersuisoqatigiit ulloq 4. marts 2013-imi inissititerput suleqatigiiffinit, sullissivinnit pisortanilu oqartussanit assigiinngitsuneersunik 17-nik ilaasortaqarluni. Inissititerluni ataatsimiinnermi Hjalmar Dahl, Inuit Circumpolar Council-imeersoq Siunnersuisoqatigiinnut siulittaasutut qinerneqarpoq aamma Meeqqat Illersuisuat Aaja Chemnitz Larsen siulittaasup tulliatut qinerneqarluni. Inissititerluni ataatsimiinnermi aamma akuersissutigineqarpoq Siunnersuisoqatigiit piffissamini siullermi Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisigut pissutsit qulaajarniassallugit kiisalu Siunnersuisoqatigiit aamma naliginnaasumik inuit pisinnaatitaaffii pillugit innuttaasunik paasititsiaanermik sulineq aallartissallugu.

6. Niueqateqarnermi politikki

Nunatta niueqateqarnikkut naalakkersuinikkut ingerlatsineranut toqqammaviit Naalakkersuisunit aalajangersarneqarput. toqqammaviit taakku iluanni nunatta niuernikkut soqutigisai siumut sammisumik (avammut niuernermi siuarsaaneq, aningaasaliisussanik pilerisitsilerneq, niuernermi atortut il.il.) illersuisumillu (Nunatsinni suliffeqarfiit tunitsivissatigut periarfissaanik illersuineq) isumaginissaannut Nunanut Allanut Pisortaqarfik akisussaavoq.

6.1. Illugiilluni Niuernikkut isumaqatigiissutit, Avammut niuernermit siuarsaaneq Aningaasaliisussanillu pilerisitsilerneq

Koreamut Kujallermut pisortatigoortumik tikeraarneq

Naalakkersuisut Siulittaasuat kiisalu Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq kiisalu Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoq 2012-imi december-imi Seoul-imut pisortatigoortumik tikeraarnermi peqataapput. Tikeraarnermut ilaapput inuussutissarsiortut aallartitaat kiisalu kulturimik ingerlataqartut peqataasut. Tikeraarneq tassaavoq Koreamiut præsidentiata september 2012-imi nunatsinnut tikeraarnerata kingorna tikeraaqinneq, pisortatigoortumillu aallartitat Kalaallit Nunaanni isumaqatigiissutit aalajangersimasut malitseqartittussaallugit kiisalu nutaanik isumaqatigiissuteqartussaallutik. Inuussutissarsiortuniit aallartitani suliffeqarfinniit peqataasut Korea-mi suleqatigisinnaasanut ilisaritinneqartussaallutik aamma kulturikkut peqataasut nunatsinni nipilersuutitik nutaalianik kiisalu filiminik saqqummiussisussaallutik.

Pisortatigoortumik tikeraarnerup siunertaa tassaasimavoq Korea-mut Kujallermut attuumassutitik ineriartortitsineq kiisalu kalaallit avammut niuernermi suliffissuunik, misigisassianillu nioqqutitik aamma aningaasaliiffiusinnaasanik nittarsaaneq.

Tikeraarneq pissarsiffiulluarpoq aamma kalaallit avammut niuernermi tunisassiaanik tunisinerup annertusineranik kinguneqarluni, soorlu aamma kalaallit Korea-mi Kujallermi inuussutissarsiortut akornanni suli annertunerusumik niuernikkut isumaqatigiissusiornissamut tunngavinnik soqutiginninnermillu pilersitsisoqarluni. Nunanut Allanut Pisortaqarfik tikeraarnerup nalaani kingornalu qulaajarneqartuni suleqatigiinnissamut periarfissanik isumaqatigiissuteqarnissamullu periarfissanik malitseqartitsissaaq.

Aalajangersimasutigut 2012-imi tikeraarnermi taakkunanani marlunni ilinniartitaanermut tunngasut aamma inuussutissarsiornermut tunngasut iluanni nunatsinni aamma Korea-mi oqartussat suleqatigiiffiillu aamma inuussutissarsiortut akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqartoqarpoq, soorlu aamma nunatsinni inuussutissarsiortunut aalajangersimasunik isumaqatigiissutinik pilersitsisoqartoq, kingusinnerusukkullu Korea-mi Kujallermi kalaallit avammut niuernermi nioqqutissiaanik annertunerusumik tunisqaarnermik kinguneqartumik.

2013-imi juni-p qaammataani aamma Kalaallit Nunaanni aatsitassat pillugit kalaallit aamma Korea-mi Kujallermi oqartussat, suleqatigiiffiit inuussutissarsiortullu akornanni isumasioqatigiinnermik aqqissuussisoqarpoq.

Suleqatigiinnermut attuumassut 2013--mi ineriartorteqqinniarneqarput, pingaartumik Korea-mi Kujallermi nunanut allanut ministeriaqarfiup aamma Nunanut Allanut Pisortaqarfiup akornanni illugiilluni Joint Committee-mik ataavartussamik pilersitsinissaq pillugu isumaqatigiinniarneq, aamma killilersugaanngitsumik niuernermi isumaqatigiissutissap piareersarnerani isumaqatigiinniutigineqarlunilu.

Illugiilluni Niuernermi isumaqatigiissutinik isumaqatigiissuteqarnissaq pillugu Kalaallit Nunaata piginnaatitaaneranik paasinarsaaneq

Illugiilluni Niuernermi isumaqatigiissutinik isumaqatigiissuteqarnissaq pillugu Kalaallit Nunaata piginnaatitaaneranik paasinarsaaneq

siunertaralugu Nunanut Allanut Pisortaqaqriup aamma Nunanut Allanut Ministeriaqaqriup akornanni atorfillittatigut qulaajaalluni sulineq 2012-imi ukiakkut aallartinneqarpoq.

Pisariaqartitsineq pinngorpoq nunanut allanut niueqatigiinnermi naalakkersuinikkut ingerlatsineq paatsuugassaangitsumik ataasiulluni naalakkersuinikkut ingerlatsiffiunngimmat, kisiannili ingerlataqaqriit avissaarsimasorpasuit ataatsimut inernerallugu – tassunga ilanngullugu akitsuusersuinnermi maleruagassat, inuussutissalerinnermi maleruagassat, teknikkikkut malittarisassat allarpasuillu.

Namminersorneq pillugu inatsimmi naalakkersuisunik allanik illugiilluni isumaqatigiissuteqarnissamut Naalakkersuisut piginnaatinneqarput (naalagaaffinnut allanut akerliusumik), Kalaallit Nunaannut taamaallaat atuuttumik aamma suliaasaqarfinnut tamakkiisumik tiguneqarsimasunut taamaallaat tunngasuni.

Tamanna isumaqarpoq Naalakkersuisut nunani allani naalakkersuisunik niueqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarsinnaasut, nalagaaffeqatigiiffiup sinneranut naleqqiullugu niuernermit atuutinngippat aamma immikkoortunut tiguneqarsimanngitsunut atuutinngippat.

Immikkoortut pingaarnerit tiguneqareersimasut ilaatigut tassaapput 'akileraarutit akitsuutillu', 'suliarinnittussarsiuussineq pillugu inatsit' aamma 'aatsitassanut tunngasut'. Immikkoortut pingaarnerit, maannakkut tiguneqarsimanngitsut ilaatigut tassaapput 'pilersitseqqaartutut pisinnaatitaaffik' aamma 'inuussutissanut uumasut nakorsaqaqarnermullu tunngasut'.

Killilersugaangitsumik niuerneq pillugu Korea-mik Kujallermik isumaqatigiinniarnert aallartinneqarput, niueqatigiinnissamullu isumaqatigiissutissamut missingiut siulleq 2013-imi april-ip qaammataani Koreamut Kujallermut tunniunneqarluni.

6.2. Illuatungeriit amerlasuut isumaqatigiissutaat – Nunat avannarliit, EU, il.il.

Illuatungeriit amerlasuut isumaqatigiissutaat tassaapput nunanik allanik arlalinnik isumaqatigiissutaasut, ilaatigut nunanik avannarlernik suleqatigiinneq aamma EU-mik suleqateqarneq tassunga ilaatipparput. EU suli tassaavoq avammut niuernitsinni pisisartuni annersaasoq.

Uumasut nakorsaannit uumasut misissorneqartarnerat pillugu EU-mik isumaqatigiissuteqarneq

Aalisakkanit tunisassianik avammut niuernermit uumasut nakorsaasa misissuisarneranik isumaqatigiissutit pilersinnissaanut sulineq pillugu 2002-mi Naalakkersuisut aalajangiinerannili ingerlasimavoq. Aaqqissuussineq naatsorsuutigineqarpoq avammut niuerluni inuussutissarsiortunut annertuumik naleqartitsissasoq. Sulineq taanna maannakkut naammassineqalerpoq.

EU-mut naleqqiullugu pisortatigoortumik isumaqatigiissummi tunngasut maannakkut inissinneqarput, pissutsillu marluk amigaataallutik: Ilaatigut Inuussutissalerinnermi Aqutsisoqarfiup EU-mi inuussutissalerinnermi inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilernissaa isumagissavaa, ilaatigut Kalaallit Nunaanni killeqarfimmik nakkutilliiffik minnerpaamik ataaseq pilersinneqarlunilu akuerineqassaaq.

Killeqarfimmi nakkutilliisoqarfinnik marlunnik aningaasalersuinissaq ingerlatsinissarluni pillugit inuussutissarsiortunut isumaqatigiissusiorfigineqarput - Nuummi aamma Sisimiuni.

Sulineq sinneruttoq pillugu piffissaliussa q suliarineqarpoq, tamatumalu kingorna killeqarfimmi nakkutilliiffiit marluk taakku september-ip aallartinnerani EU-mi inuussutissanik nakkutilliisunik alakkarneqarnissaat naatsorsuutigineqarluni. Tamatumala kingorna ukiup affaata iluani uumasut nakorsaannit uumasut misissorneqartarnerat pillugu isumaqatigiissut atuutilissasoq naatsorsuutigineqarpoq.

6.3. Illugit arlallit isumaqatigiissutaat - WTO

Taamanikkut 1995-imi Naalackersuisunit tamanna pillugu aalajangiineq malillugu, 2005-imi uppersarnerqartumi, Nunanut Allanut Pisortaqarfik pisussaavoq ilaatigut Kalaallit Nunaanni inatsisit WTO-mi maleruagassanut naapertuutilersinneqassasut, ilaatigullu Kalaallit Nunaanni niuernikkut oqartussat WTO-mut pisortatigoortumik nalunaaruteqassasut (tassani maleruagassat malillugit).

WTO-mili (suli) Doha-mi isumaqatigiinniarnert ingerlanneqarput, maleruagassat nutarternissaat siunertaralugu 1995-imi WTO-p pilersinneqarnerani aallartittoq. Pisortatigoortumik nalunaaruteqarnissaa sioqqullugu Doha-mi isumaqatigiinniarnert inernerit Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit utaqqineqarput. Pisulli akornanni nunatsinni inatsisit naapertuutilernissaannut sulinerup malitseqartinnissaa isiginiarneqassaaq, kiisalu pisortatigoortumik nalunaaruteqarnermut atatillugu pisariaqartumik tamakkiisumik paasisaqarnissaaq pisariaqassalluni.

7. Nunanut Allanut Pisortaqarfiup aaqqissugaanera

7.1. Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia København-imiittoq

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiata København-imiittup Naalakkersuisut allaffissornikkullu suliaqkissutit Danmark-imi Danmark-imiillu isumagineqarsinnaasut naapertuuttumik suliarisarpai. Ataatsimoortumik aningaasartuutit Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani aningaasaliissutit malillugit akilersorneqarput. Nuummi naalakkersuisoqarfiit/aqutsisoqarfiit sinnerlugit sulianik suliarinninnermut tunngatillugu isumalluutitigut atuineq naalakkersuisoqarfinit/aqutsisoqarfinit akisussaasunit akilerneqartarput.

7.2. Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Bruxelles-imiittoq

Bruxelles-imi sinniisoqarfik Kalaallit Nunaata erseqqissuunissaanik, EU-mi oqartussanik nalilersuisoq soqutigisanillu isumaginnippoq, tassunga ilanngullugit OLT-mi siulersuisuni ilaasortatut sulineq. Suliassani pingarneq tassaavoq EU-mut attuumassuteqartuni Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutaanut tunngasutigut Naalakkersuisunut siunnersortaaneq, OLT-imut atassuteqarnerup kiisalu EU-mik Peqatigiinneq pillugu Isumaqatigiissutip isumaqatiginninniutigeqqinnera.

Isumaqatigiissutit nutarternissaannut piareersarnermi aamma 2012-imi OLT-mi siulittaasuunermi sunniinialuni suliniutit annertuut piareersarneqarsimapput, Naalakkersuisunit ilaasortanit arlalinnit peqataaffigineqartumik, paasissutissiiniarluni aamma Bruxelles-imi pisussanut, pingaartumik EU-parlament-imi aamma EU-mi kommissær-inik arlalinnik ataatsimeeqateqarnermi minnerunngitsumnullu siulittaasup OLT-imut tunngasunik akisussaasunik EU-mi ministerinik sisamanik siulittaasup ataatsimeeqateqarnerani. Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut siulittaasuat OLT-mi nunanut pingasunut OLT-mi paasisassarsiorluni angalavoq, kiisalu EU-mi kommissær-inik aamma EU-p Kommission.iani siulittaasumik arlaleriarluni

ataatsimeeqateqartoqarluni. Minnerunngitsumik EU-mi nunat 27-t Bruxelles-imi aalartitaasa nunatsinnut paasisassarsiorlutik angalanerat aamma EU-mi kommissær-it marluk - Antonio Tajani-p aamma Maria Damanakip - nunatta OLT-mi siulittaasuunerata nalaani tikeraarneri aaqqissuunneqarlutik.

7.3. Washington, D.C.-mi Sinniisoqarfissaq

Washington D.C.-mi sinniisoqarfimmik ammaanissaq pillugu aalajangiineq nunani allani sinniisoqarfiit pillugit UPA 2012/24-mi Inatsisartunit aalajangiiffigineqarpoq, Nunanut allanut naalakkersuinikkut ingerlatsinermi periusissaq Nassuiaallu 2011-meersoq tunngavigalugu, taanna UKA 2011-mi Inatsisartunut saqqummiunneqarmat.

Suliffissaaleqineq akiorniarlugu pisariaqarpoq avammut niuernikkut ingerlataqarfiit nukittorsarnissaat. Nunanik allanik niueqateqarnissamik isumaqatigiissuteqarnerit inuussutissarsiutit toqqammavitsigut atugaasa nukittorsarniarlugit salliutinissaa pingaarpoq. Washington D.C.-mi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfianik 2014-imi ammaanerup ilaatigut USA-mik aamma Canada-mik iluaqutaasumik niuernikkut attuumassuteqarnissaq anguniarlugu siunissami siunissamut ungasinnerusumut sulisinnaanerput qulakkeerniarlugu, ilisimaneqartutut killilersorneqanngitsumik niuerfiusumi NAFTA-mi tamanna annersaarimmagu.

Issittoq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi oqallisigineqarnerata annertusiarthonera naapertorlugu aamma nunarsuarmi isumannaallisaanikkut naalakkersuinikkut ingerlatsineq Asia-mi pissaaniilissuit Kalaallit Nunaannik eqqaaniittunillu soqutiginnilerneqisigut paasiuminaannerulersiartortillugu, USA-mut pissutsit attaveqarnerullu aalajangiussimanissaa ineriartortinnissaalu salliutinneqassaaq – aamma aatsitassanik ujaasinerup iluani (uran pillugu naaggaarlunnarnerup atorunnaarsinnissaa ilanngullugu).

Washington D.C.-mi sinniisoqarfik USA-mut,
Canada-mut aamma Mexico-mut
piginnaatinneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Sinniisoqarfimmi pisortaq kalaaleq niuernikkut,
suliffissuaqarnikkut aningaasarsiornikkullu nunatta
aamma Amerika-p Avannarliup akornanni
attuumassutaasut nukittorsarniarlugit
suliaqassaaq, kiisalu ilisimatusarnerup,
ilinniartitaanerup, nunat inoqqaavisa, kulturip il.il.
iluini suleqatigiinneq nukittunerulersissallugu.

Washington D.C.-mi sinniisoqarfimmik ammaaneq
qallunaat Nunanut Allanut Ministeriaqarfiat
suleqatigalugu ingerlanneqassaaq, Bruxelles-imi
sinniisoqarfimmi periuseq pisimasoq assigalugu.
Sinniisoqarfik pilersinneqaruni Namminersorlutik
Oqartussani Naalackersuisoqarfinnik tamanik
sullississaaq.

Naalackersuisoqatigiinnermi isumaqatigiisummi
erseqqissarneqarpoq Kalaallit Nunaata nunanut
allanut naalackersuinikkut ingerlatsinerani
piginnaasa nukittorsarneqassasoq. Washington
D.C.-mi sinniisoqarfiup ammarneqarnera
ingerlatsinerup taassuma erseqqinnerujussuarmik
piviusunngortissavaa.

Immikkoortoq 2

**Naalackersuisut suliassaqarfimmini
nunanik allanik suleqateqarnerat**

8. Ineqarnermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik

8.1. Nunat tamalaat silap pissusaa pillugu isumaqatigiinniarneri

NP silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutip ataani nunat tamalaat silap pissusaa pillugu isumaqatigiinniarnerat COP18 Qatar-imi Doha-mi, 23. november-imiit 8. december-imut 2012-imi ingerlanneqarpoq. Angusat annikitsuupput qulequtaralugu “*The Doha Climate Gateway*”.

Takussutissiaq: taamanikkut Naalackersuisoq Jens B. Frederiksen Thomas Egebo, Silap pissusaanut, Nukissiornermut Sanaartornermullu Ministeriaqarfimmi pisortaq oqaloqatigigaa

Sapaatit akunnerini marlunni isumaqatigiinniarnerni nunatsinniit peqataasoqarpoq aamma Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannermullu Naalackersuisoq, Jens B. Frederiksen, qullersat akornanni peqataalluni.

Immikkoortut pingaaruteqarnerpaat akornanniissimavoq Kyoto-mi isumaqatigiissummut tapiliussap piffissamut 2013 – 2020-mut sivitsorneqarnissaa pillugu aalajangiineq, nunalli ikitsuinnaat piffissami piviusumik aniatitsinertigut pisussaaffeqlerlutik.

Peqataasunit sulissutigineqarpoq 2015-imi nunarsuaq tamakkerlugu inatsisitigut pituttuisumik silap pissusaa pillugu isumaqatigiissusiortoqassasoq, silap pissusaa pillugu isumaqatigiissummi peqataasunut tamanut atuuttusaaq 2020-miit sunniuteqalersusaaq.

Naalackersuisup ulloq 2. oktober 2012-imi silap pissusaanut, Nukissiornermut Sanaartornermullu Ministerimut pisortatigoortumik noqqaassut tunniuppaa, Danmark-ip Kyoto-mi isumaqatigiissummut tapiliussami piffissap pisussaaffiusup aappaata 2013-imi upernaakkut atsiorneqarneranut atatillugu Kalaallit Nunaat pillugu nunatut nangaassut ilanngunneqassasoq. Nunatut nangaassut pillugu taamatut noqqaassut 2013-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartunit inaarutaasumik akuerineqassaaq. Nunanut nangaassut pillugu Kalaallit Nunaata noqqaassutaata piviusunngortinnerata kingunerissavaa Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutip ataani 2013-miit 2020-mut nunani tamalaani ikilisisinissamut pisussaaffinnut nunarput pituttussanngitsoq.

Kalaallit Nunaata aamma Danmark-ip akornanni suleqatigiinneq

COP18 tassaasimavoq 2012-imi august-ip qaammataani Danmark-ip aamma Kalaallit Nunaata akornanni silap pissusaa pillugu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip atsiorneqarnerata kingorna silap pissusaa pillugu ataatsimeersuarneq siulleq. Misissuinerit paasissutissanullu tunngasut eqqarsaatigalugit Isumaqatigiissutip malitsigisaanik siuariarnernik annertuunik angusaqartoqarsimavoq, .

COP 18-imi takusarneqarluartumi *high level side event*-imi Naalackersuisoq oqalugiarmoq, Issittumi

Siunnersuisoqatigiinni svenskit siulittaasuunerannit aqqissorneqartumi qulequtaralugu *Arctic Climate Change – Rapid Change and Global Consequences*.

8.2. Issittumi suleqatigiinneq – Issittormioqatigiit Siunnersuisoqatigiivi

Avatangiisinut immikkoortortaq Issittormioqatigiit Siunnersuisoqatigiit suleqatigiissitaanni ukunani peqataavoq: Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) aamma Protection of the Arctic Marine Environment (PAME). Suleqatigiissitani marlunni Kalaallit Nunaat danskit aallartitaat peqatigalugit peqataasarpoq. Aammattaaq Pinngortitamut immikkoortortaq Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)-mi peqataasarpoq, tassani Kalaallit Nunaata Naalagaaffeqatigiit ataatsimut soqutigisaat isumagisarlugit. Aammattaaq Pinngortitamut immikkoortortaq aamma Avatangiisinut immikkoortortaq atorfilittatigut IS-ip suliniutaanni ingerlanneqartuni arlalinni peqataasarpoq.

Arctic Monitoring Assessment Program (AMAP)

AMAP-ip pingaarnertut siunertaa tassaavoq Issittumi saviminissanik oqimaatsunik atorussianit radiomik qinngornilinnit aamma uumassuseqartunit arrortikkuminaatsunit avatangiisinut toqunartunit mingutsitsinerit inunnit pilersinneqartut killissamik qaangiisut nakkutiginnissaat nalilersornissaallu, kiisalu ministerinut oqalliffinnullu attuumassuteqartunut Issittumi avatangiisimi killiffik pillugu nalunaarusiorneq. Suliniut annertusineqarnikuvoq aamma EV-B-mi qinngornerit annertusimasut sunniutaat, ozon-imik isaterineq aamma silap pissusaata allanngornera ilanngunneqarlutik.

2012-imi Avatangiisinut immikkoortortaq ataatsimiinnerni peqataasimavoq kiisalu AMAP-imi suliniutini peqataasimalluni.

2012-imi AMAP-imi sulineri immikkoortut pingaarnertut tassaasimapput suliniuttip uuma aallartisarnera: "Adaptation Actions for a Changing Arctic" kiisalu Arctic Ocean Acidification Assessment-ip naammassineqarnera.

Protection of the Arctic Marine (PAME)

PAME tassaavoq Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni suleqatigiissitaq, Issittup imartaani avatangiisinik illersuisoq. PAME Issittup imartaani avatangiisini nunamik imaanillu tunngaveqartumik mingutsitsinerimik suliaqarpoq, siunissamut ungasissumut naalakkersuinikkut anguniakkat aqutsinermilu sakkut iluaqutigalugit.

2012-imi 'Arctic Marine Shipping Assessment'-imut, imartat sunnertiasut aamma 'Arctic Ocean Review'-mut tunngatillugu suliatigut pilersaarutinut tapersersuinertik atorfilittat nangeqqippaat.

Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)

CAFF-imi suleqatigiissitami pineqarput uumasut assigiinngisitaartuunerisa aamma ataqatigiinnerisa illersorneqarnissaat aamma Uumasut Assigiinngisitaartuuneri pillugit Isumaqatigiissutip atulersinnissaata qulakkeerneqarnissaanut ikiuunneq.

Arctic Biodiversity Assessment-imi (ABA) aqutseqataasutut Kalaallit Nunaat suli 2012-imi inissisimassaaq, aamma ABA-p naammassiniarneqarnerani pimoorussilluni peqataasimalluni. ABA 2013-imi maj-ip qaammataani Issittumi ministerinut saqqummiunneqarpoq.

Kalaallit Nunaat aamma 2012-imi Ramsar COP11-mi CAFF-ip aqqissugaani pisoqartitsinerimik aqqissuusseqataavoq. Aqqissuussinerimik isiginiarneqartut tassaasimapput Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ingerlanneqartut, tassunga ilanngullu Arctic Biodiversity Assessment-imi pisussat.

2012-imi aamma Kalaallit Nunaat the Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme-p (CBMP) atulersinneqarnerata nanginnerata qulakkeerneqarnissaani peqataasimavoq. Tamanna ilaatigut pivoq Kalaallit Nunaata CBMP-ip ataani immikkut ilisimasaqarfinni arlalinni peqataanera, tassunga ilanngullugu Pinngortitaleriffiup immikkut ilisimasalinnik arlalinni peqataatitsinera. 2013-imi Kalaallit Nunaat CBMP-mi aqutisooqataavoq.

8.3. Nunani avannarlerni suleqatigiinneq – avatangiisit pillugit apeqqutinut Nordisk Ministerråd-i

Nunani Avannarlerni avatangiisitigut suleqatigiinneq Nunani Avannarlerni avatangiisit pitsaassusaata inuunerullu pitsaassusaata allanngutsaaliornissaannut pitsaanerulersinnissaanullu iluaqutaassaaq, nunarsuup ilaani amma nunani tamalaani suleqatigiinneq sunnissallugu, kiisalu piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartorneq pillugu Nunat Avannarliit periusissaata atulersinnissaanut tapertaassalluni. Nunani Avannarlerni naalakkersuisut avatangiisitigut suleqatigiinnerat Avatangiisit pillugit apeqqutinut Ministerråd-i aqputigalugu aqunneqarpoq, tassani Nunani Avannarlerni aamma nunani nammisortuni avatangiisinut ministerit ukiumut marloriarlutik pingasoriarlutilluunniit naapittarlutik. Politikikkut sulinerup ilaatut suleqatigiinneq pillugu najoqqutassanut, avatangiisinut tunngasuni Nunat Avannarliit ataatsimut suliniutaannut, nunani tamalaani Nunat Avannarliit suleqatigiinneranni kiisalu periusissatigut apeqqutini isummersortarput. Nunani Avannarlerni ministerit – tassunga ilanngullugu Naalakkersuisuniit sinniisut – ukiumut ataasiarlutik-marloriarlutik naapittarput.

Taamanikkut Naalakkersuisoq aamma taamanikkut Nunamut Namminermt, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmi pisortaq 2012-imi marts-ip qaammataani Nunani Avannarlerni Avatangiisinut Ministerit ataatsimiinneranni kiisalu 2012-imi Nunani Avannarlerni Siunnerusisoqatigiit katersuunnerani peqataapput, tassunga ilanngullugu ulloq 31. oktober 2012-imi Nunani Avannarlerni Avatangiisinut Ministerit ataatsimiinnerat. Ataatsimiinnerni tamani taamanikkut Naalakkersuisup immikkut pingaartippaa immap atorneqarnerata pingaaruteqarnera kiisalu piujuartitsinermik tunngaveqarluni ineriartorneq pillugu oqallinnernut atatillugu sunniuteqarluartumik eqqakkanik passussinerup pingaaruteqarnera. Aammattaaq taamanikkut Naalakkersuisup erseqqissarlugu hormon-inut akornusersuisut Issittumi ajornartorsiutaaneri, tassunga ilanngullugu erseqqissarneqarluni Kalaallit Nunaata piniarnermik aalisarnermillu isumalluuteqarnera,

taamaattumillu Issittumi avatangiisini toqunartunut tunngatillugu misissuinerit ingerlatiinnarneqarnissaat naleqquttutut oqaatigineqarluni.

Avatangiisitigut apeqqutit pillugit atorfilittatigut komité

Avatangiisitigut apeqqutit pillugit Nordisk Ministerråd-ip ataaniippoq Avatangiisitigut apeqqutit pillugit atorfilittatigut komité (EK-M). EK-M-ip sulinerit aquppai, tassungalu ilanngullugu Ministerråd-ip sulineranik piareersaaneq malitseqartitsinerlu kiisalu Avatangiisit pillugit iliuseqarnissami suliniutit naammassineqarnissaata qulakkeerneqarnissaa isumagisaralugu.

Piffissami 2013 - 2018-mi avatangiisitigut ingerlataqarfiup immikkoortut uku sisamat salliutinneqarnissaat toqqarsimavai:

- ◆ Mingutsitsinertaqanngitsumik inuiaqatigiit ineriartornerat
- ◆ Silap pissusaata allanngornera, silaannarmik mingutsitsineq aamma immamik mingutsitsineq
- ◆ Uumassusillit assigiinngiaartuunerat aamma ataqatigiinnernik sullissineq
- ◆ Akuutissat peqqinnissamut avatangiisinullu ulorianartut

Imaq pillugu suleqatigiit (HAV)

Imaq pillugu suleqatigiit (HAV) ilisimatuussutsikkut nalunaarsukkani tunngaviit ineriartortinneqarnerinut iluaqutaasunik suliniutinik Nunat Avannarliit tapersersornissaannik siunertaqarpoq, taamaalillunilu immap mingutsinneqarneranut ataatsimoorluni suliniuteqarnissamut tunngavinnik pilersitsilluni. HAV-imi suliniutit ajornartinnagu ilisimasanik pissarsiarineqarsinnaasunik katersinermik nalilersuinermillu aallaaveqartarpoq, suliniutillu sivikitsumik piffissaligaasarlutik.

Avatangiisinut immikkoortortaq 2012-imi HAV-imi ukiup affakkaartumik ataatsimiinnerini peqataavoq.

Nunat Avannarliit eqqagassat pillugit suleqatigiissitaat (NAG)

Nunat Avannarliit eqqagassat pillugit suleqatigiissitaanni (NAG) pingaarnertigut anguniagaq tassaavoq eqqakkat avatangiisitigut kinguniisa piussutsip qanoq ingerlasimaneranerisa piffissatigut annikillisinneqarnissaa. Eqqagassat pillugit suleqatigiissitami sulinermi / ataatsimiinnerni peqataanikkut Nunat Avannarliit akornanni suliatigut oqallinnerit paasissutissanillu paarlaasseqatigiittarnerit isiginiarneqarput. Taakku kingunerisaannik ilaatigut Nunani Avannarlerni sulianik suliarinnittut oqartussallu akornanni suliatigut attaveqarfinnik pilersitsisoqarpoq. Taamatut misilittakkanik paarlaasseqatigiinneq aamma piginnaasatigut pitsanngorsaaneq nunanut namminersortunut minnerunngitsumillu Nunanut Avannarlernut annertuumik iluaqutaavoq.

Ukiumut NAG-mi pingasoriarluni ataatsimiittoqartarpoq. 2012-imi NAG-p maj-ip qaammataani Nuummi ataatsimiinnerani Avatangiisinut immikkoortorta qaaqquisuuvoq. Avatangiisinut immikkoortorta 2012-imi ataatsimiinnerni allani marlunni peqataavoq.

København-imi isumaqatigiissut

Immap uuliamik aallanillu sananeqaatinik ajoqutaasunik mingutsinneqarneranik akiuniarnermut tunngasutigut suleqatigiinneq pillugu Danmark-ip tassungalu ilanngullugu Kalaallit Nunaata aamma Savalimmiut, Finland-ip, Island-ip, Norge-p aamma Sverige-p akornanni isumaqatigiissut.

Avatangiisinut immikkoortorta 2010-mili København-imi isumaqatigiissutip ataani ukiumoortumik katersuulluni ataatsimiinnerni peqataasarpoq.

8.4. Environmental Subcommittee under Permanent Committee

Komité-mi Pituffimmi eqqanilu nunatani avatangiisitigut mingutsitsinerup malitsigisaanik aarlerinartunut naleqquttumik aaqqiisoqarnissaanik aamma avatangiisinut tunngasunik apeqqutini paasinninnermik

suliaqarnermillu sammisaqartuuvoq. Anguniakkat ataatsimoorussat tassaapput avatangiisip illersorneqarnissaa aamma inuit peqqissusiisigut isumannaatsuunerisigullu sutigullunniit ingerlatanit ajoqusiisinnaanerit pitsaaliornissaat. Taamanikkut Naalakkersuisoqarfimmi pisortaq 2012-imi komité-p ataatsimiinnerani peqataavoq.

8.5. Oslo - Paris-imi Isumaqatigiissut (OSPAR)

Isumaqatigiissutip siunertaa tassaavoq imaani avatangiisik mingutsitsinerit pitsaaliornissaat akiornissaallu.

Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut annertusiartuinnartumik attuumassuteqaleriartorpoq ilaatigut Kalaallit Nunaanni uumasut pillugit ajornartorsiutit, imaani immikkoortut illersorneqartut kiisalu aatsitassarsionermut tunngatillugu ajornartorsiutit oqallisigineqartarmata.

2012-mi OSPAR-imi isumaqatigiissutigineqarpoq immikkoortoq kujallermut avannarlermullu avinneqassasoq. Kujallermi Island-ip nunaviup toqqaviata avataaniittumi imartami illersorneqartoq 2008-mi aallaqqaammut pilersaarutaasutut pilersinneqarpoq. Avannarlertaanili immap sukartaanut taamaallaat atuuttumik imartamik illersuiffiusumik pilersitsisoqarluni.

Tamatumali akornusinnigilaa Island-ip (imaluunniit siunissami Kalaallit Nunaata) nammineerluni imartamik illersugassamik aalajangiisinaanera, tamannalu imartat illersorneqartut (MPA) ilaanut uumasoqatigiinnikut atasut ilaatut OSPAR-imut nalunaarutigalugu. Tamanna imartat suut qanorlu annertutigisumik eqqissimatinneqarnissaannut nammineq aalajangiinissamut periarfissiiginnarpoq.

8.6. Espoo-mi Isumaqatigiissut

Espoo-mi isumaqatigiissutip 1991-meersup siunertaraa pilersaarutini annertunerisumik sanaartornermi killiliussat qaangerlugit avatangiisinut sunniutaasunik qulaajaanissaq. Siunertami killiliussat qaangerlugit avatangiisinut sunniutaasutut ilimagineqartunik sanaartukkat

pillugit avatangiisinik nalilersuinissamat peqataasut pisussaatinneqarput. Avatangiisit pillugit nalilersuineq avatangiisitigut pitsaaliuilluni suliniuteqarnikkut sunniutit sakkukillisinissaannut, annikillisinissaannut akiornissaannullu atorneqassaaq.

Isumaqatigiissummi piumasarineqarpoq sanaartugassatigut pilersaarutit ajoqusiisinnaasut peqataasunut kalluarneqarsinnaasunut nalunaarutigineqassasut, aamma sanaartukkap avatangiisinut sunniuteqarsinnaanera misissorneqarluni. Isumaqatigiissummit takuneqarsinnaavoq isumaqatigiissummi taaneqartunik sanaartornermi avatangiisinut sunniutaasunik nalilersuisoqassasoq. Kalaallit Nunaat avatangiisinut sunniutaasunik nalilersuinermt tunngasumik nalunaarummi, 2013-imi Naalakkersuisunit akuerineqartumi, suliaqarsimavoq.

8.7. Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamillu kingornussat illersorneqarnissaat pillugu UNESCO-mi isumaqatigiissut, World Heritage

UNESCO-mi isumaqatigiissut 1972-meersoq tassaavoq kulturikkut pinngortitamillu illersuineramik ilanngussisoq nunani tamalaani isumaqatigiissutini siulleq. Nunat ilaasortat nammineq nunagisami kulturikkut pinngortamilu kingornussat illersuisumik, allanngutsaaliuisumik ingerlatitseqqittumillu sunniuteqarluartumik suliniuteqarfiginissaanik qulakkeerinnissamat pisussaaffeqarput.

2004-mi Ilulissat Kangerluat nunatsinni nunatat siullersaattut UNESCO-mi Nunarsuarmioqatigiit kingornutaannut ilanngunneqarpoq.

Pinngortitamut immikkoortortap 2012-imi immikkoortoq pillugu nuna tamakkerlugu nakkutilliinermi sulineq aalluppaa, tassungalu nunarsuarmioqatigiit kingornussaasa atulersinnissaat pillugu nakkutilliinnissamat pilersaarummit takuneqarsinnaasut suliniutit qulakkeerneqarnissaat ilanngullugit.

8.8. Uumassusillit Assigiinngisitaarlunnarnerat pillugu Isumaqatigiissut (CBD)

Uumassusillit assigiinngisitaarlunnarnerat pillugu isumaqatigiissut taannaavoq pisuussutunik uumassusilinnik iluaquteqarneq piujuaannartitsineramik tunngaveqartumik ingerlannissaanik aalajangersaasoq, aamma pisuussutunik uumassusilinnik nakkutilliinermi mianersornissamik tunngavittut atorneqartussaq.

2012--mi oktober-ip qaammataani Uumassusillit assigiinngisitaarlunnarnerat pillugu isumaqatigiissummi (CBD) peqataasut ataatsimeersuarnerisa (COP11) aqqanilissaat ingerlanneqarpoq. COP11-mi sammeneqartut annertuut ilaat tassaasimavoq nunat inoqqaavi pillugit Isumaqatigiissummi artikel 8j pillugu oqallinneq. Tamanna pillugu immikkut suleqatigiissitaq pilersinneqarpoq, suleqatigiissitallu ataatsimiinnissaa sioqqullugu COP11-mut inassuteqaatinik arlalinnik suleqatigiissitaq suliaqarsimalluni.

Pinngortitamut immikkoortortaq, Nunanut Allanut Pisortaarfik oqaloqatigeqqissaareerlugu, danskit piginnaatitsissut pillugu ilisimatitsissummut suliaqarnerat sioqqullugu aamma Danmarkip EU-mi oqaloqateqarnera sioqqullugu, nalunaaruteqarpoq Kalaallit Nunaata CBD-p iluani nunat inoqqaavi pillugit taaguutit eqqortumik atorneqarneri ilanngunneqassasut. Pinngortitamut immikkoortortap ilaatigut RIO+20-mi oqallinnertut aamma "The Future We Want" pillugu naggasiilluni allagaqaammi taaguutinut kiisalu juni 2012-imi Ramsar COP11-mi oqaatsinik atuinerup allanngortinneqarnerinut iluatsilluartumut innersuussivoq.

EU immikkoortumi illuani nunani avannarlerni aappaanilu England aamma Frankrig, allannguutinut akerliusorujussuit akornanni avissaarsimavoq. Taamaalliluni EU, nunarsuaq tamakkerlugu isumaqatigiinniarnermi siumukariarnissamat aamma isumaqatigiinnissap anguneqarnissaanut akornusiivoq. EU-rmiut akornanni isumaqatigiinniarnert ilungersunartut kingorna naapeqatigiittoqarpoq, COP11-mi oqaatsinik atuinermi allannguinnissamat toqqaannartumik tapersersuinngitsumik, kisianni nunanut peqataasunut allannguneq sutigut kinguneqarnissanik nalilersuinissaq siunertaralugu

COP12-p tungaanut misissuillutik sulinermik aallartitsisussamik oqaasertaliisoqarluni (tassunga ilanngullu inatsisitigut ajornartorsiutaasinnaasut).

Peqataasut qulissaannik 2012-imi ataatsimeersuarneranni sananeqaatitigut isumalluutiniq iluaquteqarnissaq aamma pissarsianik avitseqatigiinnissaq pillugu Nagoya-mi isumaqatigiisummut tapiliusaaq kiisalu anguniakkanik 20-nik imaqartumik 2011 - 2020-mut nunarsuaq tamakkerlugu pilersaarut (Aichi-mi anguniakkat) akuerineqarput. Aammattaaq uumassusillit assigiinngisitaartuunerisa allanngutsaaliornissaat pillugu suliniutini isumalluutit annertusinissaat pillugu, tamatumunngalu 2012-imi COP11-mi anguniakkat aalajangersarnissaannik aalajangiisoqarluni. COP11-mi taamaalilluni sammineqarput aalajangiinerit taakku qanoq malitseqartinneqassanersut, minnerunngitsumillu suliniutinut isumalluutit piareersarnissaannut naleqqiullugu. COP11-mi Nagoya-mi isumaqatigiisummut tapiliusaaq pillugu aalajangiinerimi isumaqatigiinniarnarit nanginneqarnissaasa aalajangiinissaq siunniunneqarpoq.

Piffissami aggersumi Nagoya-mi isumaqatigiisummut tapiliusaaq Kalaallit Nunaat akuersissanersooq Kalaallit Nunaata nalilersussavaa. Isumaqatigiisummut tapiliusaaq akuersineq Kalaallit Nunaannut qanoq kinguneqassanersooq Pinngortitamut immikkoortortamit maannakkut misissorneqarpoq.

Nuna tamakkerlugu Pinngortitamut immikkoortortaq 2012-imi "attaveqarfiit pillugit suliniut"-mik taaneqartumi siuttuusimavoq, tassanilu Kalaallit Nunaanni uumassuseqarnikkut pinngortitami nunatat pingaarutillit nassaarineqassallutik, tamannalu Kalaallit Nunaanni nunatat illersorneqartut pillugit periusissamut tunngavissiissalluni. Sulineq ilaatigut Kalaallit Nunaanni uumassuseqarnikkut nunatat pingaarutillit pillugit suliatigut nalunaarusiamik inerneqassaaq. Pilersaarut CBD-mi pisussaaffiit toqqaannartumik nanginneraat, taamaalillunilu isumaqatigiisuttip nunami maani pisussaaffinnik nunatta atulersitsineranut peqataassalluni.

8.9. Washington-imi isumaqatigiisut (CITES)

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisooqarfik suleqatigeqqissaarlugu Naalagaaffeqatigiit sulineranni Kalaallit Nunaata soqutigisaasa qulakkeerneqarnissaat, aamma aalajangiinerit, CITES-imi aalajangiiffigineqartut suliatigut ilisimasaqarluartumik tunngaveqartumik Kalaallit Nunananut toqqaannartumik attuumassutillit sulissutigineqarput.

8.10. Masarloqarfiit nunat tamat akornanni pingaaruteqartut pillugit isumaqatigiisut (Ramsar-imi isumaqatigiisut)

Ramsar-imi isumaqatigiisuttip siunertaraa masarloqarfiit nunanut tamalaanut pingaaruteqartut qulakkeerneqarnissaat illersorneqarnissaallu, kiisalu nunatat iluaqutigineqarneri piujuartitsinermik tunngaveqarluni pinissaat qulakkiissallugu.

2012-imi Pinngortitamut immikkoortortap Ramsar-imi isiginiagaa tassaasimavoq Ramsareqarfiit pillugit ilisimasaniq avitseqatigiinneq illersuinissarlu pillugu sulineq, Issittumi ajornartorsiutit isiginiarneqarnissaat siunertaralugu, aamma Issittumi Ramsar-eqarfiit pioreersut pillugit ilisimasat siaruarnissaat kiisalu nunatat nutaajusinnaasut qulakkeerneqarnissaat.

2012-imi Ramsar COP11-mi Kalaallit Nunaat peqataavoq. COP-imi pingaaruteqartoq tassaasimavoq nunat inoqqaavi pillugit oqaatsinik atuinerup pingaarnertigut allanngortinnissaa.

Pinngortitamut immikkoortortap, Nunanut Allanut Pisortaqaarfik qanittumik oqaloqatigereerlugu, ukiorpassuit ingerlanerini siunniunneqarsimasup tapersorsornissaa ingerlatiinnarneqarnissaalu pingaartuusooq saqqummiuppaa, aamma danskinut kalaallinullu suliaq pingaaruteqarsimalluni - kingullermik RIO+12-imi isumaqatigiinniarnernut atatillugu. Kalaallit Nunaat qanittumik suleqatigereerlugu tassanngaanniillu kaammattuisooqarneratigut, RIO+20 sioqqullugu oqallinnerit isumaqatigiinniarnerrillu naapertorlugit Ramsar-imut atatillugu nunat inoqqaavi pillugit oqaatsinik atuinerup allanngortinnissaanut EU-mi tapersorsorneqarnissap qulakkeerniarlugu

Danmark sulissuteqarpoq. Allanguutissamut siunnersuummut EU-p tapersuinissaa iluatsinneqarpoq tamatumalu kingunerisaanik "Indigenous and Local Communities"-mik atuineq UNDRIP-imi akuerineqartut allangortinneqarluni.

Ramsar COP11-mi Nunat Avannarliit Baltisk-imi Nunanut Suliniutini (NorBalWet) piffissami 2012 - 2013-mi pisortatigoortumik siulittaasunngorpoq. Issittumi masarsoqarfiit isiginiarlugit nunat tamalaat Ilulissani 2013-imi ataatsimiissapput.

8.11. Europa-mi avatangiisit pillugit sullissivik

Europa-mi avatangiisit pillugit sullissivimmik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut 2010-meersoq ilaatigut Europa-mi Avatangiisit pillugit Paasisutissisarfimmi Nakkutilliiffimmilu (Einetimi) alaatsinaattut NNPANI-p peqataasarnissaanut periarfissaqartitsivoq, tassungalu ilanngullugu nunat attaveqarfiusut (National Focal Points) akornanni ukiumut pingasoriarluni ataatsimiittarnerni peqataanissamut periarfissaqarluni.

Avatangiisinut immikkoortorta 2012-imi nunani assigiinngitsuni inuit attaveqaataasut akornanni ukiumut pingasoriarlutik ataatsimiittarnerni marlunni peqataasimavoq.

Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip malitsigisaanik minuttinik aqqanilinnik sivistigisumik film-imik "Mission Greenland - For a Cleaner Future" sanasoqarsimavoq. Film-imi eqqagassat pillugit iliuusissamut pilersaarummi allaaserineqartut unamminartut anguniakkallu arlalissuit saqqummiunneqarput. Film-i ilinniarfeqarfinnut assigiinngitsunut nassiussuunneqarsimavoq, taamatullu KNR-ikkut takutinneqarsimalluni.

Aammattaaq Avatangiisinut immikkoortorta eqqakkat isiginiarlugit atuartitsinermi atortussanik piareersaaneq pillugu 2012-mi Europa-mi Avatangiisit pillugit Sullissivimmik aamma Inerisaavimmik suleqateqarsimavoq. Paasisutissatigut suliniutini taakkunani siunertaq tassaavoq avatangiisit pillugit annertunerusumik paasisimasaqalernissaq.

Takussutissiaq: Juni 2013-mi "Eqqagassat – isumassarsiat isumassarsiarfissallu" atuartitsinermi atugassaq Naalackersuisut saqqummiuppaat.

8.12. WWF

Pinngortitamut immikkoortorta 2012-imi siunissami illugiilluni suleqatigiinnissaq pillugu WWF-imik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip piareersarluni suliarinerani Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit aallartitaq peqataavoq.

9. Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalackersuisoqarfik

9.1. Kalaallit Nunaata aamma EU-mi nunat akornanni inuk pillugu nalunaarsukkanik paarlaasseqatigiinneq

EU-mi nunani pisortani oqartussanik inuk pillugu paasissutissanik paarlaasseqatigiinnermi piumasarineqarpoq nuussinerni ataasiakkaani tamani inatsisitigut tunngavimmik pissarsisoqarsimanera. Datatilsyn oqaloqatigereerlugu Nalunaarsuinermi najoqqutassat pillugit isumaqatigiissusiornikkut akuersinerlu pippat. Qarasaasiaqarfik aamma inatsisileriffik Kalaallit Nunaata "nunatut allatut isumannaatsutut" akuerineqarnissaa pillugu suleqatigiippat. EU-mi nunani pisortani oqartussanik nunani tamalaani suleqateqarnermut atatillugu inuk pillugu paasissutissanik paarlaasseqatigiinneq eqaatsumik imaaliallaannartumillu ingerlasinnaalernissaa taamatut akuersinerup kingunerissavaa. Ullumikkut assersuutigalugu Eqqartuussiviit atortut naqinneqarsimasut nassiunnerisigut inummut mianernartunik suliami paasissutissanik nassiussisarput.

9.2. Kalaallit Nunaanni inuk pillugu paasissutissanik suliarinnineq

Maannakkut Kalaallit Nunaanni inuk pillugu nalunaarsukkanut pisussaaffik nalunaarsuineq pillugu inatsisitoqqanit 1978-meersuuvog. Kalaallit Nunaanni inuk pillugu nalunaarsukkanut pisussaaffiup nutarterneqarneranik sulineq, avammut sammisumik, Kalaallit Nunaat inuit pisinnaatitaaffiisa iluanni inissinneqassaaq, taamaalillunilu nunatut allatut isumannaatsutut akuerineqarnissaanut tunngavinnik pilersitsisoqarluni. Inatsisileriffik suleqatigalugu Qarasaasiaqarfimmit misissorneqarpoq inuk pillugu nalunaarsukkanut pisussaaffimmi malittarisassanik aamma inatsimmi tulaavittut Kalaallit Nunaannut suna naleqqunnerpaassanersoq. Piviusumik tamanna isumaqarpoq atortorissaarutitigut periarfissat atorsinnaassagigut peqatigisaanillu inuttut inuunerup illersorneqarnissaanut toqqammaviit qulakkeerneqarlutik pisortat pisariaqanngitsumik nammakkinngikkaluarlugit.

10. Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik

10.1. Atlantikup Avannaani Aalisarnermut Ministerit Ataatsimeeqatigiittarnerat – NAFMC

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoq, Ane Hansen, Atlantikup Avannaani Aalisarnermut Ministerit Ataatsimeeqatigiittarneranni (NAFMC) Island-imi Reykjavik-imi ulluni 2. – 5. juli 2012 peqataavoq. Ministerit ataatsimiinneranni aalisarnermi saniatigut pisat iginneqartartullu isiginiarneqarput, aqutsinermi suliniutit suut igitsisarnermik atorunnaarsitsisinnaanersut aamma niuernikkut periarfissat aamma unamminartut igitsinernut saniatigullu pisanut tunngatillugu ingerlatsinermut sunniuteqarsinnaanersut.

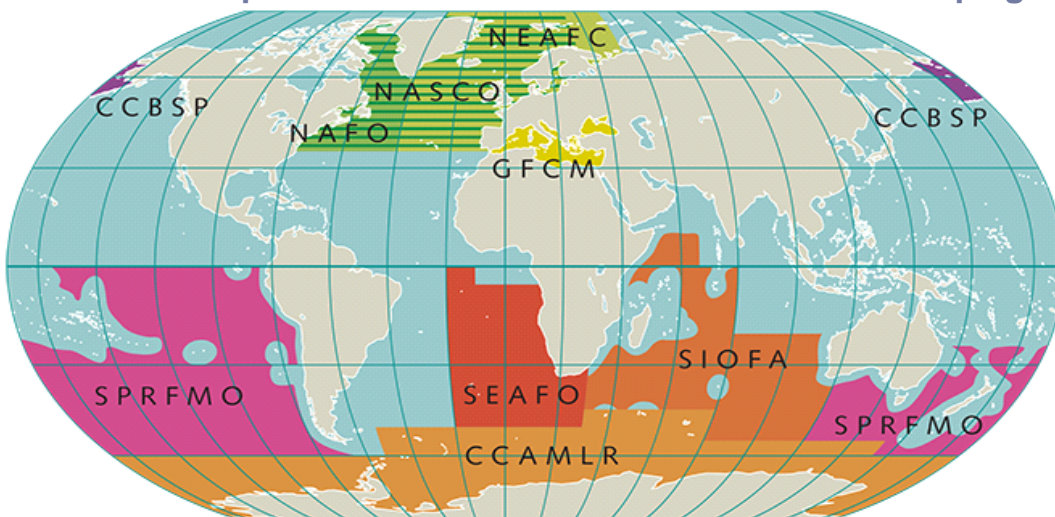
Takussutissiaq: NAFMC Reykjavik-imi

Kalaallit Nunaata aalisarnerup allanut naleqqiullugu minguitsuunera pillugu Naalackersuisoq ilisimatitsivoq, tassa aalisakkat assigiinngitsut ikitsuinnaammata. avataasiorluni aalisarnermi nigartat angisuut atorneqarput, tamatumalu kinguneralugu aalisakkanik allanik annikitsuinnarnik saniatigut pisaqartoqartarnera. Raajarniarnermi immikkoortiterissutit atorneqarput, taamaalilluni aalisakkanik inersimasunik saniatigut pisaqarneq pingitsoortinneqartarluni. Qaleralinniarluni aalisarnermi imartaqarpoq qalorsualerluni qaleralinniarniq inerteqqutaavoq – qaleraleeqqanik saniatigut pisaqarnissaq pingitsoortinniarlugu.

Naalackersuisoq aamma ilisimatitsivoq nunatsinni Naalackersuisut saniatigut pisaqartarneq pillugu nalunaarummik nutaamik akuersisimasut, saniatigut pisat annerpaamik annertussusissaat 10 %-imiit 5 %-imut appartinneqarluni.

Naalackersuisup aamma erseqqissarppaa aalisakkanik sippuisumik aalisartoqannginnissaata qulakkeerneqarnissaa pingaaruteqartoq, kiisalu uumasooqatigiit tamarmiusut illersorneqassasut. Tassunga atatillugu Naalackersuisumit erseqqissarneqarpoq EU-p nunallu allat puisinit tunisassianik niuernissamut inerteqquteqarnerisa malisigisaanik, puiserpassuit uumasooqatigiinnut tamanut annertuumik ajornartorsiutinngorsimasut.

10.2. Nunarsuup ilaani Aalisarnermik nakkutilliinermi suleqatigiiffiit

Atlantikup Avannaata Kitaani Aalisarneq pillugu Suleqatigiiffik – NAFO

NAFO-mi sulineq manna tikillugu pinertut ingerlaannarpoq.

Atlantikup Avannaata Kangiani Aalisarneq pillugu Kommission-i – NEAFC

NEAFC-mi sulineq manna tikillugu pinertut ingerlaannarpoq.

Atlantikup Avannaani Kapisillit Piujuartinneqarnissaannik Suleqatigiiffik (NASCO)

Amerika-mi Avannarlerni aamma Europa-mi kuunni kapisileqarfiusuni kapisileqarnerup suli ajorsartornerata kingunerisaanik ukiuni kingullerni “sinneqartoortoqarsimangilaq”, Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutigalugu kapisilinniarnermi iluaqusiisoqarsinnaalluni, taamaattumik piffissami 2002 - 2011-mi Kalaallit Nunaanni ukiumut kapisilittassiisutit 0 tons-inut inissinneqartarsimallutik. Nutaatut 2012-imi Kalaallit Nunaanni aalisakkerivinnut tunisassanik 35 tons-inik Naalackersuisut pisassiipput, avammulli niuerutigineqartussaannngitsunik. Taamaalilluni nunatta iluani niuerfinnik pilersuinissamut kapisilinniarneq kisimi pineqarpoq. Ajornartorsiummik takutitsisumik ICES 2008-mi naliliivoq Europa-mi Amerika-llu Avannaani kapisillit, Kalaallit Nunaata kitaanik kapisilinnik pilersuisut, oqaluttuarisaanermi aatsaat taamak ikitsigisut. Biolog-iniit 2013-imi kaammattuutaasup annikitsuaqqamik pitsanngoriartoqarsimasoq taamaallaat takutippaa. Kaammattuut taamaalilluni tassaavoq kapisillit, Kalaallit Nunaata kitaaniittartut nakkutiginninnermi killissaq inoraat, aamma kapisillit amerliartoqqissinnaanikkut piginnaasaat annikillimasut.

10.3. Aalisarnermut, Aalisakkanik tukertitsiveqarnermut, Nunalerinermut, Inuussutissanut Orpippassualerinermullu Nunani Avannarlerni Ministerråd-i – MR-FJLS

Nunat Avannarliit 2012-imi suleqatigiinneranni Norge siulittaasuvoq. Aalisarnermut tunngasup qulequtaraa ”Imaq tassaavoq siunissaq”, imaani isumalluutit nakkutiginninnerneq aamma mingutsitsinertaqannngitsumik siuariartorneq isiginiarlugit. Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoq, Ane Hansen, ulluni 28. – 29. juni 2012-imi Norge-mi Trondheim-imi Nordisk Ministerråd-ip aasaanerani ataatsimiinnerani peqataavoq.

Takussutissiaq: Nunat Avannarliit FJLS-mi ministeriit Trondheim-imi 2012

Naalackersuisup peqataanermi ilaatigut pingaartippaa pinngortitami ataqatigiinnerit tunngavigalugit imaani isumalluutit uumassusillit nakkutigineqartariaqarnerannik pillugu kalaallit kissaataat sulissutigineqassasoq, taamaalilluni pinngortitami ataqatigiinnerit atasinnaassusiat tamarmiusoq eqqarsaatigineqarluni. Kalaallit isiginninnerat malillugu, uumassuseqartut tunngavigalugit, taamatut aallaaveqarluni nakkutiginninnerneq ukiuni aggersuni nungusaataannngitsumik piniarnermik aalisarnermillu qulakkeerinnissami suleriaasissatuaavoq.

Aalisarnerup uppersarnissaa pillugu sulinerup Kalaallit Nunaannit nanginneqarnera pillugu Naalakkersuisoq ilisimatitsivoq taamaalilluni nunatsinni aalisakkanik tunisassiat pillugit akit pitsaanerpaat anguneqarsinnaallutik. Tassunga atatillugu Nunani Avannarlerni allani misilittakkanik paarlaasseqatigiinneq immikkut pingaaruteqarpoq.

Nunani Avannarlerni ministerit, Trondheim-imi katersuussimasut, sulinerup ingerlaqqinnerani inuussutissalerinnermut tunngasup pingaaruteqartumik inissisimanera pillugu ataatsimoorussamik nalunaarut akuersissutigaat. Nidaros-imi nalunaarummi inuussutissanik tunisassiorlutik inuussutissarsiortut Mingutsitsinertanngitsumik Siuariartorneq pillugu akisussaaffeqarnerat nunani avannarlerni FJLS-imi ministerinit erseqqissarneqarpoq. Tassani ilaatigut pineqarput pinngortitami ataqatigiinneq tunngavagalugu pinngortitamik iluaquteqarnek, igitsisarnerup annikillisinneqarnera, eqqakkat annikillisinneqarnerat, ilisimatusarnerup nutaaliernerullu annertunerusumik atorneqalerneru kiisalu nunarsuup ilaani naalakkersuinikkut ingerlatsinermi suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnera.

10.4. Aalisarnek pillugu EU-mik isumaqatigiissummut tapiliusaaq

Aalisarnek pillugu Peqatigiinnissamik Isumaqatigiissut tapiliussartalik tapiliussamullu ilanngussartalik Kalaallit Nunaata EU-llu 2. juni 2006-imi atsiortpaat. 2012-imi isumaqatigiissut taanna tassungalu atasoq tapiliusaaq isumaqatigiinniutigeqqinneqarput. Isumaqatigiissut nutaaq 2013-imi januarip aallaqqaataaniit 2015-imi decemberip 31-anut atuutissaaq. Nutarterineq isumaqarpoq aalisarnek pillugu isumaqatigiissut allanngortinneqassanngitsoq, kisianni tapiliusaaq immikkoortuni arlalinni nutarterneqassasoq ilaatigut paasiuminartuunera, piujuartitsinermik tunngaveqarnera aamma inuit pisinnaatitaaffii tunngasut ilaatillugit.

Aalisarnek pillugu Peqatigiinnissamut Isumaqatigiissutikkut EU-p Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnera tamatumunngalu EU-p akiliutaa malittarisassaliunneqarpoq. Akiliut ima

agguarsimavoq: aalisarnermi akiliutit, aalisariutaatillit akiliutaat kiisalu Kalaallit Nunaanni aalisarnermik suliaqartut EU-mit aningaasaliissutitigut tapiissuteqarfigineqartarneri, taassumalu akerlianik Kalaallit Nunaata aalisakkat isumaqatigiissummi allassimasut naapertorlugit amerlatigisut atugassiissutigissavai. Taakku saniatigut isumaqatigiissummiippoq aningaasatigut immikkoortitat aalisakkat annertussusaasa annertusisinnaanerinit atorneqartussat, tapiliussami annertussutit isumaqatigiissutaasimasut qaangerlugit EU-mut pisasseeqqinnissamut periarfissaqassappat.

Aalisarnek pillugu Peqatigiinnissamik Isumaqatigiissummi toqqammavigisat iluini EU-mik suleqateqarnermi isumaqatigiissutit pissusiviusut naapertorlugit 2011-mi atuutsittuarnissaa qitiutinneqarpoq, ingerlataqarfimmi tapiissutit pillugit aaqqiissuussineq naapertorlugu nalunaaruteqartarnek, kiisalu EU-mut aalisagartassiissutit tunniunneqartarneri.

Joint Committee-mi ukiumoortumik ataatsimiinneq København-imi 2012-imi november-ip naanerani ingerlanneqarpoq. Joint Committee-p ataatsimiinnerani manna tikillugu ingerlataqarfimmut tapiissutit ingerlatiinnarneqarnissaat isumaqatigiissutigineqarpoq, kiisalu inaarutaasumik aalisagartassiissutit aalajangerneqarlutik 2013-imi EU-mut tunniunneqartussat, kiisalu ingerlataqarfimmut tapiissutinik manna tikillugu sulineq nanginneqassalluni.

10.5. Kalaallit Nunaata Rusland-illu akornanni aalisarnek pillugu isumaqatigiissut 2013-imullu tapiliusap naammassineqarnera

Kalaallit Nunaat aamma Rusland 1992-mili illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarnek pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput, kiisalu aalisarnermi aamma ilisimatusarneq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiissut aqutugalugu kalaallit angallataat russit imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarput, kiisalu russit angallataat

Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnissamut periarfissaqarlutik. Isumaqatigiissut Norge-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni isumaqatigiissummut atasutut isigineqassaaq.

Anguniagaq pingaarneq tassaavoq saarullinniarluni aalisarneq pillugu teknikkikkut ilisimasat Kalaallit Nunaannit piginnarnissaat. Kalaallit Nunaat aamma Rusland ulluni 1. aamma 2. december 2012-imi Moskva-mi 2013 pillugu aalisarnermut tapiliussaq pillugu isumaqatigiinniarnit ingerlappaat, Danmark/Kalaallit Nunaata aamma Rusland-ip akornanni Aalisarneq pillugu isumaqatigiissutaat 7. marts 1992-meersoq naapertorlugu. Inernerit angusat eqqarsaatigalugit 2013 pillugu TAC-nik pisassiissutinillu aalajangersaaneq pillugu Inatsisartunut Naalakkersuisut nassuiaataannut innersuussisoqarpoq. Rusland-imik isumaqatigiissut naammaginartutut nalilerneqarpoq.

10.6. Kalaallit Nunaata Norge-llu Aalisarneq pillugu Isumaqatigiissutaat isumaqatigiissummullu tapiliussap 2013-imi naammassineqarnera

Kalaallit Nunaat aamma Norge 1992-imi illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput kiisalu aalisarneq aamma ilisimatusarneq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiissut aqputigalugu kalaallit angallataat Norge-p imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarput, kiisalu Norge-miut angallataat Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnissamut periarfissaqarlutik. Isumaqatigiissut Rusland-ip aamma Kalaallit Nunaata akornanni isumaqatigiissummut atasutut isigineqassaaq. Anguniagaq pingaarneq tassaavoq saarullinniarluni aalisarneq pillugu teknikkikkut ilisimasat Kalaallit Nunaannit piginnarnissaat, taamaalilluni iluameersumik saarullinniarneq Kalaallit Nunaanni aallartissinnaalerpat Kalaallit Nunaat piareersimalluarsinnaalluni.

Kalaallit Nunaat aamma Norge 2013 pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissummut

tapiliussaq pillugu ulluni 11. - 12. december 2012-imi København-imi isumaqatigiinniarnit ingerlappaat.

Inernerit angusat eqqarsaatigalugit 2013 pillugu TAC-nik pisassiissutinillu aalajangersaaneq pillugu Inatsisartunut Naalakkersuisut nassuiaataannut innersuussisoqarpoq.

10.7. Kalaallit Nunaata Savalimmiullu Aalisarneq pillugu Isumaqatigiissutaat 2013-imullu isumaqatigiissummut tapiliussaq

Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut 1997-mili illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput kiisalu aalisarneq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiissut aqputigalugu kalaallit angallataat Savalimmiut imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarput. Isumaqatigiissummi illugiilluni pisassiissutit annikitsuinnaat pineqarput, kisiannili Kalaallit Nunaata aalisarnikkut Savalimmiunik allatigut attaveqarnera pissutigalugu pingaaruteqartutut isigineqarluni, siullermik suleqatigiiffissuarni NAFO-mi aamma NEAFC-mi. Ukiut tamaasa isumaqatigiissuteqartarnissamut atatillugu anguniagaq tassaavoq kalaallit angallataat pillugit aalisarnissamut periarfissat eqqarsaatigalugit pitsaanerpaamik angusaqarniarneq.

Isumaqatigiissut naapertorlugu savalimmiormiut aamma kalaallit aallartitaat ulluni 6. - 7. december 2012-imi ataatsimeeqatigiipput, aamma illugiillutik 2013 pillugu aalisarnissamut periarfissat pillugit isumaqatigiinniarnit.

Inernerit angusat eqqarsaatigalugit 2013 pillugu TAC-nik pisassiissutinillu aalajangersaaneq pillugu Inatsisartunut Naalakkersuisut nassuiaataannut innersuussisoqarpoq. Isumaqatigiissut ilaannikkut allanut atatillugu isumatigiinngissutaasinnaasut iluarsineqarnissaannut atorneqartarsimavoq.

10.8. Kalaallit Nunaata, Island-ip aamma Norge-p (Jan Mayen) akornanni Imartani Ammassanniarneq pillugu Island-imik aamma Norge-mik isumaqatigiissut

Island-imi aamma Kalaallit Nunaanni ilisimatut isumaqarput ukiuni kingullerni ammassat kimmut illikarsimasut, taamaalilluni siusinnerusumut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata aalisarnermut killeqarfigisaata iluani ammassaqarnerulerluni. Tamanna uppersarnerqarsinnaappat allanngornerlu ataavartussatut ilimagineqarlunnarpat Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutit atuuttup atorunnaarsinnissaa eqqarsaatigissavaa, isumaqatigiissutissamilu nutaami piumasaqaatit pisassiisutinit tamarmiusunit pisassat ilaat amerlanerusut piumasaralugit.

10.9. Issittup Imapiani siunissami aalisarnissamut periarfissaasinnaasunut tunngasunik oqallinnerit

Issittup Imapiani siunissami inuussutissarsiutigalugu aalisarsinnaaneq pillugu atorfilittat Washington D.C.-mi april – maj 2013-mi ataatsimiinneranni Naalakkersuisut sinniisoqarput. USA-mi Nunanut Allanut Ministeriaqarfiup ataatsimiinnissamut qaaqquisuullutillu aaqqissuussisuupput, tassani Issittup Imapianut naalagaaffiit sineriiallit, Arctic 5, qaaquneqarlutik. Kunngearfiup aallartitaanut ilaasunik Kalaallit Nunaat sinniisoqarpoq.

Naalagaaffeqatigiiffiup iluani akuerineqarpoq, Kalaallit Nunaat Issittup Imapianut sineriaqartuunini pissutigalugu, taava aamma kalaallit soqutigisaat Naalakkersuisullu isummernerat Kunngearfiup inissisimanissaata aalajangersarnerani oqimaannerpaajutinneqarmata.

Naliginnaasumik nunat akornanni pinngortitami ataqatigiinnerit aamma aalisakkat uumasullu assigiinngitsut imminnut sunniiveqatigiinneri pillugit ilisimatuussutsikkut annertunngitsumik ilisimasaqartoqarpoq. Aamma Issittup Imapiani taassumalu eqqaani uumasut atugaat

allanngoriartuinnartut pillugu ilisimasat naammannatik. Arctic 5-ermiuni nalinginnaasumik isumaqatigiissutigineqarpoq imarpik pillugu ilisimatuussutsikkut ilisimatusarneq aamma suliniuteqarneq nukittorsarneqassasoq, ilisimatusarfiillu arkornanni suleqatigiinneq annertusineqassasoq. Taamaattumik ukiumi kingusinnerusukku Norge-mi isumasioqatigiissitsisoqassaaq, tassanilu nunani ilisimatusarfiit akornanni oqaloqatigiinneq nanginneqassalluni. Tamanna Naalakkersuisunit soorunami tapersersorneqarpoq.

Issittup Imapianik maannakkut suli inuussutissarsiutigalugu aalisartoqanngilaq. Aamma imaq taanna pillugu killilersuisumik aalisarneq pillugu suli suleqatigiiffeqanngilaq. (Immikkoortoq 10.2 naapertorlugu) Arctic 5-ermiuni nunat akornanni imarpimmi siunissami unioqutitsisumik aamma malittarisassarsiunneqarsimannngitsumik aalisarsinnaanermik pinngitsoortitsisinnaasumik inatsisitigut imaluunniit politikikkut aaqqiisoqarnissaa pillugu nunat akornanni oqaloqatigiinnerit aallartinneqassasut isumaqatigiissutigineqarpoq, imaq pillugu malittarisassaqaartitsisumik aalisarneq pillugu suleqatigiiffimmik pilersitsisoqarnissaata tungaanut.

Issittup Imapiani aalisarneq eqqarsaatigalugu mianersortumik tunngaveqarnissaaq Naalakkersuisunit malinneqarpoq, tassa nungusaataannngitsumik inuussutissarsiutigalugu aalisarnerup aallartinnissaanut ilisimatuussutsikkut ilisimasat pisariaqartut suli pigineqanngimmata. Immikkoortumi pinngortitami ataqatigiinnerit qanoq imminnut sunniuteqarneri pillugit ilisimasat, aamma kujatinnguani pinngortitami ataqatigiinnernut qanoq sunniuteqarnerisut aamma assut amigaatigineqarput. Taamaattumik immikkoortumi unioqutitsisumik malittarisassarsiunneqarsimannngitsumillu aalisarsinnaaneq pinngitsoortinniarlugu suliniuteqarnissaaq oqaloqatigiinnissarlugu Naalakkersuisunit tapersersorneqarpoq, inatsisitigut politikikkullu aaqqiinnerit pisariaqartut inissinneqarnissaasa tungaannut – aamma inuussutissarsiutigalugu aalisarsinnaanermik akuersisumik biolog-iniit ilisimannittoqalerpat inassuteqartoqarpallu.

Oqaloqatigiinneq taanna Arctic 5-ermiuni tullianik ataatsimiinnermi nanginneqassaaq, taanna 2013-ip affaani kingullermi Nuummi ingerlanneqassalluni.

10.10. Atlantikup Avannaani Miluumasut Imarmiuat pillugit Suleqatigiiffik – NAMMCO

Kalaallit Nunaat - Norge, Island aamma Savalimmiut peqatigalugit Atlantikup Avannaani Miluumasut Imarmiuat pillugit Suleqatigiiffik (NAMMCO) ilaasortaavoq. NAMMCO 1992-imi pilersinneqarpoq aamma Atlantikup avannaani miluumasut imarmiuat pillugit allanngutsaaliuinermik, aqutsinermik misissuinermillu suliaqarluni. Nunat allat soorlu Canada, Rusland aamma Japan NAMMCO-mi alaatsinaattut peqataasarpud. Ukiumoortumik ataatsimiinnerit 21-issaat Svølvær-imi september-ip qaammataani ingerlanneqarpoq. NAMMCO-p ukiunik 20-nngortorsiorneranut atasumik Kalaallit Nunaata nunat ilaasortaasut NAMMCO-mi akisussaasut ministerit ataatsimeeqatigiinnissaannut aggersaavoq, qulequtaralugu: "NAMMCO ukiuni tulliuuttuni 20-ni".

Ministerinit isumaqatigiissutigineqarpoq Imaani pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissut (UNCLOS) naapertorlugu nunarsuup ilaani aqutsinikkut suleqatigiiffittut inissisimanini NAMMCO-p naammassigaa, aamma ilisimatuussutsikkut patajaatsumik tunngaveqarluni aqutsinikkut ingerlatsinermi sulinini naammassillugu.

Kiisalu Ministerit inerniillutik NAMMCO imaani miluumasunik aqutsineq pillugu nunat tamalaat suleqatigiinnerini siunissami unamminartut naapinnissaannut piareersimalluartoq.

NAMMCO-mi nunatta kisimi iluaqutigisaani imaluunniit nunat sanilit peqatigalugit iluaqutigisaani imaani miluumasut tamarmik nungusaataannngitsumik iluaqutiginissaannut Naalakkersuisut suliaqarput. Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut kissaatigivaat biolog-it siunnersuinerat pissarsiarineqarsinnaasoq pitsaanerpaaq qulakkeerneqassasoq – piniarnermik inuussutissarsiteqartunik siunnersuinerup saniatigut – imaani isumalluutunik aqutsinermut atatillugu.

2012-imi ukiut siulii assigalugit siusinnerusukkut NAMMCO-p inassuteqaataasa atulersinnissaannut kiisalu ajornartorsiteqarfiusinnaasuni nungusaataannngitaumik iluaquteqarneq pillugu sulinerup nukittorsarnissaanik Naalakkersuisut suliaqarput. Tassunga atatillugu piniarnermik inuussutissarsiteqartuniit peqataasoqarluni tapersersuisoqarpoq taamaalluni suleqatigiinnissamut tunngavik annertusineqarluni.

Imaani miluumasunik piniarnissamut iluaquteqarnissamullu pisinnaatitaaffik NAMMCO-mi tunngavinni tamatigut atatitsisuusimavoq. Tassani aamma ilaavoq pisinnaatitaaffiup taassuma kingunerimmagu piniarnerup nungusaataannngitsumik ingerlanneqarnissaannut pisussaaffeqarneq taamaallunilu uumasut anniarsinnaanerit annikillissillugu. Piniariaatsit taakkuninnga pitsannguutaasinnaasut taamaattumik NAMMCO-p manna tikillugu sulinerani qitiusumik inissisimappud. Tamanna pingaartumik NAMMCO-mi piniariaaseq pillugu suleqatigiissitap aqqqissugaani isumasioqatigiinnerni assigiinngitsuni ingerlanneqarsimavoq.

Ministerit ataatsimiinnerisa nalaanni oqallinnerni NAMMCO-mi Siunnersuisoqatigiinnit aalajangerneqarpoq suleqatigiissitamik pilersitsisoqassasoq. Suleqatigiissitap 2015-imi "Imaani miluumasuniit inuussutissatissat isumannaatsuuneri nerisassallu pillugit ataatsimeersuarneq" nunani tamalaani pisussap ingerlanneqarnissaanut periarfissanik misissuissaaq, tassani imaani miluumasunit tunisassianik atuineq nunarsuaq tamakkerlu inuussutissat isumannaatsuunerinut atatillugu misissorneqassallutik.

Alapernaarsuinermit Misissuinernullu Ataatsimiititaliaq nalunaaruteqarpoq marts-ip qaammataani 2013-imi NAMMCO-mi alaatsinaattunut pikkorissartitsinerup aallartinneqarnissaa pilersaarutaasoq. Siunertaq tassaavoq piukkunnartunik alaatsinaatoqalernissaaq. Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu piniarnermik aalisarnermillu nakkutilliisut akuutinneqassappud.

Ukiumoortumik tullianik ataatsimiinnissaaq ukiut marlukkaarlugit ataatsimiittalernermit nuunnermi

atatillugu 2014-imi upernaakkut ingerlanneqassaaq.

10.11. Arfanniarneq pillugu nunat tamalaat Ataatsimiititaliarsuat – IWC

Nunat tamalaat Arfanniarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuat (IWC) tassaavoq nunani tamalaani suleqatigiiffik 2012-imi nunarsuaq tamakkerlugu nunanik 89-nik ilaasortaartoq, nunarsuarmi arfernik angisuunik eqqortumik aqutsinermik isumaginnittussaq, taamaalillunilu arfanniarnep ineriartortittuarnissaa periarfissaalersillugu. 1986-mili nunarsuaq tamakkerlugu unitsitsigallartoqarpoq. Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiit ataanni ilaasortaavoq.

Kunngaqarfik Danmark taannaavoq IWC-p tunngavigisaanik isumaqatigiissummik atsiorsimasooq. Taamaalilluni IWC-mi ataatsimiinnerni qallunaat aallartitaannut ilaasuvoq. Arferit angisuut pillugit Nunanut Allanut Ministeriaqarfimmik qanittumik aaqqissugaalluarmillu Naalakkersuisut siusinnerusukkat suleqateqarsimapput, tamannali 2012-imi ajornartorsiutinik sunnerneqarsimavoq. Suleqatigiinneq Naalagaaffeqatigiit IWC pillugu suleqatigiissitaani aaqqissugaavoq, tassani aamma Savalimmiuni Naalakkersuisut sinniisoqarlutik.

Piujartitsinermik tunngaveqartumik iluaquteqarneq pillugu tunngaveqarneq Naalakkersuisunit tapersorneqarpoq aamma siunissami qanittumi siunissamilu ungasinnerusumi Kalaallit Nunaanni arfanniarnissamut suli periarfissaqarnissaq sulissutigalugu. Naalakkersuisunit annilaagassutigineqarpoq piujartitsinermik tunngaveqarluni iluaquteqarneq pillugu tunngaviup qajannarsisikkiartuinnarnera piffissap ingerlanerani Kalaallit Nunaata

arfanniarnissamut periarfissaa aserussagaa. Arfernik mikisunik aqutsinissamut IWC-p piginnaatinneqannginnissaa pillugu Naalakkersuisut suli sulissuteqarnerat aamma anguniagaavoq.

2012-mi ukiumoortumik ataatsimiinneq

Nalinginnaasumik IWC ukiut tallimakkaarlugit pisassiissutinik agguasarpoq, taamaattorli nutaamik siunnersuuteqartoqartillugu pisassiissutit ataasiakkaat qaqinneqarnissaannut periarfissaqartarluni. Pisassiissutit sumiiffimmi atugassatut aalajangigaapput, taamaalillunilu Kalaallit Nunaannit arfernik tunisassianik nerineqarsinnaasunik niuernikkut avammut niuernissaminut periarfissaqarnani.

Suleqatigiiffiup malittarisassaani piumasaqaatit aamma isumaqatigiissut tunuliaqutaralugit Kalaallit Nunaata pisassiissutitigut noqqaassutini saqqummiuppai, Ilisimatuussutsikkut Ataatsimiititaliamit (VK) sularineqarsimasooq aamma piujartitsinermik tunngaveqartut akuerineqarsimasooq. Ukiumoortumik ataatsimiinnermi saqqummiussinissaq sioqqullugu taamatut qaffasitsigisumik pisassiissuteqarneq akuerineqarsinnaanngitsooq pillugu EU-mit aamma Buenos Aires-ermiuniit (BAG) saaffiginnittoqarpoq, kisitsillu appartikkusullugu. Kalaallinut pisassiissutit pillugit VK-mit siunnersuineq akuersinerlu kiisami ukiumoortumik ataatsimiinnerup aallartinnissaani tunniunneqarput.

Paatsoorussutaasinnaasunik qulaajaasinnaaneq imaluunniit paasissutissanik itisiliinissamut pisariaqartitsineq pillugu paasinasarnissaq ilaatigut BAG-mik aamma EU-mik isumaqatigiissutigineqarpoq.

Immikkoortulli taakku marluullutik maannakkut pisassiissutinut, ikinnerusunulluunniit inissisimanertik sukkasuumik nikikkumajunnaarput, taamaalilluni pisassiissutit pillugu noqqaassummi isumaqatigiissuteqarnissamut periarfissat tamarmik mattunneqarlutik. Taasisoqarpoq Kalaallit Nunaata taasinerit 75 %-ii pisariaqartut qulakkeerneqarnatik. Tamanna isumaqarpoq piffissami 2013 - 2018-mi IWC-mi Kalaallit

Nunaannut arfattassat pillugit aalajangiisoqarnani pisoqartoq.

Tamanna pissutigalugu VK-mit inassutigineqartut pisassiissutit Kalaallit Nunaannit aalajangiussimaneqarput nunattalu 2013 – 2014-mut pisassiissutit aalajangiussimallugit.

Piffissami tulliuuttumi suliniutitigut ilimagisat

IWC ilisimaneqartutut arfanniarnermut tunngatillugu illuatungeriit sakkortuumik avissaartuullutik isummanut tamatigut saqqummiussiffiusarpoq. Peqatigisaanik suleqatigiiffimmi Alaska-mi, Rusland-imi, Kalaallit Nunaanni kiisalu St. Vincent and the Grenadines-imi nunat inoqqaavi killeqartumik arfanniarnissaat pillugu isumaqatigiittoqarsimavoq, tamanna aarlerinangitsumik ingerlanneqarpat, tassa ilisimatuussutsikkut ataatsimiititaliamiit nalunaarut malillugu arfernit pineqartunit pisarineqarsinnaasut missiliuinerit aamma arferit neqaannik pisariaqartitsineq uppernarsarneqarsimasoq ataqqillugit.

2012-imi ukiumoortumik ataatsimiinnermi isumaqatigiissummi maleruagassanik nassuiaarnernut tunngatillugu isumaqatigiinnginnerit aamma Kalaallit Nunaanni neriniartarfinni arfernit tunisassianik tunisinerit pillugit akerliliilluni tunngavilersuuteqarnerit, neqit allangortinneri pillugit nalunaarsukkat naammagnngininneri pillugit pisuutitsinerit kiisalu kalaallit pisassiissutit pillugit piumasaqaataat, ilisimatuussutsikkut inassuteqaammut sanillunneqartut, taamaalillunilu siusinnerusukkat pisassiissutaasimasunit annertunerunerisa kingunerisaannik 2012-imi ukiumoortumik ataatsimiinnermi 2013 - 2018-mut pisassiissutit pillugit kalaallinut pisassiissutit amerlanerussuteqartunit itigartinneqarput.

Ataatsimiititaliarsuarmi tullianik ataatsimiinnissaq tassaavoq 2014-imi aasaanerani pisussa, ukioq allortarlugu ataatsimiittalernissaq pillugu aalajangiineq naapertorlugu. Taanna kingumut pisassissutit ukiorissavaat, tassa ataatsimiinnermi tassani Kalaallit Nunaat piffissamut 2015 - 18-mut pisassiissutinik angusaqassamat kiisalu piffissamut 2013 - 2014-mut nunap pisassiissutit aalajangiinera pillugu nassuiaateqassalluni.

Naalakkersuisoqarfiup naliliinera malillugu EU-p ataatsimoortunngorlugu pilersinneqarnera ilaatigut Kalaallit Nunaannut pisassiissutit nutaat pissarsiarinissaannut, ilaatigullu siunissami ungasinnerusumi nungusaataangitsutut pisassiissutaaneri pillugit biolog-init inassutaareersut pisassiissutit piginnarnissaannut Kalaallit Nunaannut/Danmark-imut periarfissaarutsivoq.

Naalagaaffeqatigiinnit isigalugu aamma pingaarpoq arfanniarnert tamarmik IWC-mit nakkutigineqalernissaat Ataatsimiititaliarsuarmut siunniunneqarmat. Tamanna ilaatigut isumaqarpoq Savalimmiuni aamma Kalaallit Nunaanni arfernik mikisunik piniarneq pillugu piginnaatitaanissamik kissaateqarneq. Arfernik mikisunik aqutsinissamut IWC piginnaatitaangilaq. Naalakkersuisut erseqqissumik isumaat tassaavoq arfernik mikisunik aqutsineq nunarsuup ilaani aamma nunat marluk akornanni aqutsinikkut suleqatigiiffiisa ataaniittoq.

2013-imi aamma 2014-imi arferit angisuut pillugit nammineq pisassiineq pillugu siusinnerusukkat Naalakkersuisut aalajangiisimanagerat Naalakkersuisut maannakkut issiasut maj 2013-imi uppernarsarpaat.

Danskit naalakkersuisui juni 2013-imi nalunaarput juni 2014-imit atuutilersumik Kunngaqarfik ukiup naanerani IWC-mit aninissaa nalunaarutigissallugu aalajangersimallutik, pisanik aamma pisassiissutinik aalajangersaasarneq pillugu naammaginartumik aaqqiissummik nassaartoqarsimangippat. Danskit naalakkersuisuisa aalajangiinerat Nunanut Allanut Naalakkersuinikkut ingerlatsinermut Ataatsimiititamut ulloq 20. juni 2013-imi saqqummiunneqarpoq.

Taamatut aalajangiinermut Namminersorlutik Oqartussat akerliliisimapput.

10.12. Uumasunik Nungutaanissamik Ulorianartorsiortunik Niuerneq pillugu Isumaqatigiissut (CITES)

CITES-imi allattuiffik I uumasunik pisassiissutigineqartunik ukuninga imaqarpoq:

tikaagulliusaaq, arfivik, kigutilissuaq aamma tikaagullik (Tunu).

CITES-imi allattuiffik II uumasunik pisassiissutigineqartunik ukuninnga imaqarpoq: qilalugaq qaqorta, qilalugaq qernertaq, niisa, tikaagullik (Kitaa) aamma nanoq.

CITES-imi allattuiffik III uumasumik pisassiissutigineqartumik uuminnga imaqarpoq: aaveq.

CITES COP16-mi nannut

CITES COP16-mi (Washington-imi isumaqatigiissut) Thailand-imi, Bangkok-imi, 3. – 14. marts 2013-imi ingerlanneqartumi qallunaat aallartitaanni APNN peqataavoq.

Ataatsimeersuarnermi pingaarnertigut immikkoortut pingasut kalaallit soqutigisaat ilaapput, pingaartumik nannut CITES-ip allattuiffianut I-imut nalunaarsugaalernissaa pillugu USA-p siunnersuuta.

2012-imi upernaamili, nannut allattuiffimmut ilanngunneqarnissaanut siunniussaqaarnertik pillugu tusarniaanermik USA nassiussimalli, ilimagineqareerpoq siunnersuut naggataatigut akuerineqarumaartoq. Taamanikkut tusarniaanermut akissuteqarnermini Kalaallit Nunaannit uparuarneqarpoq CITES-imi inissinneqartut uumassuseqarnikkut piomasaaqaatit aamma peqataasut ataatsimeersuarnerini kingullerni marlunni nutarterneqartut malillugit tamatumunnga tunngavissaqanngitsoq.

Allattuiffik I-mi nalunaarsugaanissamut piomasarineqarpoq:

- ◆ uumasut malunnaatilimmik ikileriarsimassasut
- ◆ uumasut uumaffigisaata annertussusia pitsaassusaalu annikilleriarsimassasoq
- ◆ imaluunniit siuliani piomasaaqaatit marluk siunissami naammassineqarnissaannut takussutissaqassasoq.

Peqataasut ataatsimeersuarnissaat sioqqullugu qaammatini naapitsissutaasinnaasumik siunnersuuteqarniarluni EU sulissuteqarpoq, taannalu USA-p siunnersuutaanik suliarinninnermi saqqummiunneqarluni. EU-p aamma tassunga

atatillugu Kalaallit Nunaannut tusarniaavoq, siunnersuutilli imarisaa ataatsimeersuarnerup ingerlanerani suliarineqarpoq, tassa EU-mi ilaasortat naapeqatigiissitsinissaq angusinnaanngimmassuk. EU-p naalagaaffiit nanoqarfiusut (Polar Bear Range States) ataatsimiigiaquai, kikkullu tamarmik akuerisinnaasaannik aaqqiissummik nassaarniarsarluni. Suliarinninnermi siusissukut paasineqarpoq USA aamma Rusland naapeqatigiissitsiniarnermut peqataaniangitsut, aalajangersimallutillu USA-miit aallaqqaammut siunnersuutigisaq suli sulissutigerusullugu. Canada-miut aallartitaat suleqatigiinnissamut kajumissuseqarput, imarisaatali ilaanut sakkortuumik akerlillitullutik, pingaartumik nannut pillugit eqqussuinnikkut pisassiissutinik atulersitsinissamut periarfissamut. Kalaallit Nunaat danskit aallartitaannut ilaasutut EU-p siunnersuutaata annertuallaarnissaa pingitsoortinniarpa. Avammut niunermi pisassiissuteqalernissamut periarfissaqarnerup kingunerisinnaavaa pisassiisoqannginnera, tamatumalu piviusumik assigalugu nannut allattuiffik I-imut nuunneqarneri. Tamanna nunat ilaasortaasut arlallit oqaaseqarnerminni piomasarivaat.

Inersuarmi pingaarnertigut taasinerup takutippaa nunat amerlanerusut USA-p siunnersuutaanut tapersersuinissamut qularunnaarsinneqarsimanngitsut. EU-p siunnersuutaanut tapersersuisoqalaarneruvoq, taanna nannut amiinik niuerneramik qaninnerusumik nakkutillinissamut CITES periarfissinneqarmat, nannut allattuiffik I-imut ilanngutinngikkaluarlugit. Naggataatigut nunat amerlanerit pisut sammisallu 2016-imi peqataasut ataatsimeersuarneranni qaqinneqaaqqinnissaa utaqqerusunneruvaat, taamanikkut nalunaarsukkat annertunerusut pigineqalerpata.

Siunnersuutit taakku marluk arlaannaalluunniit akuerineqarnissaminnut 2/3-mik amerlanerussuteqanngillat.

10.13. Pinngortitap

Allanngutsaaliornera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat – IUCN

Pinngortitap Allanngutsaaliornera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat (IUCN) tassaavoq pinngortitap allanngutsaaliornera pillugu suleqatigiiffik nunarsuarmi pisoqaanersaq anginersarlu, pinngortitami uumassuseqartut assigiinngissitaartuunerinik allanngutsaaliuinerinik nungusaataanngitsumillu iluaquteqarnissamik siunertaqartoq. Suleqatigiiffimmi ilaasortat tassaapput naalagaaffiit, naalagaaffinni oqartussat kiisalu soqutigisaqatigiilluni suleqatigiiffiit (NGO). Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiit aqputigalugit ilaasortaavoq. Maannakkut IUCN-imi ilaasortat 1.264-iupput, taakkunannga naalagaaffiit 92-it, naalakkersuisunut sinniisut 124-it aamma nunani NGO-t 899-it aamma ilanngullutik peqataasut 42-t.

IUCN Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffimmik inerisaasimavoq aamma naasut uumasullu aarlerinartorsiortinneqartut pillugit nunani tamalaani Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffinnik saqqummersitsisarlu. Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffimmi naasut uumasullu nungutaasinnaanernik nalilersuisarpoq uumasooq pineqartoq pitsaassutsikkut amerlassutsikkullu piumasaqaammik ataatsimik arlalinnilluunniit naammassinersooq inissillugu.

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik (APNN) Korea-mi Kujallermi oktoberip qaammataani 2012-imi nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarneranni kingullermi ilanngussaqqarpoq, tassani Skov- og Naturstyrelsi Naalagaaffeqatigiit sinnerlugit peqataalluni. Sammisaniit nunatsinnut annertunerpaamik pingaaruteqartuni taaneqarsinnaavoq Issittumik illersuineq, nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii aamma nunarsuup kissakkiartornerata Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffianut pingaaruteqarnera.

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup aamma APNN-ip Kalaallit Nunaanni Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffik 2007-meersooq, IUCN-imi piumasaqaatit malillugit 2008-p aallartinnerani saqqummiuppaat, nutaanik ilisimannittoqalerpat sukkanerusumik nutarterneqarsinnaasoq.

Tullianik ataatsimeersuarneq 2016-imi upernaakkut pissaaq.

10.14. Qilalukkat Qaqortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommission-i – JCNB

Canada-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni Qilalukkat Qaqortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommission-i (JCNB) 1989-meersooq Canada-p aamma Kalaallit Nunaata ilaasortatut suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummik (MoU) tunngaveqqarpoq - NAMMCO alaatsinaattutut ilaasortaalluni. JCNB Baffinbugt-imi qilalukkat qernertat qaqortallu ataatsimoorussat pillugit uumassuseqarnikkut aqutsinikkullu siunnersuisarpoq, NAMMCO-lu Davis Stræde-mi aamma Tunumi, Canada-miinngitsunik uumassunut atatillugu aqutsinikkut siunnersuisarluni, kiisalu Kalaallit Nunaata eqqaani qilalukkanik qaqortanik qernertanillu ilisimatusarnermik suliaqarluni.

Ilisimatuussutsikkut ataatsimiinneq februar-ip qaammataani 2012-imi København-imi ingerlanneqqarpoq. Ilisimatuussutsikkut ataatsimiititaliap ilisimatuussutsikkut nalunaarusiat 19-it misissorpai, taakkulu tunngavigalugit Baffinbugt-imi qilalukkat qaqortat qernertallu aqunngitsumik ineriartornerat takutillugu.

JCNB-p kingullermik ileqqusumik ataatsimiinnera Iqalunni august-ip qaammataani 2012-imi ingerlanneqqarpoq. Qilalukkanik qernertanik qaqortanillu Kalaallit Nunaannut pisassiissutit pillugit 2012 - 2015-imut inassuteqaat ukiuni pisassiiffiusumi 2009 - 2012-meersooq assigaa, tassa nalunaarsukkat nutaat allannguinnissamut pissutissaqartitsinngimmata. Aqunngitsumik ineriartortoqarneranut takussutissaqqarpoq, kisiannili pisassiissutit qaffanneqarnissaannut inassuteqarnissamut naammannatik. Kalaallit Nunaannut pisassiissutit ukiunut pingasunut 2009 - 2012-mut aqutsinissamut pilersaarut aqputigalugu JCNB-miit uumassuseqarnikkut aqutsinikkullu inassuteqaatit malissimavaat aamma tamanna nangingneqalersaarlu.

Canada-miit aamma Kalaallit Nunaanniit piniartut kommission-imi oqallinnermi assut pingaaruteqarsimapput. Uumasunik piniagassanik

aqutsinermut ilisimatuussutsikkut tunngaviit naammassineqarnissaat siunertaralugu sumiiffinni piniartunik suleqateqarnikkut atuisut ilisimasaannik atuinerup annertusiartortup suli naleqarnera pingaaruteqarneralu kommission-imit akuerineqarpoq.

NAMMCO-mi qilalukkanut qaqortanut qernertanullu tunngatillugu apeqqutit ilaanik suliaqarneq pillugu Nunavumik / Canada-mik oqaloqateqarneq Kalaallit Nunaannit aallartinneqarpoq aamma Canadap NAMMCO-mi ilaasortaanissaanut qaaqqusissut suli ataseq oqaatigalugu.

Nunat ilaasortat arlaannaalluunniit taamanikkut uumasut ataasiakkat pillugit ilisimasat amigaatigineri pissutigalugit nammineq qilalugaatiminni ajortumik piujuartitsinermik tunngaveqarnermik nalunaaruteqanngillat.

Siusinnerusukkut inassuteqaatit atulersinnissaat kiisalu nungusaataangitsumik iluaquteqalernissaq siunertaralugu Naalakkersuisut sulinertik nangissavaat. Tassunga atatillugu ilimagineqarpoq pimoorussisumik peqataasoqassasoq aamma piniarnermik inuussutissarsuiteqartut ilanngussisassasut taamaalilluni suleqatigiinnissamut tunngavik annertusilluni.

Tullianik ataatsimiinnissaq Kalaallit Nunaanni, maj-ip qaammataani 2014-imi ingerlanneqassaaq. Ataatsimut kommission-imi nalilerneqarpoq ukiup taamaalineru ingerlatsivinnut ilisimatuussutsikkullu peqataasunut ataatsimiinnerup ingerlanneqarnissaa naleqqunnerpaasoq.

10.15. OSLO-MI ISUMAQATIGIISSUT

Danmark Kalaallit Nunaat sinnerlugu Oslo-mi isumaqatigiissummik taaneqartumut, The International "Agreement on the Conservation of Polar Bears and their Habitat" 1973-meersumut akuersisimavoq, tassani siunertaq pingaarneq tassaalluni nannut ataatsimoorunneqartut pillugit nannut pillugit ilisimatusarneq illersuinerlu pillugit naalagaaffiit akornanni suleqatigiinnissaq. Suleqatigiinneq taanna annerusumik IUCN-imi nannut pillugit immikkut sammisaqartukkut (PBSG) ingerlanneqarpoq. Kalaallit Nunaat suleqatigiinnermi tassani sinniisuni toqqarsimasut

aqqutigalugit pimoorussilluni peqataavoq. Isumaqatigiissummi ataatsimoorussanik nanoqartut nunat akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqassasoq kaammattuutigineqarpoq.

Siunertaq tassaavoq nannut ilisimatusarfigineqarnissaat illersorneqarnissaallu pillugit nunat nanoqarfiusut suleqatigiinnissaat. Aaqqissuussineq tassaavoq ukioq allortarlugu nunat nikittaallutik oqaloqatigiinnikkut ataatsimiittarnerit, tamanna 2007-mi aallarteqqinneqarluni. Allattoqarfimmik pilersitsisoqarnikuunngilaq. Isumaqatigiissummi pisussaaffiit nunani naammassineqartarput aamma nunat ataatsimoorussamik nanoqarfiusut akornanni ataqatigiissaarisooqartarluni. Ingerlatsinermi ilisimatusarnikkullu ataqatigiissaarinissamut pisussaaffik naammassineqartarpoq Pinngortitaleriffimmi ilisimatuut aamma Naalakkersuisooqarfimmiit ingerlatsinermut sinniisut PBSG-mi peqataasarnerisigut.

2012-imi immikkut ittumik PBSG-mi ataatsimiittoqarpoq, taanna ingerlatat suliallu aaqqissuuteqqinnerinut atorineqarluni, ukiup appassaanni naalagaaffinni nanoqartuni maannakkut aalajangersimasumik oqaloqatigiittoqartarnera, aamma PBSG nunanut nanoqarfiusuniit suliassarpassuarnik tunineqartarnera innersuussutigalugu. Siunertaq tassaavoq immikkoortut suliniuteqarfiusut siunissamilu aallunneqartussat ataqatigiissarneqarnissaat.

2012-imi oqarasuaatikkut arlaleriarluni ataatsimiittoqarpoq 2013-imi ataatsimiinnissaq piareersarniarlugu, tassunga ilanngullugu nannut pillugit illersuineq ilisimatusarnerlu pillugu ataatsimoorussamik nunanilu periusassatigut pilersaarutit piareersarneqarneri. Aammattaaq nannut CITES-imi allattukkanut ilanngunneqarnissaat USA-p siunnersuutaa pillugu oqarasuaatikkut ataatsimiittoqarpoq, taanna CITES COP16-mi, marts-ip qaammataani 2013-imi suliarineqartussaammat.

2013-imi ukiup affaani siullermi ataatsimiinnermi naatsorsuutigineqarpoq nannut pillugit nunani periusissanut iliuuseqarnissamullu pilersaarut naammassineqarsimassasut. Soorlu aamma nannut pillugit ajornartorsiutinik taaneqartunut, najugaqarfigineqartunut qanillisunik, inunnik

aporaannerit annikillisinniarlugit,
ataatsimoorussamik nalunaarsuiffimmik
pilertsisinissaq sulissutigineqartoq.

10.16. Nannut pillugit Joint Commission-i – JCPB

Oktober-ip qaammataani 2009-mi Kane Bassin-
imi aamma Baffin Bugt-imi nannut
ataatsimoorussat pillugit siunissami
ataatsimoorluni ingerlatsinissaq
ilisimatusarnissarlu pillugit Kalaallit Nunaata,
Canada-p / Nunavut akornanni suleqatigiinnissaq
pillugu isumaqatigiittoqarpoq (MoU). Davis
Stræde-mi nannut manna tikillugu
suleqatigiinnermut tassunga ilaatinneqanngillat,
tassa nannut katitigaanerat 100 %-imik
ilisimaneqanngimmat.

Kommission-imi marloriarluni
ataatsimiittoqarsimavoq, kingullermik 2010-mi,
tullialu 2014-imi ingerlanneqassasoq
ilimagineqarluni, 2011-mi aallartinneqartunit
biolog-iniit misissuinerniit nalunaarsukkat nutaat
pigineqalerpata.

2011 - 2012-mi suliniutit tassaanerupput
uumassuseqartunut tunngasut, nunat marluullutik
Kalaallit Nunaata Avannaani Kitaanilu
misissuinernit suliniutit arlallit
ataqatigiissarsimallugit. Misissuinerit 2013-imi
nanginneqassasut naatsorsuutigineqarpoq,
tamatumalu kingorna misissuinernit inernerit
pillugit nalunaarussiaq kingusinnerpaamik 2014-ip
ingerlanerani utaqqineqarluni. Taamaalilluni 2011-
mi aamma 2012-imi ingerlatsiviit
ataatsimiinnissaannut paasissutissat
naammassisimangillat. 2012-imi suliniut aamma
nannut CITES-imi allattuiffimmut
ilanngunneqarnissaat pillugu USA-p
siunnersuutaanik tusarniaanermi akissutit
ataqatigiissarnerinut atorneqarsimavoq.

Nannut avinneqarneri pissutigalugu Kalaallit
Nunaat aamma Nunavut ilaatigut CITES-imi suliat
nalinginnaasut kiisalu Kalaallit Nunaata aamma
Nunavut akornanni nannut ataatsimoorussat
pillugit suliat pineqartillugit qanittumik
suleqatigiittoqarlunilu ataqatigiissaarisooqartarpoq.

Piffissami tulliuuttumi suliniutissatut ilimagisat

Kommission-ip ataani suleqatigiissitani allani
sulineq aallartinneqassasoq ilimagineqarpoq,
tassaniillutik ingerlatsinermut aamma atuisut
ilisimasaannut tunngasut. Taakkunani sulineq
2010-mi unitsinneqartoq aallarteqqinniarlugu
uumassuseqarnikkut nalunaarsukkat nutaat
utaqqineqarput, tassa kingullermi biolog-iniit
inassuteqarneq nalunaarsukkanik
pisoqaavallaartunik tunngaveqartoq
isumaqarfigineqarmat. Suleqatigiissitat Kalaallit
Nunaata aamma Nunavut akornanni pisassiissutit
agguarnissaannut najoqqutassamik
siunnersuuteqarnissamik suliaqassapput, soorlu
aamma atuisut ilisimasaat taakkulu siunissami
atorneqarsinnaanerat aaqqiissuunneqassasut.

11. Aatsitassanut, Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutit nunani allani siuarsarneqarnissaat pineqartillugu – aamma nunatsinni nunanit allaniit aningaasaliisoqarnissaa siuarsarniartillugu, Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmiit uku isiginiarneqartarput:

- ◆ Aatsitassatigut suliffeqarfissuillu annertuut pilersaarutaat: ilaatigut aatsitassat pillugit saqqummersitsinerni peqataasarnikkut aningaasaliisinnaasut amerlanerusut pilerisutsilerlugit
- ◆ Nunani allani aaqqissuussinerit, tassunga ilanngullugu avammut niuernermit pilerisaarineq
- ◆ Inuussutissarsiutit ineriartortinnissaat isigalugu Nunani Avannarlerni Killerni suleqatigiiffinni peqataaneq.

Kalaallit Nunaanni aatsitassanik aallussinerup kingunerisaanik Kalaallit Nunaat pillugu nunat allamiut soqutiginnilersimapput aamma aatsitassatigut oqartussat nunani allani aallartitanik soqutiginnittuillu ingerlaavartumik ataatsimeeqateqartarlutik. Kalaallit Nunaanni aatsitassanut soqutiginnineq immikkoortumi ataavartumik nittarsaanermik tapersorsorneqarpoq, ilaatigut Canada-mi, Australia-mi kingullermillu Kina-mi niuerfiit qitiutillugit aallunneqalerlutik. 2013-imi januarip aallaqqaataani Kalaallit Nunaanni aatsitassatigut periarfissanik nittarsaanermut akisussaaffik Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmut nuunneqarpoq.

2012-imi Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalackersuisoq Kina-mi nunanik tamalaanik aatsitassat pillugit saqqummersitsinerni peqataavoq, tassungalu atatillugu Beijing-imi danskit aallartitaqarfiat suleqatigalugu niuernikkut siuarsaasoqarluni. Niuernikkut siuarsaanerup siunertarisimavaa takornarianut, puisit amiinut kalaallillu nerisassaataanut soqutiginnittunik niuernikkut atassuteqarfissanik pilersitsinissaq. Taakku saniatigut aamma Europa-mi nunanit arlalinniit niuernikkut aallartitat Kalaallit Nunaanni tikeraarsimallutik. Nunat allamiut soqutiginninerat

nunami pineqartumi aamma Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiortut akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarsinnaaneq.

11.1. Aatsitassatigut tunngasuni ineriartorneq

Kalaallit Nunaanni aatsitassanut tunngasut sukkaasuumik siuariartorfiupput aamma ingerlataqarnerup akuersissutinillu tunniussisarnerup iluani ineriartorneq suli qaffakkiartorluni. Aatsitassarsiornermi pilersaarutit tallimat ima siuarsimatigilerput pivisunngortinneqarnissaminut annertuumik periarfissaqarlutik, tassunga ilanngullugit Isukasiani savimineq pillugu pilersaarut, Citronen Fjord-imi aqerloq/zinki, Qeqertarsuatsiaat eqqaanni rubin / safirit, Killavaat Alannguanni Eudalit / ujaqqallu qaqutigoortut, Kuannersuit eqqaanni ujaqqat qaqutigoortut, Sarfartuup eqqaanni ujaqqat qaqutigoortut kiisalu Kangerlussuup eqqaanni anorthosit-imik pilersaarut.

Ikummatissanut tunngasuni aamma ukiut kingulliit qulit ingerlaneranni sukkaasuumik siuariartorneq misigisimavarput. 2002-imi misissuinissamut / piiaanissamut kisermaassilluni akuersissutinik tunniussisoqarsimanngitsooq 2013-ip aallartinnerani kisermaassilluni akuersissutit 20-t nalunaarutigineqarsimapput. Ineriartorneq ilaatigut pissutaavoq iluatsilluartunik suliarinnittussarsiuussisarnerit arlallit aamma ammasumik ingerlatsinerup sunniuteqarluarnera. 2012 - 2013-imi Kalaallit Nunaata Avannamut Kangiata avataani Grønlandshavn-imi suliarinnittussarsiuussinerit marlunnik immikkortullit ingerlanneqarput.

Ukiuni qulini siullermeertumik 2010-mi kingumullu 2011-mi misissuilluni qillerisoqarpoq. Qillerinerni uuliasiorfiit ikummatissaqartoqarneranik nassaarput, kisianni uulia / gassi tunisassiornerup ineriartortinnissaanut naammattumik annertussuseqanngitsut. Nassaarfik naammattumik annertussuseqartoq nassaarineqassappat qularnanngitsumik ukiut

qulinik amerlanerusut ingerlasussaassapput tunisassiinnerup aallartinnissaata tungaanut.

2013-imi misissuilluni qillerisoqarnissaa naatsorsuutigineqanngilaq, kisianni pisinnaatitaaffinnik piginnittut, Kalaallit Nunaata nunap toqqaviani uuliaqarsinnaaneraniq gasseqarsinnaaneraniq qulaajaanermi iluaqutaasinnaasunik ingerlatanik allanik arlalinnik pilersaaruteqarput.

Kalaallit Nunaata nunavittaa pillugu qulaajaanermi ingerlatseqatigiiffiit annertuunik aningaasatigut aningaasaliineri Kalaallit Nunaata periarfissaqarneraniq upperinninnermut takussutaapput.

11.2. Nunat arlallit ingerlataat

Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqaarfik Issittumi Siunnersuioqatigiit akornanni ilisimasaniq avitseqatigiinnermi misilittakkanillu paarlaasseqatigiittarnermi peqataasarpoq. Taamaalilluni nunani tamalaani pitsaanerpaamik suleriaatsinik Kalaallit Nunaata naammassinnissinnaanissaanik ingerlaavartumik misissuinnermut iluaqutaasumik nunat allat maleruagaannik suleriiasiannillu ilisimasaniq pissarsisarpoq. Ilisimasaniq avitseqatigiinneq aamma illuanut ingerlasarpoq, tassa Issittumi uuliamik / gassimik ingerlataqarneq pillugu ineriartortitsineri pitsaassutsinillu qaffaanermi peqataagatta. Taamaalilluta isumannaallisaanermi, peqqinnissakkut avatangiisitigullu pitsaassutsit qaffasissut Issittumi nunat tamarnik peqarnissaat qulakkeerniarparput, tamatumalu aamma kingunerissallugu aatsitassanut tunngasutigut Kalaallit Nunaata unammillersinnaassutsini pigiinnasagaa pingaarnertigut eqqarsaatigisassat taakku annikillinngikkaluarlugit.

Aammattaaq ukiut arlallit ingerlanerini suleqatigiissitami Issittumi Siunnersuioqatigiit ataanni PAME-mi (Protection of the Arctic Marine Environment) peqataasarpoq, inuit ingerlataqarnerannut atatillugu imaani avatangiisinik illersuinissamut tunngasumi. Tassunga ilanngullugu ukiut kingullit ingerlaneranni Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqaarfik suleqatigiissitami EPPR-imi (Emergency Prevention, Preparedness and

Response) peqataasimavoq, Issittumi avatangiisinik ajunaatsaaliuineri, upalungaarsimanermik akiuinnermillu sammisaqartoq.

2011-p 2013-illu ingerlaneranni Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqaarfik Issittumi Siunnersuioqatigiinni ministerit Nuummi 2011-mi ataatsimiinneranni pilersinneqartumi Task Force-mi Namminersorlutik Oqartussat sinniisuattut peqataasimavoq. Task Force 2011-p aamma 2013-ip ingerlaneranni uuliakoornermi upalungaarsimanerup akiuinnerullu iluani Issittumi nunat akornanni suleqatigiinnerat pillugu nunat tamalaat isumaqatigiissuteqarnissaannut periarfissat pillugit isumaqatigiinniarsimavoq. Isumaqatigiissut aatsitassarsiornermiit allatigullu ingerlataqartuniit (soorlu umiarsuarniit) uuliakoornermut tunngasuunissaa naatsorsuutigineqarmat, taamaalillunilu oqartussaaffigisanut tiguneqarsimasunut tiguneqarsimanngitsunullu tunngasuummat (3 s mil-ip avataani imaanik mingutsitsineq), Qallunaat Nunaanni illersornissamut ministeriaqarfik peqatigalugu Kunngeqarfiup ataatsimut aallartitaanut Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqaarfik peqataavoq.

11.3. Illugiilluni ingerlataat

Norge-mi (Oljedirektoratet) aamma Canada-mi (National Energy Board) peqatigalugit ingerlatsinikkut illugiilluni isumaqatigiissusioraqarsimavoq. Aammattaaq Aatsitassanut Aqutsisoqarfik aatsitassanut tunngasutigut Amerika-mi ingerlatsineri oqartussanik (Bureau of Safety and Environmental Enforcement, BSEE aamma Bureau of Ocean Energy Management, BOEMRE) misilittakkanik paarlaasseqatigiinnissaq pillugu ataatsimeeqateqarsimavoq.

11.4. Nunat Avannarliit Killiit suleqatigiinnerat

Nunanut avannarlernut killernut marlunnut, Island-imut aamma Savalimmiunut, inuussutissarsiorinikkut atassutit nukittorsarnissaat siunertaralugu oqalliffinni assigiinngitsuni Kalaallit Nunaat peqataavoq. Tassani pineqarput North

Atlantic Tourism Association (NATA) aamma Nunat Avannarliit Atlantikumi Suleqatigiiffiat (NORA).

NATA

North Atlantic Tourism Association (NATA) tassaavoq Kalaallit Nunaata, Island-ip aamma Savalimmiut akornanni takornariaqarnikkut suleqatigiiffik. Nunat avannarliit killiit suleqatigiinneranni siunertaq tassaavoq nunani avannarlerni killerni takornariaqarnikkut suliniutit naammassiniartillugit suliniutit sapinngisamik ingerlalluarsinnissaat. Tamanna ilaatigut pissaaq Nunani Avannarlerni killerni takornariaqarnikkut ataatsimut soqutigisani siumut sammisumik suleqatigiinnerup nukittorsarneratigut, ataqatigiissarneratigut qulakkeerneqarneratigullu. Siunertat qulaani taaneqartut siuarsarniarlugit immikkoortut uku iluanni tapersersortissarsiortoqarsinnaavoq:

- ◆ Ilinniarnermi suliffimmik misiliinermi najugaqarneq, suliamut tunngatillugu paasisassarsiorluni angalanerit, atuarfiit angalaneri, takornariaqarnikkut ilinniartitaaneq il.il.
- ◆ Ataqatigiissitsilluni takornariarnernik ineriartortitsineq – umiarsuarmik angalaneq, sammisaqarluni angalanerit, sivikitsumik angalanerit il.il.
- ◆ Inuiaat akornanni suleqatigiinneq – Kulturikkut aaqqissuussinerit, atuartut angalaneri il.il.

NATA'p missingersuutai tassaapput 2.000.000 krouunit, taakkunannga Kalaallit Nunaat 500.000 kr.-inik akiliisarluni.

September-ip qaammataani 2013-imi Nuummi Vestnorden Travel Mart-imut (VNTM) Kalaallit Nunaat qaaqquisuuvoq. Nunat taakku pingasut takornariaqarnikkut siunnersuisoqatigiivi nikittaallutik VNTM-mik aaqqissuussisarput – ukioq allortarlugu Island aamma Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat nikittaallutik aaqqissuussisarlutik. VNTM 2013 Visit Greenland-imit aaqqissuunneqassaaq, ukioq manna aaqqissuussinerimut pisisut nutaat amerlanerulersinnissaat annertuumik aallussimallugu.

2010-mi isumaqatigiissutip nutarterneqarneranut atasumik aalajangerneqarpoq Savalimmiuni ullup affaani allattoqarfimmik pilersitsisoqassasooq ilaatigut VNTM-imut atatillugu nalunaarsukkanik katersisussaaq.

NORA

NORA-p siunertaa tassaavoq Atlantikumi avannarlerni Nunani Avannarlerni killerni nunani suleqatigiinnerup nukittorsarnissaa, taamaallilluni tamaani nunanut ilisarnaataalerluni nukittuumik, atasinnaasumik aningaasaqarnikkut ineriartorneq. Tamanna ilaatigut pissaaq nunat killeqarfii akimorlugit inuussutissarsiornermi suliffeqarfii ilisimatusarfiillu akornanni suleqatigiinneq nukittorsarlugu. NORA-p suliai tassaapput:

- ◆ Politikikkut suliatigullu sammisaqarfinnik pilersitsineq, Atlantikumi avannarlerni ajornartorsiutit oqallisigineqartarlutik suliniutillu ataatsimoorussat ineriartortinneqarlutik
- ◆ Pilersaarutitigut suleqatigiinnerit ingerlatillugit pilersillugillu
- ◆ Piujuartitsinermik tunngaveqarluni nunani avannarlerni tunngaviit malillugit ineriartorneq pillugu sulineq
- ◆ Nunani Avannarlerni nunanik saniliniq suleqateqarnermut NORA oqalliffittut pilerinartutut ineriartortillugu

Piviusumik suleriaaseq tassaavoq Savalimmiut, Kalaallit Nunaata, Island-ip aamma Norge-p Sineriaata akornanni inuussutissarsiusitigut suleqatigiinnernik siuarsaasut pilersaarutinut tapiissutissanik qinnuteqarneq, immikkoortut killeqartut arlallit uku iluanni:

Imaani isumalluutit: Pilersaarutit, piujuartitsinermik tunngaveqarnermikkut isumalluutiniq pioreersunik atuinermut iluaqutaasut, soorlu saniatigut tunisassiat, bioteknologi aamma inuussutissat (imaani) pitsaanerusumik.

Takornariaqarneq: Pilersaarutit, Atlantikup avannaani takornariaqarnerup atasinnaasumik ineriartorneranut tapersersuisut (kulturi pinngortitartu).

Paasissutissiinermi nalunaarasuartaateqarnermilu atortorissaarutit, IKT: Pilersaarutit, IKT-mik

atuinikkut Atlantikup avannaani ineriartornermut iluaqutaasut.

Nunarsuup ilaani tamaani suleqatigiinneq alla, assartuineq aamma piujuartitsinermik tunngaveqarneq: Pilersaarutit, Atlantikumi avannarlermi inuiaqatigiinnik mikisunik, assartuinnermut tunngasunik nukittorsaasoq – aamma ineriartornerup piujuartitsinermik tunngaveqartumik ingerlanneqarluni.

Ukiut tamaasa Kalaallit Nunaat NORA-mut ilaasortaanermut 250.000 koruuninik akiliisarpoq.

Kalaallit Nunaat juni-p qaammataani 2013-imiit ukiumi ataatsimi NORA - komité-mi siulittaasuusaaq. NORA-mi ukiumoortumik ataatsimiinneq Nuummi juni-p qaammataani 2014-imi ingerlanneqassaaq.

11.5. Kalaallit Nunaata takornariaqarnikkut periarfissaanik nittarsaaneq

Kalaallit Nunaata nunani allani ilisarnaateqartinnera nittarsaanneqarneralu Visit Greenland-ip (VG) suliassaraa. Suliniutip taassuma annertunersaa VG-p nittartagaata ineriartortinneranut sammitinneqarsimavoq: nittartagaq www.greenland.com annerusumik takornarianut sammitinneqarpoq.

Taakku saniatigut nunani allani saqqummersitsinerni assigiinngitsuni Kalaallit Nunaat peqataasarpoq, Kalaallit Nunaat assigiinngitsuniit isiginiarneqarluni: Takornariaqarnikkut, nioqqutissiassatigut, sermimut, imermut filminullu tunngatillugu.

Pilersaarutaavoq suliniutit soorlu niuernikkut siuarsaaneq niuerfinni attuumassuteqartuni danskit aallartitaqarfiat suleqatigalugu annertusineqassasoq. 2013-imi kingumut Kina-mi niuernikkut siuarsaanerit aaqqissuunneqassapput, 2014-imilu Japan aamma isiginiarneqassalluni.

12. Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfik

12.1. Isumaginnineq Peqqinnissarlu pillugit Ministerråd-i 2012

Ulluni 10. - 11. juni 2013-imi Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoq Steen Lyngø Isumaginnineq Peqqinnissarlu pillugit Nordisk Ministerråd-ip ukiumoortumik ataatsiminnerani Stockholm-imi peqataavoq. Nungusaataangitsumik atugarissaarnerup ineriartornera isumaginninnermut peqqissutsimullu Nunani Avannarlerni ministerit ataatsimiinneranni sammineqarput.

12.2. 15th International Congress on Circumpolar Health (ICCH15)

Nunatsinni Peqqinnissaqarfimmiit, Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmiit aamma Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmiit sulisut 20-nit amerlanerusut Alaska-mi Fairbanks-imi nunat tamalaat peqqinneq pillugu ataatsimeersuarneranni ICCH15-mi peqataapput.

Kalaallit aallartitaat aatsaat oqaluttuarisaanermi oqalugiartunik taamatut amerlatigalutik oqaluginiarnerni peqataapput, Kalaallit Nunaanni peqqinnikkut qanoq ittuuneq aamma peqqinnissaqarfiup sulinera pillugu nassuiaasunik. Oqalugiaatit ilaatigut persuttaaneremut imigassamullu attuumassuteqartunut ajoqusernertut, telemedicin-imut, nualluummut, erninnermut atasunik isumakkut nanertisimanermut, Issittumi paarsineq, pujortarneq, perlilernerup namminerlu misigisamik peqqissuunerup akornanni ataqatigiinnertut sammisanullu allarpassuarnut tunngasuupput.

ICCH15-mi peqataasut 700-t misaaniipput, tassunga ilaallutik peqqinnissaqarfimmi sulisut, ilisimatut aamma nunat inoqqaavinut sinniisut. Kalaallit Nunaata aamma Danmark-ip saniatigut peqataasut Canada-miit, USA-mit, Rusland-imit, Norge-mit, Sverige-mit, Island-imit, Finland-imit nunanillu allaniit Issittumi peqqissutsikkut tunngasunik soqutiginnittuneersuupput.

Fairbanks-imi ataatsimeersuarnerup kingorna Naalackersuisoqarfimmiit peqataasut paasisassarsiorlutik angalapput. Ilaatigut illoqarfeeqqami Nenana-mi peqqissaavik kiisalu AFHCAN (the Alaska Federal Health Care Access Network) pulaarneqarput, telemedicin-imik atortunik, ullumikkut nunatsinni peqqinnissaqarfimmi atukkatsinnik inerisaasimasoq.

12.3. USA-p Danmark-imi aallartitaqarfik

Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfimmi atorfillit kiisalu peqqinnissaqarfimmi sulisut maj 2013-imi København-imi USA-p aallartitaqarfiani sinniisunik ataatsimeeqateqarput. Sinniisut pingaartumik Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfiup telemedicin-imik (Pipaluk) atuinera pillugu erseqqinnerusumik tusagaqarusupput, periarfissarlu iluatsillugu Telehealth Care-p iluani aamma peqqinnissaqarfimmi atortorissarutit ineriartornerinik ilisimatuussutsikkut suleqatigiinnissamut periarfissat pillugit oqaloqatigiittoqarluni.

Ataatsimiinnerni sammineqartoq alla tassaavoq Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfiup Qaanaami peqqinnissakkut sullissineq pillugu amerikaniisut suleqatigiinneq. Suleqatigiinnerup taassuma aqqissugaanissaa sulissutigineqarpoq.

12.4. Akuersissuteqanermik EU-mik isumaqatigiissuteqarneq

Pujortarnerup Pitsaaliornissaanut Periusissap 2012 - 2013-p ilaatut Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfik tupanik nioqutissanik mianersoqqutinik assinik atortunik atuneq pillugu EU-mi akuersissuteqanermik isumaqatigiissut atsiorneqarpoq. Isumaqatigiissut taanna aqutugalugu Kalaallit Nunaat EU-mi atortuni assinik aalajangersimasunik atuisinnaavoq. Taamaalilluni siunissami nunarsuup ilaani allani ilisimaneqartunik tupanik

nioqqutissani mianersoqqutit ataqatigiissinnissaat (oqaatsit assilissallu) pillugu maleruagassanik eqquassinissamut periarfissaqassaaq.

12.5. Nunavumi Nualluut pillugu Immikkut Ilisimasallit

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik januar-ip qaammataani 2013-imi Nunavumi Peqqissutsimut Ministerimit qaaqquneqarpoq, Nunavumi Nualluut pillugu periusissamut inassuteqaateqarnissaq oqaloqatigiinnissarlu siunertaralugu nualluut pillugu immikkut ilisimasalinnut peqataasoqarpoq.

12.6. ICS-imi nualluummik nakkutilliineq (International Circumpolar Surveillance)

April-ip qaammataani 2013-imi Nunatsinni Nakorsaaneqarfik nualluut pillugu ataatsimoorluni nalunaarsukkanik katersineq aamma nakkutilliineq pillugu Issittumi nunanik allanik isumaqatigiissut atsiarpoq. Pilersaarummik aqutsineq kiisalu nalunaarsukkanik aqutsineq Health Canada-mit isumagineqarpoq.

12.7. Sulisussarsiorneq pillugu nunani tamalaani suleqatigiinneq

Kalaallit Nunaat oktober-ip qaammataani 2012-imi "Recruit & Retain-workshop"-imi qaaqussisuvuq aamma Norge-mi april-ip qaammataani 2013-imi isumasioqatigiinnermi peqataalluni. Tassani sulisussarsiorneq suliniutit siursaataasut ataatsimoorluni ineriartortinneqarput.

Pilersaarut Recruit & Retain naammassineqalerpoq. Apersuinnermi immersugassaq atorlugu misissuinerit inernerat pigineqalerpoq, taanna nunani peqataasuni arfinilinni (Canada, Kalaallit Nunaat, island, Irland, Norge, Skotland aamma Sverige) peqqinnissakkut sulisut akornanni ingerlanneqarpoq. Nalunaarusiami nunani arfinilinni sulisussarsiornermi aalajangiussisimaniarnermilu pissutsit pillugit paasissutissat tunngaviusut katersorneqarput aamma uani

pissarsiarineqarsinnaalluni:
www.recruitandretain.eu

Recruit & Retain nunat tamalaat suleqatigiilluni attaveqaataannut Kalaallit Nunaata ataavartumik peqataanissaanut ammaassivoq, tassani avinngarussimasuni sulisussarsiornermi siursaannissaq siunertaalluni. Recruit and Retain tassaavoq Northern Periphery Programme-p ataani suliniut.

Sulisuqarnermut immikkoortortaq Canada-mi Northern Ontario School of Medicine-mik maannakkut atassuteqarpoq, taanna nakorsanut "Rural Medicine"-mi ilinniartitaaneramik suliniummik neqerooruteqarpoq. Nakorsanik nunatsinneersunik Canada-mi ilinniartitsineq taamaalilluni aatsaat misissuinerup nalaaniippoq. Maannakkut nunat peqataasut akornanni paarlaaseqatigiinneq / nikittaannissaq pillugu najoqqutassamik inerisaalluni sulisoqarpoq.

12.8. Ingerlatat allat

Maannakkuugallartuq peqqinnissamut tunngasuni annerusumik atorfillitatuq aamma suliaqartut akornanni nunani tamalaani ingerlatsisoqarpoq. E-helsemik, napparsimasut isumannaatsuunissaat, nakkutilliineq, upalungaarsimaneq, pitsaaliuineq aamma peqqinnissamik siursaaneq pillugu sulisoqarpoq.

Aammattaq Issittumi nunani sanileriinni aamma Nunani Avannarlerni suleqatigiinnissamut attuumassuteqartunik ingerlaavartumik ineriartortitsineramik sulisoqarpoq, pingaartumik Nunat avannarliit killerni.

Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Naalagaaffeqatigiit Issittumi Periusissaanni ingerlaavartumik ilanngussisarpoq.

13. Ilaqutariinnut Inatsisinillu Atortitsinermut Naalackersuisoqarfik

13.1. Arnanik immikkoortitsinerit sulluunniit tamarmik atorunnaarsinnissaat pillugu NP isumaqatigiissutaat pillugu arfineq pingajussaannik nalunaarusiorneq (CEDAW)

Kalaallit Nunaata CEDAW-imut arfineq pingajussaannik nalunaarusiani marts-ip qaammataani 2013-imi tunniuppaa, tassani Kalaallit Nunaannit naligiissitaanermut tunngasuni ingerlatat, kisitsisitigut paasissutissat, inatsisit il.il. saqqummiunneqarlutik.

CEDAW-imi isumaqatigiissummi arnat politikkikkut, inooqataanikkut, kulturikkut aningaasaqarnikkullu tunngaviusut arlalinnik pisinnaatitaaffeqarput.

Nunat isumaqatigiissummik akuersisimasut ukiut sisamakkaarlugit isumaqatigiissutip atulersinnera pillugu CEDAW-imi komité-mut nalunaarusiortassapput. Naalagaaffit Peqatigiit ataanni naligiissitaanikkut suleqatigiinnernut Nunanut Allanut Ministeriaqarfik akisussaavoq aamma Naalagaaffeqatigiit sinnerlugit ataqatigiissaarisuulluni.

Komité-p piffissakkaarluni misilitsitsinerani Naalagaaffeqatigiit aallartitaanni Namminersorlutik Oqartussat peqataasarput, aamma piffissakkaartumik nalunaarusianut nunarput ilanngussaqaqartarluni.

14. Ilinniartitaanermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik

14.1. Kultureqarnermut tunngasut

2012-imi aasakkut Nunavut aamma Kultureqarnermut Naalackersuisoqarfiup akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut atsiorneqarpoq. Tamatuma kingorna isumaqatigiissut naapertorlugu ingerlatassat pillugit ukiunut pingasunut pilersaarusiortoqassaaq.

Arctic Winter Games 2016-imi kalaallit qaaqquisuusinerinut atatillugu Naalackersuisut aamma Kommuneqarfik Sermersooq Pilersaarummik piginnittunik kiisalu Aqutsisoqatiginnik (Steering Committee) pilersitsippot – maannakkullu qaaqquisut pillugu pisortamik atorfinitsitsisimallutik.

Naalackersuisut sinnisuattut Martha Lund Olsen Island Games-it juli-p qaammataani 2013-imi Bermuda-mi malinnaaffigai.

Kultureqarnermut Ministerråd-imi Helsingfors-imi ataatsimiinnermut atatillugu Kultureqarnermut Naalackersuisoq peqataavoq, tassanilu aamma Nunani Avannarlerni killerni naalackersuisoqatini, danskit Kultureqarnermut ministeriat aamma kulturip iluani inuit pingaarutillit allat ataatsimeeqatigalugit. Qallunaat Kultureqarnermut ministeriannik isumaqatigiissutigineqarpoq Naalagaaffeqatigiinni Kulturikkut ministerit pingasut akornanni ukiumoortumik ataatsimiittarnissaat siunissami aaqqissuunniarneqartassasut – illugiilluni ilisimatitsinissamut aamma suleqatigiinnerup ataqatigiissarnissaanut.

Ataatsimiinnermiit Nunani Avannarlerni meeqqanut inuusuttunillu atuakkiortumut nersornaat nutaaq pillugu siunnersuuttip akuerineqarnera assut pitsaasutut Naalackersuisunit isigineqarpoq, taanna 2013-imi tunniunneqartaleriissalluni, meeqqanut inuusuttunullu Nunani Avannarlerni atuakkiat nukittorsarniarlugit.

Inatsisartunut qinersisoqarnera pissutigalugu februar-imi Kultureqarnermut pikialaartitsinermit "Nordic Cool 2013" nunat avannaamioqatigiit

ataatsimoorlutik nittarsaanerannik ammaanermut Naalackersuisoq peqataasinnaanani nalunaarsimavoq. Kalaallilli nipilersortartut eqqumiitsuliortullu qammammik sivisutigisumik Kulturikkut pikialaartitsinermit peqataasinnaasimapput.

Nunani Avannarlerni kulturikkut aaqqissuussinermit tapiiffigineqartartuni Kalaallit Nunaannit qinnuteqartartut malunnartumik tamatigut ikitsuinnaasarput. Tamatumalu malitsigisaanik tapiissuteqarnikkut aaqqissuussinerit assigiinngitsut pillugit paasissutissiinissamut suliniutit annertusineqarsimapput, aamma qinnuteqartunut ilitsersuussisoqartarluni. Kalaallit Nunaanni Nunani Avannarlerni Piorsarsimassutsikkut Attaveqaat (NAPA), Namminersorlutik Oqartussat aamma Eqqumiitsuliortut peqatigiiffiat (EPI) maannakkut pisortani ilitsersuussisarneq pillugu isumasioqatigiinnernik suliaqarput, Nunani Avannarlerni sullissiviit Kalaallit Nunaannut tikeraarnerini paasissutissiisarlutik aamma qinnuteqarnissamut periarfissat pillugit ilitsersuussisarlutik.

14.2. Ilisimatusarnermut tunngasut

Issittumi ilisimatusarnermut aningaasanik piviusunngortitsinermit siunissami najoqqutassat, Issittumi ilisimatusarneq pillugu oqartussatut siunnersuineq, kiisalu Naalagaaffeqatigiinni Issittumi ilisimatusarnermik ataqatigiissaarineq pillugu Naalackersuisoq ukiup nikerinnerani 2011 - 12-mi ilisimatusarnermut, nutaaliornermut ilinniartitaanernullu ingerlaqqiffiusunut ministeri Morten Østergaard kiisalu Kalaallit Nunaanni Ilisimatuussutsikkut Misissuinerit Kommission-imi ilaasortanik (KVUG) oqaloqateqarpoq. KVUG-p atorunnaarsinnissaa isumaqatigiissutigineqarpoq, tamannalu 2012-ip naanerani pilluni.

Juli-p qaammataani Naalackersuisoq ataatsimiinnermut qaaqquisuuvoq, tassani Pinngortitaleriffik, The University of Manitoba aamma Aarhus Universitet Arctic Science

Partnership – Issittumi ilisimatusarneq ilinniartitaanerlu pillugit suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummik atsioqatigiillutik. Taamaalilluni Issittoq pillugu Ilisimatusarfimmik angisoorujussuarmik nunanullu tamalaanut tunngasumik pilersitsisoqarpoq, peqataasut pingasut akornanni Issittumi ilisimatusarnerup ilinniartitaanerullu iluanni annertuumik sunniiveqatigiinnissamut asseqanngitsumik periarfissiisoqarluni.

Naalakkersuisoq november-imi Nuummi internet-ikkut atuagassiamik (e-magasinet) Polarfronten-imik ataatsimeeqateqarpoq, Kalaallit Nunaannut aamma Issittumut tunngasunik ilisimatusarneq aamma ilisimatusarnermut attuumassuteqartunik annertuumik paasissutissiisarnerup nukittorsarnissaanut Polarfronten-ip pilersaarutai pillugit ilisimatinneqarluni.

14.3. Ilinniarnertuunngorniarfinnut tunngasut

Naalakkersuisuni ilaasortaq Palle Christiansen aamma Premier Eva Aariak, Nunavut, Iqalunni, Nunavumi Issittumi atuartitsinermit ministerinut ilinniartitaaneq pillugu ataatsimeersuarnissap pilersaarusiortullu novemberip qaammataani ingerlappaat. Ataatsimeersuarnerup ingerlanerani atuartitsinermit ministerit ataatsimeeqatigiipput. Ataatsimiinnermi tassani ministerit aalajangerput sulisuni utoqqaanerusunik suleqatigiissitaliorniarlutik, Issittumi atuartitsinermit ministerit ataatsimiittarneri aamma siunissami piareersarneqartarnissaannik ingerlanneqartarnissaannillu peqataasussat. Issittumi atuartitsinermit ministerit tullianik ataatsimiinnissaat Norge-mi Karasjok-imi Samiparlament-imi piareersarneqarluni ingerlanneqassaaq. Atualersussat, meeqqat atuarfiannut, inuussutissarsiornermut ilinniartitaanermut kiisalu Ilinniarnertuunngorniarfinnut immikkoortortaq Iqalunni atuartitaaneq pillugu ataatsimeersuarnermi peqataapput.